

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Marii Mercatoris S. Augustino Æqualis Opera Quaecumque Extant

[Complectens Ea Quæ Ad Hæresim Nestorianam Spectant]

Marius <Mercator>

Parisiis, 1673

Dissertatio Prima De Haeresi Et Libris Nestorii, Ad Haec Verba Marii
Mercatoris

urn:nbn:de:hbz:466:1-14215

DISSERTATIO PRIMA
DE HÆRESI ET LIBRIS NESTORII,
AD HÆC VERBA MARIII MERCATORIS:

*Ep. de discrim.
Cv. num. 17.*

In eo igitur Paulo Samosateno (Nestorius) conjungitur, in quo habitatorem & habitaculum pro meritis separat, dividens, quod unicuique eorum sit proprium, ex diversitate natura; quod quidem illis ambobus cum Ebione & Photino & Galata Marcello commune est.

Disserationis
scopus.

Rost exhibitæ libris præcedentibus Nestorii Theodorique Mopsuesteni, & Theodoretæ, ac Eutherii opera, quæ Mercator collegit, non erit, opinor, inutile, nec alienum a re, quam agimus, etiam forte non mediocriter operosum, Nestorianam hæresim plane aperteque exponere; ipsoque per se Nestorio testimonium dicente, ostendere, cujusmodi tandem fuerit impietas, quæ totum orbem commovit, Christumque de solio divinitatis deturbare conata est.

A variis illa varie exhibetur, & certe tam implicitis, sive erroribus, sive loquendi fraudibus, quasi contexta est, ut non modo recentioribus, qui procul distant; sed veteribus etiam, & ejusdem ætatis hominibus illuserit.

Et utilitas ad
faciendam
Mercatori si-
dem.

Conducat qualicumque hæc opera, ad faciendam Mercatori fidem, & eam quidem tanto majorem, quanto constabit inde certius, quam subtiliter hæresim ipse captantem latebras, & deprehenderit, & in lucem produxerit; etiam tum, cum multiplices subinde formas induens, acutissimos quoque fugerit.

Ac veritatem
per se ostendendam.

Conducat quoque ad Ecclesiæ auctoritatem stabiliendam: fuerunt enim pristinis temporibus pauci quidam, sunt & nostris longe plures, quos convinci, fidei pariter ac veritatis interest; squidem opinantur, Nestorium, vel nullatenus errasse, quod dictum impium; vel leviter, quod temerarium; vel ultra modum, quod injustum.

Adversus
Theodoretum, Socratum, & Euprememepitaphii hæresis Nestorianæ.
Ep. ad Andr. Samosateno. lib. 7. c. 7. Inter opera Proferri.

Nestorium certe Theodoretus, ita purum erroris ratus est, ut ejus doctrinam damnasse, crederet esse idem, quod ipsimet pietatis anathema dicere. Scripsit Socrates de sola Nestorio vocula quæstionem motam esse. Eidem vitio vertit, quisquis posuit epitaphium hæresi Nestorianæ, quod assereret, Christum meritis operum, & laborum mercede factum esse Deum: nec pie Theodoretus, nec prudenter Socrates, nec Poeta juste videtur sensisse.

Ipsis tamen nonnulli, etiam ætate nostra, adherent: & Theodoretus quidem Sacramentarium plures, quod minus mirandum; Socrati vero homines præferre ætatis & contentiosæ mentis, quod non insolens; poetæ multi etiam magni nominis magnæque doctrinæ viri, quod dolendum. Verum etiam dispar est omnium sententia, par tamen iniquitas: cum, & scelus sit Christi hostem absolvere; & injustitia, hominem sceleratissimum alienis criminibus onerare.

Quam honestum porro est, quamque utile versari in hoc opere, tam arduum illud ipsum ac difficile videtur: sunt enim in hac quæstione pro citatis auctoribus præjudicia, nec paucæ numero, nec parum veritati noxia, nec mediocriter inimica fidei, quæ, quantumvis habeant, & ab ætate pondus, & a multiudine momentum; tolli tamen debent ex animis credulitate, ut sit, occupatis.

Quod ut præstetur, oportet primum, allatis de Incarnatione, id est, conventionem naturarum duarum in Christo, veterum erroribus, statuere quæstionem a Nestorio motam.

Deinde, propriam Nestorii hæresim exponere testimonio indubitatis, id est, non aliunde petitis, quam ab ipsomet Nestorio.

Tum aperire, quæ fuerit opinio Arii, Apollinarianis, & Eunomii, quam Nestorius catholicis objecit, & a qua cum vellet recedere longius, incidit in errorem.

Postea hunc ipsum errorem componere cum dogmatibus Ebionis, Pauli Samosateno, Marcelli Galatæ & Photini, quorum societas Nestorio a catholicis exprobrata est.

Tandem ostendere, quibus vocibus abutere tur homo improbe callidus, ad suam hæresim, sive dissimulandam, sive insinuandam.

Denique, convellere populares quasdam opinioniones super ea re, quæ partim a magnis auctoribus inductæ sunt, partim audiendi dicendique vsu confirmatæ.

Postremum, inquirere in reliquam Nestorii fidem, ejusque libros.

Forumque
seculari.

Hujusmodi dis-
serationis
difficultas.

Et partio.

CAPUT I.

Quis status questionis illius celebris, quam Nestorius movit Ecclesie, & propter quam finiendam opus fuit concilio generali.

Tria dogmata fidei velus fundamenta defendit Ecclesia.

RIA sunt fidei christianae dogmata, consubstantialitas divinarum personarum, Incarnationis veritas, & ejusdem fructus, quae salus hominum: quibus statuendis Ecclesia laboravit jam inde a primis temporibus.

Sed operosius, quod ad Incarnationis veritatem pertinet.

Inclitum quidem fuit bellum adversus hostes *επιουσιου*; sed si fas dicere, concedit conventi alteri in antichristos, seu verae Incarnationis destructores motos: quare bellum illud prius duobus conciliis generalibus confectum est, alterum vix quatuor potuit, & iis tamen ita numerosis, ut aliquando totus orbis christianus vnam in urbem Chalcedonem confluisse crederetur.

Variae haereses de conjunctione naturarum in Christo.

OMNES qui nomine Christiano in hunc usque diem censiti sunt, asseruerunt vnam & humanam, aliquatenus fuisse conjunctas. At ubi primum quaesitum est, vel quid divinitatis per se ipsam, quid humanitatis, vel quo utraque modo sociata sit, orta sunt de repente haereses tam inter se adversae, quam catholicae fidei pugnae.

Recensentur a Patribus praefertim duobus.

Singulas recensere, nec breviter licet, nec locus exigit. Id opere praestiterunt eximii duo inter Patres, Cyrillus & Leo magnus: ille cum de recta fide ad Theodosium scriberet; iste cum Ecclesiam adversus Eutychem doceret: praestitit etiam nostra aetate Dionysius Petavius, magna cum eruditionis, tum diligentiae laude.

Et ab erudito Petavio tam. 4. dogm. l. 1. Haeretici omnes erraverunt, vel circa naturas ipsas, vel circa conjunctionis modum & genus.

Nos apposite, nisi fallor, ad institutum, ita rationem inire possumus. Quisquis de naturarum in Christo conjunctione cogitat, statim naturas ipsas, quae conjunguntur, a conjunctionis modo intelligentiae vi discernit, ac naturas quidem distinguit duas, conjunctionis vero tum genus, tum perpetuitatem attendit. Circa haec omnia a nonnullis erratum est; sed ab aliis, circa naturas; ab aliis, circa conjun-

tionis modum; nec tamen adhuc a cunctis pariter: ex illis enim quidam circa divinitatem, quidam circa humanitatem decepti sunt. Isti pars circa conjunctionis genus, pars circa perpetuitatem lapsi sunt.

Atque hinc existit quadriparsita quadam diviso, quae idcirco maxime facit ad rem nostram, quod inter explicandas divisionis partes singulas, appellandi non sint nominatim alii fere haeretici, quam quorum societas, vel a catholicis Nestorio, vel a Nestorio catholicis objecta est.

Aliis per excessum, aliis per defectum peccantibus.

In exponendo igitur Incarnationis mysterio, peccavit contra divinitatem, quasi per excessum Sabellius, ut qui totam per se divinitatem incarnatam asseruerit, propterea quod trinitatem personarum, non reipsa, ut par erat, sed sola voce, aut etiam operatione distingueret.

Peccavit contra divinitatem per excessum Sabellii.

Peccaverunt ex contrario per defectum Samosatensis & Arius: ille quidem, quia naturae humanae conjunctum dicebat Verbum Dei, sed ab *ουσιου* atque prolatitium, & nostro pene simile; iste vero, quoniam, etsi Verbum faceret hypostatium, noluit tamen Patri *ουσιου* facteri, sed vnam duntaxat de creaturis, omnium quidem primam atque praestantissimam, sed Deo tamen longe minorem.

Per defectum Samosatensis & Arius.

Contra hos Ecclesia catholicum dogma sancit, Verbum, quae secunda Trinitatis persona, Filiusque consubstantivus Patri, humanitati se junxisset.

Dogma catholicum contra vitiosum genus.

Sed jam de humanitate in errorem lapsi sunt Manicheus, qui carnis larvam solam; Apelles, qui carnem de caelo acceptam; Ariani, qui carentem omni anima; Apollinarius, qui expertem mentis assumptam asseruit.

Contra humanitatem Manichaeus, Apelles, &c.

Ecclesia contra istos haereticos totam humanitatem, ut tota salvaretur, a Verbo Patri consubstantivo assumptam esse definit.

Dogma catholicum.

Circa conjunctionis genus aliqui pariter per defectum, alii per excessum peccaverunt. Illi, ut Theodorus Mopsuestenus, cum vniionem, quam aiunt, moralem solam, sive *μορτικω*, admitterent; isti cum naturae alterius in alteram conversionem fingerent; atque ita, vel divinitatis in carnem, quod Apollinaristarum nonnulli; vel humanitatis in Deum, quod Theopathitae; vel utriusque in mistum quiddam tertium, quod Eutyches tenuisse fertur.

Contra vniionem per defectum, alii per excessum erraverunt.

Definivit in oppositum Ecclesia, naturas duas impermixtas, atque inconfusas, convenisse in *ουσιου* *ουσιου*, sive *ουσιου*, atque, ut loquuntur, substantiali.

Catholicum dogma contrarium.

Erraverunt denique contra *ουσιου* perpetuitatem, non ii tantum qui semper futuram, sed qui factam in vtero Virginis negarunt. Sic Paulus Samosatensis operibus promeritam ab adulto Jesu finxisse dicitur: sic Leporius alique in tri-duo mortis depositam, aut saltem cum de cruce

Contra perpetuitatem vniionis erravit Samosatensis, &c.

Christus se derelictum quereretur, aut etiam in toto passionis tempore: sic Marcellus Galata post impletum redemptionis opus abjiciendam docuisse fertur.

Catholicum dogma oppositum.

Vide priores decem canones synod. v.

Totius catholici dogmatis partes quinque.

Stat e contrario inconcussa fides Ecclesiarum, naturas duas ab ipso conceptionis exordio convenisse, eaque vnionem nunquam, vel amississe, vel amissuras esse: siquidem fideles omnes in symbolo profitentur, se credere in Christum, cuius regni non erit finis.

Constat igitur catholici dogmatis partes esse quinque, Verbum scilicet consubstantivum Patri, humanæ naturæ integræ, vnione substantiva, in vtero Virginis, inseparabiliter esse junctum. Quinque hæc contrahi possunt tres in quaestiones, cuiusmodi naturæ copulatæ sint in Christo, quamdiu, & quomodo. De singulis videndum quid Nestorius sensisse se testatus sit.

§. II. Quid Nestorius senserit de naturis in Christo coniunctis.

De persona divina æstimante recte sensit Nestorius, idque probatur.

VERBUM divinum, quod naturæ humanæ coniunctum esse Evangelista docet, neque esse prolaticum quiddam & admodum, quod voluisse fertur Photinus post Samosatenum: neque subsistens aliquid Patre minus, quod aiebat Arius; sed consubstantivum Patri, atque ipsius: constans fuit Nestorii, vtrumque hæreticum sermone publico impugnantis, confessio.

Exsertim ex sermone vtrouque postremo.

Serm. 12. num. 15.

Et Photinus quidem ac Samosatenum insectatur, vtroque postremo sermone, atque eo vehementius, quod ea se reprehensione, ab vtriusque societate, & cuius arguebatur, abstractius niteretur: Paulus, inquit, & Photinus hanc inter se differentiam habent: vnus eorum Christum solum hominem dicit: alter vero dicit quidem Verbum, non autem hoc consuetur esse Deum: sed dicit Verbum istud, aliquando quidem Patris nomine vocitari, aliquando autem Verbi nomine nuncupari. Unde etiam hoc appellat Nestorius, quod est Verbum & Pater, sive si dici possit Verbi pater, accipiens ad hoc pro sui sensus nequitiâ illud bene in evangelio dictum: In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Vides, inquit, quia Deum Verbum, aliquando Deum, aliquando Verbum appellat, tanquam extentum atque collectum; non autem intraducit Deum Verbum hominem factum: nescit enim Christi divinitatem: nescit divinam substantiam hominem suscepisse; nescit prorsus Verbi existentem ante sæcula deitatem. Et paulo post: Photinus, sicut prædixi, deitatem Verbi non habet.

Num. 2.

Num. 3.

In ultimo sermone. Scientia pietatis est de consubstantivæ Trinitatis divinitate rectam inire rationem, & fateri divinam naturam corporatum hominem assumpsisse. Et paulo post: Servate igitur compendio hanc scientiam pietatis. Quæ est autem ista, nisi deus, & consubstantivæ divina Trinitatis, & assumentis hominem divina natura? Vide in eadem sententiam sermonem septimum num. xi.

In præfat. h. pag. vi.

Iisdem locis Arium pariter licet innominatum oppugnat: quid aliud enim est Arius fateri, quam Ario contradicere? Deinde tantum in Arianos odium, quanto Nestorium exarsisse diximus, sive cum in vrbe regia incendit eorum templum, sive cum eisdem recensuit hæreticorum primos in lege, quam ferendam adversus eorum hæreticorum genus Theodosio suavit,

declarat satis, quam longe abesse ab eorum opinionantium, Verbum esse creaturam, ac certe quiddam Patre minus.

Denique non desunt in sermonibus, quæ Arium nominatim petant, velut hæc sermonis quarti: Præter hoc & Ariani hinc valde reprehensibiles sumus. Si enim vnicuique natum Deum Verbum, & simpliciter nominemus, vide ex hoc quid consuetur. Dicit simpliciter: Deus est qui natus est de Maria. Statim hæreticus infert reprehendens: Ergo immerito nos arguitis, Filium minorem Patre & creatum dicentes, quoniam apud vos etiam hoc in confessione est: Verbum Deum esse, qui natus est de Maria. Audi qua idem Deus Verbum de se ipse testatur: Euntes renunciate fratribus meis: Vado ad Patrem meum & Patrem vestrum, Deum meum & Deum vestrum. Sed cum hoc diceret, qui natus est de beata Maria, humanitate quidem nobis consubstantialis erat: in eo autem quod coniunctus Deo, nostra erat longe, quia Deus, substantia melior.

Atque etiam ex aliis. Num. 8. & 9.

Ioan. 11. v. 17.

Epist. de disc. c. num. 1.

Ad hæc accedat symbolum Theodori, quod cum Nestorius credendum populis proposuit, suum fecit: in hoc autem manifesta confessio continetur. Accedat etiam Mercatoris de Paulo Samosateno testimonium, cum hæresim Nestorii a Pauliana discerneret: Nestorius, inquit, circa Verbum Dei, non quidem ut Paulus sentit, qui non substantivum, sed prolaticum, potentiaque Dei efficax Verbum esse definiit; non consuetur tamen isem Nestorius de Verbo substantivo, ipsum Dei Filium naturaliter esse: sed dicit, argute quidem, quia non expresse, ab æternitate Filium non esse, sed Verbum tantum, quod in substantia Patris manens, Deus sit consubstantialis, quem Greci *ὁμοούσιον* dicunt.

Sensit recte pariter de natura humana assumpta.

Ita Nestorius de Verbi divinitate; nunc de hominis natura. Integram a Verbo assumptam esse; non item carnem, vel anima ipsa sensitiva carentem, quod Ariani; vel mentis expertem, quod Apollinarius volebat, non apertis tantum verbis demonstravit, sed factò maxime, cum Apollinarii Atique hæc in parte confessionem contineret vnionis hypostatice defensoribus, id est, catholicis obiect. Perinde ac si substantialem naturarum vnionem cogitare nemo posset, nisi qui Verbum aut animæ totius, aut mentis saltem vice fungi diceret.

Quam calumniam vt propulsaret Cyrillus, cum rectæ fidei normam Theodosio traderet, totam scripsit a Verbo naturam hominis assumptam, vt tota sanaretur. Cumque suam Memnonique Ephesi fidem descenderet, Arium Apollinariumque & Eunomium damnare libello dato coactus est.

Hanc Cyrillo calumniam Andreas Samosatenus Orientalium nomine fecerat. Fecerat & Theodoretus, Cyrillum criminatus suis anathematismis in hæreticas & blasphemias voces erupisse, extinctamque dudum Apollinarii inanem simul impiamque doctrinam renovasse.

Nec Cyrillo tantum ille, sed omnibus quoque synodi Ephesinæ Patribus, modestiæ oblitus sui que, id criminis imponebat: nam cum iræ impotens propter damnatum Nestorium suum adversus sacrosanctum concilium virulentum stylum stringeret, sanctos fidei magistratos ita compellat: Tantum valuit invidia, cui vos mancipastis, vt que olim per vnum aut duos, & hos latentes, Apollinarius loquebatur, hæc nunc per multos Ecclesiæ præfules, congregationibus Ecclesiarum sacris exhibeat; & tales herba per panem iij

Lib. 5. Penta. legi.

propter
a cunctis
a divinitate
cepti sunt.
pars circa
quædam di-
id rem no-
nis partes
inatum ali-
i, vel a ca-
catholicis
mysterio,
per exce-
divinitate
nod trini-
par erat,
re distan-
ctum Sa-
ia naturæ
Dei, sed
pene si-
m faceret
ram fra-
omnium
sed Deo
gma san-
persona
mitati se
apli sunt
Apelles,
qui ca-
xpertem
i huma-
tri con-
iter per
r. illi,
ionem,
admit-
m con-
initatis
nulli;
arbitra;
; quod
is duas
se
intur,
perui.
n, sed
: Pau-
dulto &c.
in tri-
cruce

stotes gregibus fferantur, luporumque morsus rectorum ministe io rationalibus ovibus insigantur: & qui in duabus aut in tribus civitatibus, extra murorum septa, paucos alloquebatur, quos etiam variis canticis seducebat, nunc iste per vos in mediis tripudiat urbibus: ejus enim predicatio errores, & vocum novitatibus decoramini, reparantes ejus blasphemiam, qua jam fuerat consumpta temporibus.

§. III. Quid Nestorius senserit de vnionis naturarum inceptioe & duratione.

UT de vnionis extremis duobus Nestorius ab Ecclesie sententia non recessit, ita nec Ecclesie oppositum quiddam sentit de tempore, quo vnio vel primum extitit, vel duravit deinceps, vel duratura est: sensit enim extitisse jam tunc cum operaretur Spiritus sanctus in vtero Virginis, Verboque templum adificaret, id est, in ipso hominis conceptu. Id vero tam aperte tamque frequenter tradit, vt mirari satis non possim hominum aliud Nestorio tribuentium sententiam.

Sermone 1. num. 5. & 6. Sermone 111. Quis autem secundum substantiam ejus (Mariæ virginis) erit similis? Is sine dubio, qui Spiritus sancti officio extitit. Quod enim in ea natum est de Spiritu sancto est, cum quo indefinenter erat Verbum Deus. Verbum ergo Deus non est natus ex Maria, sed in illo, qui ex ea natus est, mansit. Non ex Virgine initium habuit: sed illi, qui crescendo per menses paulatim compositus in vtero Virginis est, inseparabiliter omni tempore sociatus est.

Sermone 4. num. 4. Sermone 1v. Neque Deum oportet dicere nude & vicumque generatum, nemo enim, qui se est antiquior, generat: nec iterum humanitatem nudam profectum est, sed humanitatem conjunctam Deo esse generatam.

Sermone 5. num. 5. Sermone v. Vt igitur mulier corpus parit, sed Deus animam tribuit, neque ideo mulier dicitur anima genitrix, quia peperit animatum, sed potius hominis genitrix: sic quoque beata Virgo, est peperit hominem, simul cum illo pertransiit Dei Verbo, non ideo est Dei genitrix. Et postea: Vide quid accidat, hereticæ, non invideo nomen Virgini Nestorix: fateor enim reverendam esse eam, qua receperit Deum, per quam transierit dominus omnium; per quam iustitia sol illuxerit: Deus enim erat Verbum, & cum homine conjunctum, & in cohabitans. Sed porro suspicor plausum. Quomodo hoc quod dixi, transierit, intellexistis? Non dixi pertransiit, pro eo quod est genitrix: non enim ita facile mea sententia obliuiscor. Transiit Deum per Virginem Nestorix a Scriptura perdoctus sum: natum non edollus sum.

Sermone 11. num. 3. Sermone x111. Qua est autem ista, (scientia pietatis) nisi *ἰσχυροῦς*, & consubstantiva diuine Trinitatis, & assumptis hominem diuine nature, & in virgineo vtero carnis suscepta, &c. Et postea: Summa voce proclamo, quoniam sancta Virgo & Dei est, & hominis genitrix; genitrix quidem Dei, propterea quod templum, quod in ea creatum est, vnium est diuinitati, &c.

Quid quod epistola 1. ad sanctum Celestinum, natam ait humanitatem conjunctam Deo per spiritum: & anathematismo 1. ab ipsa conceptione copulationem habuisse. Quid plura? Vox ipsa Nestorix, quam vbique ingerit, rem aperte conficit: si enim Virgo Christum peperit, Deus & homo in ipsius vtero conjuncti sunt. Quando quidem Christus Nestorio est adque *ἰσχυροῦς*, & conjunctum diuinitatis instrumentum.

Epistola 1. ad sanctum Celestinum.

Et vero Theodorus ipse magister Nestorii tradit in symbolo, Verbum suscepisse hominem virtute & potentia Spiritus sancti in vtero Virginis figuratum, eumque sibi inenarrabiliter copulasse: quod apertius exponit in libro ad baptizatos, cum ait: *Occulte eidem creator copulatus est; non aberat, cum formaretur; non diuidebatur, cum nasceretur; &c.*

Hanc magistro Theodoro doctrinam accepit.

Non longius aberavit Nestorius a veritate de perpetuo naturarum nexu, id est, qui neque hactenus sit interruptus, nec vnquam postea dissolvendus. Nam & humanitatem vocat *in-spoliabile vestimentum diuinitatis*, & incarnatione deitatis vnionem asserit incommutabilem ac semper manentem: & hominem dicit perpetuum diuinitatis possessorem, & cum ipso indefinenter esse Verbum Dei: & in Marcellum Galatam aliter sentientem gravissima oratione invehitur. *Omnium dominus indutus est nostram naturam, nunquam spoliabile scilicet deitatis vestimentum, inseparabile indumentum diuina substantia, speculum domini omnium, quod cum natura dignitatem propriam perdidisset, tametsi decies milies irascatur audiens Marcellus, non ad usum naturalem accepit hoc vestimentum, sed in sempiternum, vt ad dexteram sua diuinitatis faceret considerare; nihil sine isto suo vestimento videntibus donat: non iudicat mortuos sine isto; vnium esse voluit cum isto diuinitatis sua regnum.*

Redescende de perpetuitate vnionis.

Serm. 11.

Serm. 7.

Serm. 6.

Serm. 12. num. 3.

Ex his, que hactenus exposita sunt, liquido constat, questionem a Nestorio motam omni ex parte pertinere ad vnionis genus siue modum, quo ambæ in Christo nature copulantur. Nam cum vnionem naturarum in controuersiam adduxerit, quod omnibus notum est; cumque partes catholicæ de vnione ista dogmatis quinque omnino existerint, vt antea ostendimus; & in quatuor prius expositis Nestorii Ecclesie confenserit, quod confectum est, restat vt de reliqua vna disceptaverit, id est, de genere, modoque vnionis, quam substantiam Ecclesia, Nestorius moralem diceret.

Quis staret questionis motæ a Nestorio.

Et vero Leontius, vt imprimis eruditus, & Testimonium in dogmatibus peruidendis solers, vniversum ea de re bellum motum esse scribit, monetque tamen, non fuisse de vocibus controuersiam, sed de modo totius mysterii Christi, quod non simpliciter ex hac aut illa voce, aut ex quibusdam verbis approbandum est, vel improbandum, sed ex primis principis. Principia vero esse modum vnionis, secundum hypostasim & secundum vnionem. Primum Patres tradidisse; alterum hereticos, qui hac ratione aduersariis induxerint.

Testimonium Leontii. Lib. 1. aduersus Nestor. &c.

CAPUT II.

Quæ fuerit hæresis Nestorii de genere vniõnis, qua amba in Christo natura copulantur.

Partitio rotius capituli.

Apertus fiat sensus Nestorii de questione, videndum primo, quibus illa, siue modis, siue verbis proposita sit olim, quasque ad regulas examinanda sint quorumcumque aliorum responsa, ut videatur, recte an fidei contraria. Tum quid Nestorius senserit. Postea, quibus verbis sententiam dixerit, seque ipse suo testimonio hæreseos afferant, ad infringendam vim testimoniorum adductorum. Tandem, quæ iisdem defensores adhibeant ad probandum, quod Nestorius re ipsa rectam fidem securus sit. Denique, quam infirma sint eiusmodi defensorum argumenta.

§. I. Quibus olim modis proposita sit questio de vniõne naturarum in Christo, quæque sit natura visque vniõnis gemine in controversiam adductæ.

Unica questio tredecim modis proposita.

I.

II.

III.

IV.

V.

VI.

VII.

VIII.

IX.

X.

QUÆSTIO de genere seu modo vniõnis, qua divinitas atque humanitas in Christo junguntur, et si vera unica est: pluribus tamen siue modis, siue loquendi potius formulis, pro tempore & loco, proposita est.

Quæsitum enim primo fuit, an tanta sit naturarum vniõ, ut Christus non sit homo tantum, sed addivinus, in-divinibilis, homo deificatus.

Deinde, an *divinitas*, qua Verbum caro factum est, & habitavit in nobis, sit mera quedam *voluntas, virtus, potentia, dispositio*, &c. aut vera potius & *essentia* naturarum duarum *in-vniõ*.

Tertio, cuiusmodi sit vniõ, quæ naturas copulat admirabiliter in Christo; eine similis, quæ inter conjuges existit, an talis potius, qualis animam & corpus jungit in homine.

Quarto, dicine debeat singularis illa vniõ physica, an moralis tantum; substantiva, an affectionalis duntaxat; *essentia*, an *virtus* tantum solum.

Quinto, utrum per Incarnationem factum sit, ut Deus vere sit homo, & homo vicissim vere Deus.

Sexto, utrum gemina sit in Christo persona, geminusque Filius & dominus; an vero Christus sit vere vnus.

Septimo, an divina persona non tantum humanam naturam, sed personam etiam assumpserit, qua ratione homo vnus dicitur alterum assumere ad societatem, vel operis cuiuspiam, vel etiam vite.

Octavo, siue alius, qui ex Patre ante seculum genitus est, alius qui ex matre in plenitudine temporum.

Nono, utrum duæ fuerint Christi nativitates, vna æterna, qua processerit a Patre; altera temporalis, qua ex matre.

Decimo, an beata Virgo sit vere deipara, seu *θεοτοκος*, an Christipara tantum, atque etiam hominipara, id est, *ἡμοτοκος*, aut *ἀνθρωποτοκος*.

Undecimo, utrum Christus debeat dici homo *θεογενής*, aut *θεοτοκος*; deifer, aut a Deo latus; Dei, an Deus ipse.

Duodecimo, utrum qui crucifixus est, Deus sit, an homo.

Denique, utrum vnus de Trinitate passus dici possit.

Unam vero questionem tot modis esse propositam, nemo mirabitur, qui animo perpenderit, quæ subtiliter in scholis de *ἀνωθεν* seu *κατωθεν* *ἢ ἰδρυμένω*, id est, de communicatione reciproca proprietatum inter naturas in Christo vnitas, disputari solent. Intelligit enim facile, quoties sit vnus quiddam ex duobus, toties quæ attributa singulorum sunt propria, (*ἰδιώματα* Græci dicunt) vicissim communicari, non tamen temere, sed pro vnitionis modo: nam si physica illa fuerit atque substantialis, non morales tantum proprietates, cuiusmodi sunt coli, dominari, auctoritate pollere, præstare dignitate, iudicium exercere, &c. sed etiam physica, ut nasci, pati, mori, &c. ita communes evadunt, ut, quod aiunt logici, etiam in recto prædicari valeant. Sin autem vnitio fuerit tantum moralis & *γενναία*, communicantur quidem reciproce singulorum idiomata; non tamen omnia pariter, sed moralia in recto, ut loquuntur; physica in obliquo solum, si modo propria sit dictio.

Quæ regula scholarum duæ, partim exemplo conjugum ipsiusque hominis, partim ratione theologica demonstrantur. Nam cum vniõ physica, seu substantialis, sit, ut aiunt, in vnitate hypothesi; neque hypothesi aliud quiddam existat, præter suppositum, id est, ut loquuntur Græci, *ἡ ἐν ἑνὶ λόγῳ*, de quo omnia dicuntur: oportet ut cuncta sine discrimine attributa, siue physica fuerint, siue moralia, vni supposito tribui possint; in contrarium vero, cum vniõ moralis non sit in vnitate hypothesi, sed vel affectus tantum, vel eorum, quæ ex affectu pendunt, id vnus præstare potest, quod sibi cognatum est, nempe ut attributa moralia communia evadant, sintque indivisa, atque ipsa indivisio verbis indicetur etiam recti casus; physica autem ita communicat, ut divisio simul significetur, quod sit relativa, seu obliqua prædicatione.

Si ergo amba Christi naturæ nexu substantiali in vnitate hypothesi Verbi conveniant, necesse est, non tantum ut vna existat Dei hominisque dignitas, vnaque auctoritas & veneratio, &c. sed etiam ut Deus vere dicatur homo, & homo vicissim vere Deus: ut Deus & de Virgine natus sit, & passus in carne, & crucifixus, & mortuus, &c. Sin autem amba, quas dixi, naturæ inter se affectu solo seu *γενναίω* conjungantur, oportet vnã esse quidem Dei hominisque venerationem, vnã dignitatem & auctoritatem, propterea quod homo propter Deum colitur, &c. Fieri tamen non potest, ut communicentur idiomata, quæ

XI.

XII.

XIII.

Ratio tot modorum.

Regula observanda.

Regula.

Quæ regula probatur.

tam Celestis... junctam Deo... ab ipsa con...

er Nestorii... in vtero... enarrabitur... in libro ad... erator co...

a veritate... qui ne... tam postea... vocat in...

incarnatæ... abilem ac... ie perpe... pso inde...

tionem in... nostram... deitatis... divina...

quod cum... tamen... lus, non... tum, sed...

venio vi... sine ipse... regnum... liquido...

non omni... quibus... nodum, ... Nam...

am ad... par... inque... & in... te reli...

mo, clelia, ... & Testimonium... um ea... itaque...

Lib. II. ad... s, sed... impli... ver... ed ex...

physica dicuntur, nisi oblique : qua ratione, nec homo dicatur Deus, sed Dei templum, statua, instrumentum, vestis, &c. nec Deus pariter proprie sit homo, sed hominis duntaxat inhabitator, &c.

Ex his demonstrantur modi proponende questionis.

Ex his quae modo dicta sunt, nemo non facile videri, omnes proponende questionis modos in id vnum recidere, quod aiebat Leontius, an vnio naturarum facta sit *κατὰ φύσιν*, an *κατὰ ἄλλο*.

Quae sequuntur ex vnione substantiali.

Si enim vnio prioris modi fuerit, oportet vt Christus non sit homo tantum, sed vere Deus; non *ὑποφύσει*, sed Deus ipse: vt Incarnatio non sit mera *ἐπιθέσις*, sed vera *ἕνωσις*: vt naturarum vnio similior sit ei, quae animam corpori copulat, quam quae conjugem conjugit: vt ipsas quoque substantias vniat, non affectus tantum: vt naturas jungat, non personas: vt vnus existat Dei Filius, vnusque omnium dominus, idem ante secula natus, qui in tempore, idem geminam sortitus natiuitatem, idem crucifixus, qui Deus: vt denique beata Virgo tam vere sit *Θεοτόκος*, quam quaelibet femina sui filii parens.

Quae ex moralis sola.

At si vnio posterioris modi extiterit, id est, *κατὰ ἄλλο*, oppositum evenire necesse est, vt Christus sit Dei quiddam proprie, atque *ὑποφύσει* tantum, non item natura Deus: vt incarnatio sit mera *ἐπιθέσις*: vt copulentur naturae tanquam conjuges, duarumque persona sit vna moraliter, gemina physice: vt duo vere sint filii in Christo, vnus adoptione, alter natura: non idem sit natus in tempore, qui ab aeterno: non idem proprie crucifixus, qui Deus: vt nullus de Trinitate sit passus, nec Deus factus pontifex & apostolus confessionis nostrae: vt beata Virgo dici non debeat proprie *Θεοτόκος*, sed ad summum *Νεστοριανός*.

Demonstratur item, quae arte Cyrillus anathematizans scripsit.

Isai. 7. v. 14.

Ex his etiam apparet admirabile artificium, quo Cyrillus suos scripsit anathematizatos, singulis Nestorianae haereseos capitibus contrarios: qua de re, est futurus est alius dicendi locus in dissertatione consequente, observandum tamen obiter, in primo anathematismo, Cyrillum respondere ad questionem, qua ratione sua *ἔτατε* disceptabatur, occasione variorum Isaiæ, quod in ore omnium versabatur: *Ecce Virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel.* Utrum scilicet qui Emmanuel dicitur a propheta, vere sit Deus; & Virgo, quae peperit Emmanuel, vere sit *Θεοτόκος*.

Demonstratur denique regula, ad quam examinetur scribentium de questione fides.

Exinde tandem conficitur regula, ad quam examinari certo possint vnuscuusque scriptoris dicta, vt constet, recte ille sentiat, an secus de vnione naturarum in Christo, vel, vt olim aiebant, de vnitate Christi. Videndum enim, an idiomatica physica Dei de homine, & hominis de Deo proprie dici neget, aut concedat. Si neget, vnionem moralem solum agnoscit, qualis est Deum inter & sanctos, facit Christum solum hominem, &c. Si concedit, proprioque sensu accipit verba Evangelistae, *Verbum caro factum est*, id est, incarnatione factum est, vt vere Verbum sit homo, recte sentit de Incarnationis mysterio.

Quam certa sit haec regula.

Haec autem regula, neque fallax videri potest, neque dubia, quantumvis supponere videatur, *ἀνθρώπων* leges perspectas fuisse auctori, cuius scripta vocanda sunt ad examen; & quamvis leges illae, nec subtilitatis parum habeant, nec ab vnquoque facile intelligantur,

atque ita potuerint a scriptore ignorari: haec, inquam, regula neque fallax est, neque dubia, cum *ἀνθρώπων* leges neminem, saltem qui doctos inter vtrumque censetur, latere queant, quatenus faciunt ad intelligendum questionis, qua de agitur, statum. Varius enim proponenda modus pendet omnino ex aliqua communicationis idiomatica intelligentia. Quomodo vero, quibus impositum est alios docendi munus, Episcopi, presbyteri *κατὰ φύσιν*, rerumque divinarum tractatores ignorent statum questionis, de qua, & ad populum dicere, & in colloquiis disceptare debeant: praesertim si illa quaestio nec recens agitur, nec parva animorum contentione, cuiusmodi Nestoriana fuit, qua ducentos fere rotos annos ante Nestorium episcopum, qua Conciliorum definitionibus, qua libris, qua disputationibus, a doctissimis quibusque Ecclesiae viris, in omnem partem vexata est.

§. II. Quid de questione Nestorius senserit.

PERPENSIS attente omnibus, quae capite praecedente exposita sunt, promptum est exponere, quid re ipsa Nestorius de Incarnatione, id est, de conjunctione Verbum humanae naturae senserit, quantumcumque, vt erat dissimulandi mirus artifex, verbis ad illudendum factis mentem tegeret conatus sit.

Theodori nempe Mopsuesteni, quo magistro vsus est, opprime apprime adhaesit, vt ipsius non sententias modo, sed verba etiam saepe mutuatus sit. Quare vnionem naturarum negavit esse hypostaticam, qua sit vt homo dicatur Deus, & Deus homo, id est, vt physica hominis idiomatica Deo tribuantur, diuina homini. Admisit moralem & *κατὰ φύσιν*, quae communicare potest homini idiomatica Dei moralia, physica non potest, nisi *κατὰ φύσιν*, id est, vt loquantur, in obliquo casu.

Affirmavit igitur dominicae dispensationis *Incarnationis* mysterium, in eo totum consistere, quod Verbum Patri substantialitate de caelo, propter hominum salutem, & descenderit in hominem, quem in vtero Virginis Spiritus sanctus formavit: & in hoc homine habitaverit, quasi Deus in templo: & eodem se homine, vel tanquam speculo videndum praebuerit, vel quasi simulacro representaverit: & quod hominis personam induerit, ipsoque velut instrumento vsus sit, perinde fere ac spiritus, sive nequam energumeno, sive bonus assumpto corpore, vti solet.

Atque hinc dominicam dispensationem, quam malebat *κατὰ φύσιν*, dicere quam *κατὰ φύσιν*, etsi aliquando non abstinuit ab hac voce, appellabat modo *ἕνωσιν* modo *ἕνωσιν*, *ἀλληλοῦς ἐπιθέσις*, & *ἐπιθέσις*, id est, inhabitationem, inductionem, assumptionem, inoperationem, & adaptationem, ac quasi commixturam: quae voces (sin minus excludant *ἕνωσιν κατὰ φύσιν*) certe catholico sensu vsurpari possunt, & a Patribus revera vsurpatae sunt: sin autem *ἕνωσιν* praedictam rejiciant, solumque inhabitationem, solumque inductionem, & assumptionem significent, propria sunt Nestorianae impietatis verba & veluti symbola.

Haec etiam causa extitit, cur diceret, hominem coli quidem ab angelis, nobisque adorari, sed cum Deo tantum, id est, coadorari: sic enim propter

Nestorius iam admittit vnionem naturarum moralem.

Incarnationis ipsi mera *ἕνωσιν*, vel *ἀλληλοῦς ἐπιθέσις*.

κατὰ φύσιν.

Homo non adoratur, sed coadoratur.

propter & cultum numinis in templum religio diffundit, & principis veneratio ad statum pertinet, & vestis propter eum, qui vitur, haberi solet in pretio.

Deus & hominum tantum moraliter.

Eandem ob causam, a Verbo incarnato hominemque assumpto repellebat quomocumque unitatem ea majorem, que foret secundum, vel gratiam, vel operationem, vel dignitatem, vel paritatem honoris, vel relationem, affectum, & virtutem; hujuscemodi namque unitas, cum duas inter personas perfectas reperiri queat, non obstabat, quominus duas reipsa in Christo personas Nestorius agnosceret; imo ipsum coquebat, si modo coherentia sentire vellet, has ipsas duas personas fateri, licet id totis viribus dissimularet: siquidem aiebat, per incarnationem fieri, ut Verbi & hominis vnica esset persona, quia vna erat vtriusque dignitas, vtriusque jus vnum, vnaque amborum operatio; non aliter quam propter conjugium vir & vxor vnica sunt in rebus agendis, vitæque vsu persona, quantumvis duæ reuera hypostases existant: vxor enim a viro, & nomen quasi civile, & dignitatem, quam præcellit aliis, & potestatem in rebus gerendis sumit.

Doxe in Christo reipsa hypostases.

Ideo etiam recusabat fateri, Verbo post incarnationem tribui posse humilia quædam hominis propria: atque ita fugiebat dicere, Deum infantem, pannis involutum, trimestrem, fugitivum in Ægyptum, fatigatum de via, comprehensum a Judæis, passum, crucifixum, mortuum; quippe cum, ut antea dictum est, attributa ejusmodi nulla communicare possit, nisi que fuerit communis & eisdem personis, ejusmodi omnem abhorrebat.

Scernenda singularum idiomata.

Quod si tamen aliquando hæc verba more vulgi, imo & scripturæ sacræ, vsurpare cogere, ea negabat aliter esse vera, quam *quæ vna & eadem*, propterea quod scilicet Verbum & hominem perinde ageret, atque energumum spiritus. Atque hæc causa fuit cur fateretur Verbum passiones hominis ad se referre, & quasi assumere; quia ratione statuz ludibrium, violationem sui templi, principis statuz ludibrium, spiritus energumem operationes suas ducere.

Nec quæ vnus tribuenda alteri, nisi *quæ vnus*.

Ideo pariter vetabat, ne virgo proprie appellaretur *quæ*, qui enim vere possit, nisi Deus ex ea proprie natus dicatur? At nasci est hominis proprietas naturalis, quam sola vnitas hypostatica communicat. Malebat dici aut *quæ*, ut quæ peperisset hominem, in quo Deus, j. m. inde a primo conceptu, habitaret; aut *quæ*, propter Deum susceptum in templum, quod ex ipsa Spiritus sanctus venienti Verbo preparavit. Atque hinc patet, cur renueret fateri duas divini Verbi naturas, æternam ex Patre, temporalem ex matre, alioqui virgo *quæ* dicenda omnino fuisset.

Quare Virgo proprie non est Deipara.

Quod si auctoritate Scripturæ adigeretur aliquando, ad constituendum filium Virginis esse Deum, id ea tantum ratione dici contendeat, qua Moses Pharaonis Deus appellatus est, quia alii bene multi, quibus hoc nomen in sacris literis tribuitur, per catachresim scilicet, & propter auctoritatis quandam communionem.

Nec Emmanuel Deus, nisi quæ ratione Moyses dicitur Pharaonis Deus.

Quod si etiam objiceretur, sive Nicænæ synodi symbolum, quo vnus dicitur, idemque Dei & Virginis filius, sive Ecclesiæ auctoritas, nec duos filios agnoscentis, nec Christos dominosque duos, sed vnicum tantum: respondebat, vnicum esse Christum, qui ab vnctione

Declinabat cavillo synodi Nicænæ, auctoritatem.

dictus sit, filiumque Virginis esse pariter Dei filium, non natura, sed adoptione; non *quæ*, sed *quæ*.

Quomodo autem has omnes suæ opinionis partes, vel ratione munierit, vel apertis saltem verbis asseruerit, videndum sequenti §. Sed ita ut eam ad quinque capita redacturi sumus, ne infinita testimoniorum congeries lectori fastidium pariat.

§. III. Quibus argumentis Nestorius sententiam suam stabilire conatus sit, quibusque verbis eam exposuerit, aut potius contra se testimonium dixerit.

¶ Quæ nulla methodo putant, a Nestorio traditam doctrinam, qua catholico dogmati pugnat, ne illi oscitanter hominis callide improbi sermones aliaque scripta evolverunt: nihil enim fuit hoc hæretico *quæ*.

Id autem ut appareat, observandum est primo, hac in controversia, partibus hinc & inde contententibus, vitium esse communiter, non alia melius ratione finiri posse litem, quam si diligentius quaeretur, quo sensu dictum sit a Joanne, *Verbum caro factum est*. Id vero quaerentibus, occurrit statim dici non posse vnum aliquid fieri alterum, nisi quinque modis; quæ nempe vel animus sit homo, per informationem corporis; vel aqua vinum facta fertur a Christo, per conversionem; vel elementa in mixtum evadunt, per *quæ* & confusionem; vel duabus naturis perfectis mutuo unitis, individuum vnus dicitur esse factum alterius individuum, per vnionem hypostaticam; vel tandem vir vxoris fit maritus, mulier mariti vxor, per habitudinem & *quæ*.

Nestorius hæreticæ arte docet.

Observatio I. Sumit verba Evangelistæ, *Verbum caro factum est*, non posse intelligi, nisi quinque modis.

Dictum Evangelistæ interpretatus est Apollinaris, perinde ac Ariani, de primo modo per informationem; Eutyches, ut creditur, de secundo, per conversionem; de tertio Polemius, per confusionem; de quarto, Ecclesia catholica, per *quæ* & de quinto Theodorus Nestorius magister, per meram habitudinem Nestorius igitur Theodori opinionem, in qua verabatur, vnus est sibi tunc demum demonstraturus, cum assumeret tanquam confessum principium, vno de quinque modis mox relatis, incarnationem fieri debuisset, & continuo vi argumentorum conficeret, nullum de quatuor prioribus admitti posse: eo enim confecto, reliquum esse intelligebat, ut quinto modo, qui per meram *quæ*, Verbum caro factum diceretur.

Quo quisque modo intellexerit.

Nec posse nisi si quinto, qui per solem *quæ*.

Quanta igitur potuit rationum vi singulos priores modos impugnat studuit, sed quartum maxime: propterea quod in prioribus tribus rejiciendis cum Ecclesia conspirabat. Quartum vero duplici ex capite oppugnavit, partim quod a prioribus non differret, in quo cæcitate mentis suæ prodidit, partim quod exinde sequeretur, ipsa quoque physica idiomata, sive humana Deo, sive divina homini, communicari; atque ita dici posse, & Deum passum, mortuumque, &c. & duas esse vnus Verbi naturas, Deumque natum, trimestrem, fugitivum in Ægyptum, &c. & beatam Virginem vere nominari *quæ* Verbumque Virginis filium, &c. & Verbum, quamvis natura Deus sit, factum esse pontificem atque apostolum confessionis nostræ. Quæ quatuor contendeat pugnat cum divinitate atque æternitate Verbi, imo & cum æqualitate cum Patre, summaque

Quare quatuor priores totis viribus, sed quartum maxime, impugnat. Duobus arguementis.

ari: hæc, que dubia, a qui doqueant, questionis, a propoqua comQuomo, docendi, erumque im, quare, & in præsertim nec parodi Nestorius annos ciborum rationis, e viris, uferit. capite Nestorius, tum est, incarnam huue, ve d illu. magi, it, vt etiam uturae hore, vt, di, que Dei, id ionis Incarnatio Verbi, ipsi meta, pter, omni, ctus, rit, ho, lum, sta, lue, sit, ver, vi m, Incarnatio, omni meta, ip, dyman, n, & o, a m, n, si, ba m Homo non adoratur, sed adoratur, sed adoratur, m

in omnes creaturas auctoritate. De primo argu-
mento futurum est sequens caput, secundum
quomodo tractaret, ex his quae mox dicentur,
apertum fiet.

Observatio
11. Nomine
passionis totel.
liguntur om-
nia dissecta
nea corpori
& animo.

Observandum igitur secundo, passionis no-
mine significari omnia, quae accidunt homini,
contra corporis animique convenientem affe-
ctionem, vt lassitudo, sitis, fames, tristari, mor-
ri, crucifigi, &c. Quare vbi quae Nestorius
Verbum Dei negat proprie passum, negare
simul censendus est reliqua omnia, quae passio-
nis vim habent, ejusque genere continentur; &
vicissim quoties vnum ex dictis asserit repugna-
re incarnato Verbo, toties alia quoque omnia re-
pugnare affirmat: quod praemonendum fuit,
vt testimoniorum pondus, pro eo ac oportet, esti-
mari possit.

Probat Ne-
storius, Deum
non esse pas-
sum.

Sermone 1. *Incaratus est quidem Deus, sed
non mortuus; sed illum in quo incarnatus est,*

Sermone 1.
num. 2.
Serm.
num. 7.
Rom. 5. v. 10.

Sermone 11. *Quod in natiuitate ex Christi ge-
nitrici Virgine, diuina scriptura ponat filii no-
men, declarauimus. Audi iam & in morte. & vi-
de, sicut tandem Dei nomen positum est, vt passibi-
lem Deum inducamus. Cum inimici essemus,
inquit, reconciliati sumus Deo, per mortem fi-
lii eius; non dicit, per mortem Dei Verbi. Et
postea: Quis autem veniet? Videbunt filium ho-
minis venientem in nubibus caeli cum gloria
multa. Et quod maius est, ante Apostolos Pro-
pheta manifestus venientem ostendit, & clamat
de Iudeis dicens: Videbunt, in quem compun-
xerunt. Quid igitur illud compunctum est?
Latus. Latus vero non est Dei, sed hominis.*

Num. 10.
Matth. 24.
v. 10.

Zachar. 12.
v. 10.

Serm. 3.
sub pñ.

Sermone 111. *Quoniam vero, si dixissent:
(Patres Niceni) Creditimus in vnum Deum Ver-
bum; futurum erat, vt morti diuinae naturae iri-
bueretur: ideo nomen accipiunt commune, nempe
I E S U S C H R I S T U S, vt & mortuum illum signi-
ficarent, & illum non mortuum. Itaque perinde
ac si quis dicat: Ille homo est mortuus, quamuis
anima sit immortalis; tamen quia nomen dixit,
quod significat duas naturas, & corpus quod mor-
tuitur, & animam immortalem, ideo nihil est pe-
riculi in ea voce: vtrumque enim vocatur homo,
& corpus, & anima. Ita igitur etiam magnus
ille chorus de Christo dixit.*

Serm. 4.
num. 1.
num. 7.

Sermone 14. *Ego natus & mortuum Deum,
& sepulchrum adorare non queo. Et postea: Num-
quid Verbum Deus surrexit a mortuis? Si autem
vivoificator mortificatus est, quis erit qui conse-
crat vitam?*

Serm. 5.
num. 7.
2. Cor. 13. v.
4.

Sermone 5. *Audiamus beatum Paulum aper-
te clamantem, quisnam sit ille crucifixus. Audi
igitur apertissime eius vocem: Etenim crucifixus
est ex infirmitate, sed vivit ex virtute Dei. Si
crucifixus est ex infirmitate, quis infirmatus est, he-
retice? Illene Deus Verbum?*

Serm. 6.
num. 9.

Sermone 11. *Cur igitur diuersa sententia a Paulo?
Cur impassibilem Deum Verbum corpore terreno
commiscens, passibilem pontificem facis?*

Serm. 7.
num. 3.

Sermone 111. *Mortalem enim vivoificatricem
deitatem appellant, & in theatricas fabulas Deum
Verbum audent deducere, tanquam idem sit pan-
nis involutus & mortuus. Proh nefas! vt Domi-
nus Christus in nos benignitatem suam extende-
ret, periclitatur apud eos de deitatis dignitate
decidere. Et postea: Non ipse mortuus est, qui
vivoificat: qui enim subsistere? qui mortuum
suscitaret? Venit homines mortuos suscitare: nam
ipse mortuus inuenitur auxiliium ferre iacentibus;
non ipse, tanquam iacens, auxiliis inops esse. Et*

Num. 6.

paulo post: *Non ergo mortuus est Deus, sed
suscitauit. Et: Nam etsi omnem omnino simul
novam scripturam perscrueris, non apud eam
vsquam inuenies, mortem Dei esse; sed eam scri-
ptum est, aut Christo, aut Domino assignari. Et:
Nec Dei Verbi mortem nos annuntiamus, cum
Domini corpore & sanguine paschimur: Dei enim
natura sacrificium suscipit, non ipsa sacrificio im-
molatur; nec propheta Deus est, sed dator pro-
pheta. Et: Quid Dei nomen deputas morti, quod
a diuina scriptura nusquam in mortis commemora-
tione profertur? Quid Paulo clamante cum an-
diat: In viro, in quo definit Deus, suscitans
cum a mortuis; tu natam & mortuam inani ima-
ginatione iudicis deitatem? Et tandem: Si heret-
icus tibi ex persona ecclesiastica mortuum Deum
tuum exprobrauerit, iratus tu ad dictum re-
clama: Deus est, qui suscitauit de mortuis pas-
tores ovium magnus; non ipse mortificatus est,
& subleuatus.*

Num. 7.
Num. 49.
Num. 41.
Num. 43.
Num. 45.
Num. 47.
Num. 49.
Heb. 11. v. 16.

Epistola 11. ad S. Celestinum. *Hujus autem fa-
miliaritatis nomine affricare & conjuncta carnis
proprietas; generationem scilicet & passionem &
mortalitatem, Deo tribuere, aut errantibus genili-
tatis, frater, est sensus aut mente capis Apo-
linaris & Arii, aut reliquarum pestium hereti-
carum, & his aliquid peius: necesse est enim
hujusmodi homines, attritos familiaritatis no-
mine, & lassationis socium propter familiarita-
tem, & etatis, quae paulatim accessit, incremen-
torum participem Deum Verbum facere & passio-
nis in tempore, ex timiditate auxilii angelici in-
digentem. Taceo circumcissionem, & sacrificium,
& sudorem, & famem, quae quidem carni pro no-
bis euerunt: haec tamen cum illi coniunguntur,
etiam adoranda sunt; in deitate autem ista, &
jam mendaciter accipiuntur, & nobis tanquam
calumniatoribus iustas damnationis causas impor-
tant.*

Epist. ad S.
Celestinum.
num. 13.
Num. 16.

Legendi eandem in sententiam sermones alii
tres, v. 111. ix. & x. Post haec autem, quae pro-
tulimus, potestne alicui dubium relinqui, quia
Nestorius hanc propositionem, **D E U S E S T**
P A S S U S, falsam esse contenderit: Quare nunc
de altera, **D E U S E S T N A T U S**, eadem metho-
do videndum.

Observandum igitur tertio, **NATI DEI**
nomine comprehendi omnia penitus, quae or-
tum, vel antecedant, vt in vtero gestari, men-
suum numero formari, &c. vel consequantur,
vt pannis involvi, lactari, &c. incrementum
aut trimestrem esse, proficere aetate, &
cum sermo sit de Verbo diuino, duas subiisse
natiuitates, ac parentem habere feminam. De-
monstraverimus ergo clare negari a Nestorio,
quod Deus dici possit natus, si vel vnum de
praedictis rejectum ab ipso, ostenderimus.

Observatio 11.
Dei nati no-
mine compre-
henduntur
omnia quae ad
natiuitatem
spectant.

Sermone 1. *Habet matrem Deus: ergo excu-
sabilis gentilitas matres diis subinrodans. Paulus
ergo mendax de Christi deitate dicens: **DEUS EST**
DEUS, & **DEUS** **DEUS** **DEUS**. Non, vir optime, Maria
peperit Deum, &c.*

Probat Ne-
storius non
posse dici
Deum natum.
Serm. 1.
num. 6. & 7.

Sermone 111. *praeter alia plurima. Verbum
ergo Deus non est natus ex Maria, sed in illo,
qui ex ea natus est, mansit. Non ex Virgine ini-
tium habuit, sed illi, qui crescendo per menses
paulatim compositus in vtero Virginis est, inse-
parabiliter omni tempore sociatus est. Aliud est
autem dicere: Cum illo, qui natus est, manet; &
aliud, illum, qui cum nato manet, hunc esse,
cui vt nasceretur, mensum opus fuisse curricula.
His reclamavit palam Eusebius adhuc laicus,*

Serm. 3.
num. 4.

in Ecclesia, ipsum ante secula Verbum, etiam secundam subisse nativitatem, secundum carnem, & ex muliere, tamque pio, sed audaci clamore commovit cœtum, cumque scidit in contraria studia. Verum a Nestorii factiosis disceptus esset, ne quicquam obstantibus bonis, nisi Nestorius tumultuantium compressisset strepitum, tumque Gaudeo, dixisset, vestrum aspiciens zelum: indidem enim perspicue coargui possunt, quæ ad infelici homine sunt sagittose dicta. Nam quorum due sunt generationes, eorum duo sunt filii necessario est. Sed Ecclesia unum agnoscit filium, ipsum Dominum Christum. Et postea, cum de patribus Nicænis locutus esset: Nusquam dixerunt, NATUS EST. Cur putamus? Vt non duas nativitates introducerent divinitatis. Et iterum: Viderunt igitur, utpote scientes sanctarum scripturarum, quod si eum, qui incarnatus est, natum dixerimus, invenietur Deum Verbum Filium Spiritus sancti. Tandem: Secuti sunt Evangelistam; nam cum venisset ad iherosolimam, fugit generationem de Verbo dicere, & dixit Incarnationem, &c.

Sermone IV. Qui Deum simpliciter dicit de Maria natum, primo omnium nobilitatem gentibus profertur dogmaticæ, atque exponens in medium, vituperandum id videndumque proponit. Statim enim paganus cum reprehensione accipiens, quia de Maria Deus est natus, inferret adversus christianum: Ego natum & mortuum Deum, & sepultum adorare non queo. Liquida autem dogmatis divisio ista est. Qui natus est, & per partes incrementorum temporibus eguit, & mensibus legitimis portatus in ventre est, hic humanam habet naturam; sed Deo sane conjunctam. Et statim: Divisionem igitur super hoc præcedentis magistri vade sum admiratus dicens: Qui ex muliere natus est, nec DEUS nudus, nec PURUS HOMO, quia neque Deum oportet dicere nude & vicinque generatum; nemo enim, qui se est antiquior, generat. Et tandem: Dicit simpliciter: Deus est qui natus est de Maria. Statim hæreticus Arianus insert reprehendens: Ergo immerito nos arguitis, Filium minorem Patre & creatum dicentes; quoniam apud vos etiam hoc in confessione est, Verbum Deum esse, qui natus est de Maria. Audi que idem Deus Verbum de se ipse testatur: Euntes renunciate fratribus meis: Vado ad Patrem meum & Patrem vestrum, Deum meum & Deum vestrum. Sed cum hoc diceret, qui natus est de beata Maria, humanitate quidem nobis consubstantialis erat; in eo autem, quod conjunctus Deo, nostra erat longè, quia Deus, substantia melior.

Sermone V. qui totus est de Deo nato & Virgine *θεοτόκος*. Vide quid accidat, hæretice, non invidio nomen Virgini *θεοτόκος*. Fateor enim reverendam esse eam, que suscepit Deum: per quam transferis dominus omnium: per quam justitia sol illuxerit. Deus enim erat Verbum, & cum homine conjunctum, & in eo habitans. Sed porro suspicor plausum, quomodo hoc quod dixi, transierit, intellexistis. Non dixi pertransiit, pro eo quod est genitus: non enim ita facile mea sententia obviscor. Transiisse Deum per Virginem *θεοτόκος*, a Scriptura perdoctus sum; natum non edoctus sum. Nusquam divina scriptura Deum ex Virgine *θεοτόκος* asserit natum; sed JESUM CHRISTUM, Filium, Dominum.

Sermone VII. Non per se ipsum Deus est, quod in vetero figuratum est: non per se Deus est, quod creatum est a Spiritu sancto.

Observatio VII. Observandum quarto, questionem de con-

junctione naturarum in Christo aliis alias, vt diximus, verbis propositam fuisse, illis cum federe cepit Nestorius, an Emmanuel esset vere Deus, & Virgo vere *θεοτόκος*. Unde ipse sermone. *A nobis, inquit, invicem frequenter sciscitantur, an θεοτόκος dicenda sit Maria, an autem ἀδελφοτόκος*. Et in epistola III. ad sanctum Celestinum, cum vellet exponere questionis solemnem statum: *Estimemus, inquit, duas sententias contrarias sibi stare, & harum altera hanc vocem proferat solam, θεοτόκος; altera vero illam solam, ἀδελφοτόκος; & utraque scilicet ad suam confessionem alteram trahat, vt si hoc non impetraverit, periclitetur de Ecclesia cadere, &c.*

Hinc etiam Dorotheus Anastasiusque, primi impietatis buccinatores, non alia verbo forma vsi sunt, quam ista, quæ ad questionem communem responderet: *Siquis Mariam deiparam esse dixerit, anathema sit.*

Imo Cyrillus testatur, univrsum fere certamen pro fide susceptum de eo fuisse, quod Virgo deipara affirmaretur: qua de causa Joannes Antiochenus cum literas amicas Nestorio scriberet, unum id ab ipso exigit, vt *θεοτόκος* diceret, & cum fidei suæ libellum daret, de Virgine primum *θεοτόκος* dixit, eaque veluti confessionis tessera catholicum se ostendere voluit.

Sed eximium est in hanc rem Pauli Emese- ni factum. Cum procuraret Ecclesiarum pacem Nestorii causa turbatam, suam in Ecclesia Alexandrina in infinita concione probaturus fidem, qua ratione tunc oportebat, post allatum Prophetæ locum: *Ecce Virgo in utero habebit, &c.* Erupit in hæc verba: *Parit itaque Dei genitrix Emmanuelem*. Tum populus acclamavit: *Ecce fides hæc est, Dei hoc donum est, orthodoxa Cyrille: istud audire quærebamus. Qui ita non loquitur, anathema sit*. Mox Paulus: *Peperit proinde nobis deipara Maria Emmanuelem; Emmanuelem autem, hoc est, Deum hominem factum. Nam Deus Verbum, qui ante secula arcano ineffabilique modo ex Patre genitus est, novissimis temporibus natus est ex muliere.*

Quemadmodum igitur Athanasii temporibus, Nestorius aperte rejicit *θεοτόκος*, qui *θεοτόκος* fateretur, sic etate Nestorii, qui *θεοτόκος* aperte diceret, rectam fidem sequi videbatur: & e contrario, vt Arianis accensebatur, quisquis *θεοτόκος*, fateri nollet, ita & Pauli Samosatani partibus addicebatur, qui *θεοτόκος* rejiceret. Tam aperte porro rejicit Nestorius, quam qui apertissime.

Sermone I. *Audiant hæc, qui in dispensatione dominice innovationis cecati non intelligunt, neque que loquuntur, neque de quibus affirmant. Qui, sicut modo cognovimus, a nobis invicem frequenter sciscitantur, an θεοτόκος dicenda sit Maria, an autem ἀδελφοτόκος*. Habet matrem Deus? Ergo excusabilis gentilitas matres diis subintroducens. Paulus ergo mendax, de Christi deitate dicens *ἀνεύρω, ἀνεύρω, ἀνεύρω*; id est, sine patre, sine matre, sine generationis narratione. Non, vir optime, Maria peperit Deum. Quod enim de carne natum est, caro est; & quod de spiritu, spiritus est. Non peperit creatura eum, qui est increabilis, non recentem de Virgine Deum Verbum genuit Pater: In principio enim erat Verbum, sicut Joannes ait. Non peperit creatura creatorem; sed peperit hominem, deitatis instrumentum.

Sermone II. *Quoties igitur sancta scriptura dicitur, vel generationem Christi ex beata Virgine, vel mortem, nusquam Deum dicit, sed aut*

Questio, qua de agitur, Nestorii etate ita proposita est, an Emmanuel vere esset Deus & Virgo deipara. Probatur ex lect. I. num. 6. Epist. 3. ad sanctum Celestinum, num. 3.

Facto Dorothei & Anastasii.

Testimonio Cyrilli.

Et Joannis Antiocheni.

Et Pauli Emese- ni.

Nestorius aperte rejicit *θεοτόκος*.

Serm. I. num. 6. & 7.

Ioan. 3. v. 6.

Ioan. 1. v.

Serm. 2. num. 2.

O o ij

st Deus, sed...
omino final...
non apud eam...
sed eam sci...
assignari. Et: Non...
tiamus, cum...
ur: De enim...
sacrifici im...
ed datur pra...
us morti, quod...
commemora...
te cum an...
is, suscitans...
minuam ima...
m: Si heret...
tum Deum...
dictum re...
nortuus pa...
rificatus est.

us autem sa...
illa carnis...
affectione...
nis gentili...
epis Apol...
um hereti...
est enim...
ritatis no...
imilitaria...
increment...
& passio...
ngelici in...
ificium, &...
i pro no...
unguntur...
ista, &...
tanquam...
is imper...

iones alii...
que pro...
ui, quia...
151...
arcunone...
tm me.

DEI Observat...
que or...
ti, men...
mine comp...
hedonant...
quantur...
omni quæ...
narration...
subiisse...
am. De...
storio...
um de...
us.

Probat No...
storian con...
pessio...
Pan...
Deum dicit...
Serm. I...
num. 4. & 5.

Verbum Serm...
in illa...
nam.

me in...
menset...
, inf...
ind est...
ver. &...
esse...
riculo...
aicus.

Christum, aut Jesum, aut Dominum, &c.

Sermone 111. Et Ariani quidem, tamesi manifestate paterna deitatis Verbum Deum minorem delirent, non tamen novellum fatentur: hi autem eum etiam beatae Mariae secundum, eaque posteriori esse pronuntiant, & temporalem matrem opifici temporum divinitati consignant, &c. Et postea: Verbum ergo Deus non est natus ex Maria, sed in illo, qui ex ea natus est, mansit. Non ex Virgine initium habuit, sed illi, qui crescendo per menses paulatim compositus in vera Virginitate est, inseparabiliter omni tempore sociatus est, &c.

Sermone IV. Qui Deum simpliciter dicit de Maria natum, primo omnium nobilitatem genibus profuit dogmatis, &c.

Sermone V. qui totus est adversus Nestorem, objicit sibi catholicorum rationem. Si Deus est, Christus, inquit, & Christus ex beata Maria est ortus, cur Virgo non est Dei genitrix? Nihil occulto, quod ab illis objicitur. Nam veritatis amator, omnia quae a falsitate dici possunt accepta, sibi objicit. Tum respondet: Formatur in utero infans, sed quoad figuram acceperit, nondum habet animam: at ubi figuratus fuerit, iam anima infertur a Deo. Ut igitur mulier corpus parit, sed Deus animam tribuit; neque ideo mulier dicitur anima genitrix, quia peperit animatum, sed potius hominis genitrix: sic quoque beata Virgo, etsi peperit hominem, simul cum illo pertransiente Dei Verbo, non ideo est Dei genitrix: non enim Verbi divinitas a beata Virgine initium cepit, sed erat natura Deus. De beato Joanne Baptista praedicatur a sanctis Angelis, implendum esse infantem Spiritu sancto, adhuc ex utero matris suae; atque ita beatus Joannes Baptista Spiritum sanctum habens eductus est. Quid igitur? Appellabimus ipsam Elizabeth Spiritus genitricem? Huc animam refert, ac si qui in vobis fuerint, qui ad ea, quae dicuntur, tanquam ad inaudita & insolita morvantur, veniam date illorum imperitiis.

In epistola I. ad sanctum Celestinum. Sed & Virginitatem Nestorem ausi sunt modo quidam dicere: hanc vero Nestorem vocantes non perhorrescunt, quando sancti illi, & supra omnem praedicationem Patres per Niceam, nihil amplius de sancta Virgine dixisse leguntur, nisi quia Dominus noster Jesus Christus incarnatus est ex Spiritu sancto, & Maria virgine. Et postea: Taceo scripturas, quae ubique Virginitatem matrem Christi, non Dei Verbi, & per angelos, & per apostolos praedicant. Propter quae quanta certamina sustinuerimus, a summo sanam praecedentem docuisse beatitudinem tuam, hoc quoque attendentem, quod non frustra certaverimus; sed emendati sint gratia Domini multi ex his, qui perverbi erant: discemes a nobis, quia debet esse parienti suorumque nativitas; quia Dei Verbi commixtura nulla est cum homine, sed unio creaturae & humanitatis dominicae Deo conjunctae ex Virgine per Spiritum. Siquis autem hoc nomen Nestorem, propter natam humanitatem conjunctam Deo Verbo, non propter parientem proponat; dicimus quidem, hoc vocabulum in eam quae peperit, non esse conveniens: oportet enim veram matrem de eadem esse essentia, quae est ex se natum; ferri tamen posse propter ipsam considerationem, & quod solum nominetur de Virgine hoc Verbum, propter inseparabile templum Dei Verbi ex ipsa: non quia ipsa sit mater Dei Verbi; nemo enim unigenuum se parit.

Epistola I. ad sanctum Celestinum num. 4. 5. 6.

Et in epistola I. ad sanctum Cyrillum. Vbi Epist. ad Cyrillum dominice dispensationis, non divinitatis Christi, sed humanitatis eius, passio & nativitas traditur, ut secundum liquidissimam rationem convenientius ac apertius sit. sanctam Virginitatem, non genitricem Dei, id est, Nestorem, sed Christi genitricem, id est, Nestorem, vocari.

Ex his perspicuum est, a Nestorio Nestorem non verbo tantum rejectam, sed multiplici quoque ratione.

Nam contendebat primo, sine regula, vel Scripturae, vel traditionis, loquendum non esse; Nestorem vero neque scripturam sacram, neque concilium Nicenum, neque alia quaecumque meminisse.

Deinde, confessionem Nestorem gentilitati favere, matres diis suis subintroducendi.

Tertio, hac eadem opinione mendacem fieri Paulum, qui disisset, Christum esse unigenitum & unigenitum.

Quarto, id totum pugnare cum Verbi incorporeitate, incommutabilitate, aeternitate, & consubstantialitate cum Patre. Nam quod de carne est, inquietat, caro est; & quod Virgo gessit, creatum est a Spiritu sancto; & nemo antiquiorem se parit; & quisquis paritur, parienti est unigenitus; & omnis mater consubstantialis ei est, cujus mater dicitur.

Quinto, hanc ipsam opinionem pugnare secum, dumque Deiparam astringit, negare Christi matrem. Si enim, aiobat, non hominis natura, sed Deus Verbum erat, quem illa pariebat; quae peperit, nequaquam mater eius, qui natus est, invenietur; quomodo enim aliqua fiet ejus mater, qui a natura genitricis est alienus?

Sexto, eos qui Nestorem praedicant, pejus Ariani delirare: Ariani enim, tamesi Verbum Deum paternae deitatis majestate minorem faciant, non tamen novellum fatentur. Hi autem Nestorem esse pronuntiant, & temporalem matrem opifici temporum divinitati consignant.

Septimo, illos ipsos Nestorem defensores, excellentiam Incarnationis, dogmaticae nobilitatem genibus praestitutam traducere, risuque ac calumniae exponere; imo & Ariani in eo favere, quod catholicorum argumenta infringant.

Octavo, sentire cum Ario & Eunomio, atque Apollinari, qui Nestorem appellationem inchoare studuerunt, ut facta mixtione, duabusque naturis minime distinctis, nihil ex his, quae viliora sunt, de humanitate dictum acciperetur, ac locus illis jam adversus ipsam divinitatem pateret, tanquam omnia de uno dicerentur, non ratione dignitatis ex ipsa conjunctione consequentis, sed ipsius ratione natura.

Nono, posita confessione Nestorem, consequens esse, ut dicatur primo ipsamet deitas ex Virgine nata; deinde mulier quaelibet animae filii genitrix; denique Elizabeth Joannis patris in Luceo: quae tria manifeste sunt, vel impia, vel impetitia plena. Ea vero consequi consuebat ex eo, quod Virgo hominem, cui juncta erat divinitas; mulier filium, qui a Deo animam accipit; & Elizabeth Joannem jam inde a matris utero impletum Spiritu sancto, in lucem edidit.

Decimo tandem, Virginitatem dici non posse Nestorem, quia Christum peperit, in quo erat Verbum Deus; nisi dicatur pariter & Patrem

Decem argumentis ad id efficiendum vitur.

Num. 4.

Serm. j. num.

perisse, & Spiritum sanctum, quoniam ambo quoque in Christo erant, cum sint etiam in quibuscumque iustis; imo si *Θεωσαν* vocetur, & non *Λεγομενος*, satis ipsa voce prodi, quod non vnus personæ genitrix dici debeat, sed totius Trinitatis, qui Deus est.

Conueniatur defensores Nestorii.

Observatio v. Deus per Incarnationem factus est pontifex, &c. Num. 7.

Heb. 3. v. 1.

Id impognat Nestorium. Serm. 6. toto.

Serm. 6. num. 9. & 10.

Quomodo Nestorium sui patroni contra hæc tueri conentur.

Est impetus, hoc in loco interrogare Nestorii patronos, & Albertinum præcipue, qui eruditus videri vult, sintne hæc hominis improbiter lapsi, an meditati quæ diceret. Sintne hæc argumenta decem incongruantis alicujus, cui vox vna exciderit; an maligni contradictoris qui multa commentatione singula rei adjuncta perpenderit. Sitne denique linguæ vitium æstu abrepta, tam artificiosa oratio, aut animi potius sibi vbiq; similis, semperque in instituto constantis.

Observandum quinto, cum Proclut, in oratione panegyrica, de vero Virginiis exclamans dixisset: *O templum, in quo Deus factus est sacerdos, non naturam commutans; sed cum, qui secundum ordinem est Melchisedech, propter misericordiam indutus!* Dicit Nestorium non tantum offensum fuisse, sed impatientiam quoque temporali oratione prodidisse; imo postea, cum redidisse debuisset ira, sermone v. i. expositis Pauli verbis: *Considerate apostolum & pontificem confessionis nostræ Jesum;* graviter in Procli sententiam inuictum esse, perinde ac si omnes pontificis proprietates, ab Apostolo tam diligenter conquisitæ ac expositæ, diuinitatem Verbi, etiam incarnati, non decerent.

Sermone igitur v. i. *Apostoli nomen, in Christo audientes, Deum Verbum male intellegunt apostolum esse; legentes item pontificis vocabulum. Deum esse imaginatur pontificem, miramur dementia! Quis enim Apostoli officium audiens, non statim videat hominem demonstrari? Quis summi sacerdotis nomen audiens, diuinitatis naturam ad sacerdotis ministerium vocet?*

Tum enumeratis pluraquam quatuordecim notis pontificis illius, de quo Paulus loquitur, postquam singulas argumentatus est, orationem colligens. *Hic ille, inquit, cum Aose, quoad ducendi exercitus typum comparatus, ille semen Abrahæ vocatus, ille per omnia similit fratribus, ille tempore factus pontifex, ille per passiones consummatus, ille qui in quo passus est, ipse tentatus, potest tentatus auxiliari, ille secundum ordinem Melchisedech pontifex appellatus. Cur igitur diuersa sentis a Paulo? Cur impassibilem Deum Verbum corpore terreno commiscens, passibilem pontificem facis? Cum sit igitur nobis hic solus pontifex, & condolens & cognatus, & firmus, de ejus fide nunquam depellamini: ipse enim vobis ex promissa benedictione, ex semine Abrahæ missus est, v. pote pro se, & pro suo genere corporis sacrificium offerens.*

Tot testimoniiis tamque manifestis non cedunt, quibus placuit Nestorium aduersus Ecclesiæ iudicium defendere; sed conatur primum infirmare vim argumentorum, quæ modo adhibita sunt. Tum producant testes, quorum auctoritate probent, Nestorium reipia pro veritate stetit, soloque verbo lapsam esse. Denique videntur sibi posse aperire lapsus causam, accensum nempe fidei studium, & inflammatum ardorem in Apollinaristas atque Arianos, in quos cum nimio, vt erat solitus, in omnes hæreticos abreptus esset æstu, neque modum loquendi tenuerit, neque voces temere prolatas,

præ impatientia dedecoris, corrigere voluerit. Tria hæc sigillatim ad examen vocanda.

§. IV. Quid defensores Nestorii argumentis s. superiore adductis respondeant, & cuiusmodi sint eorum responsa.

EOS tantum convenimus, qui fidem concili Ephesini retinere se profiterentur, non item aut Socinianos, aut alios ejusmodi apertos antichristos, id est, qui diuinitati Christi bellum aperte indixerunt. Inter illos igitur, quicumque Nestorii causam susceperunt, intellexerunt facile, eam se tueri non posse, nisi quem hæresis absolvere nituntur, non modo ignorantia accusent, sed etiam inconstantia condemnent, quasi pugnaverit aduersus eos, quos cum Patribus loqui nesciret, & in explicanda mentis suæ sententia alia aliis temporibus verba adhiberit, quæ ancipites haberent, & perplexos sensus.

Distinguunt igitur duas in Incarnationis doctrina quasi partes, fidem & intelligentiam. Fide creditur, inquit, quod Christus sit Deus homo, quodque nature duæ in ineffabili modo, vna, divino quodam atque ineffabili modo, junctæ sint, &c. Intelligentia percipiuntur subtiliora quædam consecratoria fidei, exempli gratia, quæ, & quanta ex vnionis modo idiomatum communicatio nascatur; qua ratione, quæ Dei sunt, ad hominem; quæ hominis, ad Deum pervadant, &c.

Nestorium dicunt, vt erat probatæ ad instituentos fideles doctrinæ, perpexisse procul dubio, quantum satis ad obcurandam officium, quæ *veritas*, & quasi *veritas*, ad fidem pertinent, vt quod Christus sit vnus Dei Filius, vnusque omnium dominus; quod non dividatur in duas personas, nec solus sit per se homo, &c. Sed, quæ humanæ mentis imbecillitas, caligasse in fidei consecrariis, ideoque abhorruisse a nonnullis vocibus, in Ecclesiâ receptis, cuiusmodi sunt; *Deus natus, passus, pontifex, deipara Virgo*, &c.

Addunt, id ipsi contigisse, quod solet viris dignitate præstantibus, qui cum arguuntur erroris, aut etiam monentur, errorem malunt defendere, quam fateri, ne confessione dignitatem, aut abiciant, aut certe minuant. In eo igitur aiunt Nestorium pertinaciter perstitisse, in quod inconsiderate inciderat; ideoque anathemate percussum, vel per injuriam, quod Calviniani quidam effutunt; vel propter solam animi obstinationem, quod imprudenter catholicis nonnullis excidit.

Hujus defensionis duæ sunt partes. Prima proprie defensio est, altera potius excusatio. Illam consiciunt partim testimonio veterum, partim ratione: istam sibi credi volunt. Prior discutietur sequente §. posterior in præfenti.

Aiunt igitur, Nestorium peccasse quidem contra leges *antichristos*; sed id minime obitare, quominus rectam ceteroquin fidem teneret: idem enim accidit quibusdam Patribus, quos tamen Ecclesiâ colit vt fidei magistros, & illis præsertim, qui in terminis abstractis communionem idiomatum admiserunt, quo nihil est intolerabilius in hac quæstione, cum apertam indicet naturarum confusionem. Cum ergo illi salva fide peccare potuerint per excessum, quid-

Qui defensores Nestorii nunc attendantur.

Doctrinæ de Incarnatione duas partes, fidem & intelligentiam.

Negant Nestorium in fide errasse, sed tantum in intelligentiis fidei consecratoriis.

Quibus contraria eum dixisset, noluit dicta corrigere.

Eadem videtur ipsius causa, quæ aiquot Patrum.

ni pariter salva fide per defectum Nestorius dicitur peccasse?

Quintuplex tamen differentia.

Prima.

Nam primo, Patrum opinioni non erat consequens, ut tolleretur naturarum unio *in Christo*, qui cardo quaestionis; consequens erat Nestorianae.

Secunda.

Deinde, Patrum dicta facile possunt ad modum loquendi benigna interpretatione revocari, detracto scilicet, quod abundat: non poterat id pati Nestorii voces, siquidem eo addito, quod desit, jam ea fateri oporteat, quae Nestorius ferre se non valere, palam professus erat.

Tertia.

Postea, id addebant Patres, quo vocum licentia coerceretur, anathema scilicet haereticis, quibuscum sentire videri possent, & in ea quidem parte, qua haeresis *in Nestorio* contineretur. Contra Nestorius adijungebat nihil, quo erroris suspicio minueretur, sed quo potius firmaretur, atque etiam saepe augetur. Neque enim haereticis, quibuscum sentire credebatur, dicebat anathema in ea parte, qua opus erat; sed in alia, quae non veniebat in quaestionem. Istud vero quid erat aliud, quam confessionem reipia fateri?

Quarta.

Quid quod Patres apertam aliis in locis profide sententiam dixerant, imo ubi venia egere credi possent, voces ibidem protulerunt, quibus sinceritatem fidei suae demonstrarent, ut quod divinitas passa sit carne, &c. Nestorius postquam semel prodidit latens in animo virus, nihil attulit non consentaneum errori, nihil non cohaerens.

Quinta.

Aliqui tandem Patrum vsi sunt Nestorii vocibus, *in Nestorio*, *in Nestorio*, *in Nestorio*, &c. imo, quod notavit Leontius, sententias plures eisdem dixerunt, nec ideo tamen in suspicionem erroris venerunt; partim quia nondum quaestionis status libertatem loquenti, legibus quasi temporalibus, coercuerat; partim quod Nestorius singulas, quibus uteretur, voces, studiose conquieserat, ex ipsis etiam scripturis, quae in oppositos sensus sancti facile possent, ad fraudem faciendam, vnaque vocula e catholicis in haereticas verterentur, ut puta Incarnationem dixit *in Nestorio*, dixerunt & catholici; sed ille solam, isti non solam. Christum vocavit hominem *in Nestorio*, vocavit & Basilius; sed Nestorius Deum simul natura addere noluit, quod addidit Basilius, &c.

Subtrahitur fundamentum excusationis.

Verum, ut excusationis fundamentum eruatur, pervidendum curiosius, an non *in Nestorio* leges Nestorius spreverit potius, quam nescierit. Ipsi certe interfuit sprevisse, quo calumniam vulgo probabiliorum catholicis faceret: cum enim ipsis vitio verteret, quasi dicerent, divinitatem secundum se natam ex Virgine, passam in carne, insepultam tumulo, & alia ejusmodi. Eos confessionis cum Ario atque Apollinari eo credibilis accusabat, seque catholicum ostendebat, quod contra haereticos pugnare, & ab haereticorum focis invidiam constatam sustinere videretur.

Non potuit ignorare leges connotationis idiomatum.

Potuitne homo, mente non tardissima, docendis populis praepositus, concertationibus exercitatus frequentissimis; in lectione Patrum, ut ipsemet jaetabat, verfatissimus, nescire, quid

in quaestione, de qua dicere necessarium saepe fuerit, partium esset opinio: Potuitne ignorare, quis esset status controversiae, per annos fere bis centum agitata? An non intelligebat vir, ex erudita Antiochenorum Ecclesia, in regiae urbis thronum, doctrinae fama subvectus, quid contententes super lite contestatissima partes sentirent? Fugiebatne tractatorem veteranum, qua quaeque pars arte declinatet objectiones, suamque sententiam exponeret? Nihil affererebat, quod non prius Samofatenus Dionysio Alexandrino objecisset: nihil, quod Dionysius Patresque Antiocheni non diluissent, exposita fide de pugnantibus in speciem Christi attributis. Nulla certe adhibebat argumenta, nisi quae a Photino sumperat, sed Theodori arte exposita.

Quid plura? Fuitne adeo mens ipsius emota, cum evomeret impietatis virus, ut eorum obliuisceretur, quae prius noverat de communione idiomatum, quaeque tradebat in Ecclesia, cum palam de Christo diceret: *Magnum sane tanti Sermoni sacramentum; hic enim qui videtur infans, hic qui recens apparet, hic qui factus corporalis egest; hic qui secundum visibilem essentiam recens est edisus, filius est, ut Scriptura docet, aeternus, filius universorum opifex, filius qui sua opis factis dissolubilem creaturam naturam astringit. Infans enim Deus est sua potestatis, tantum abest, Arie, ut Deus Verbum sit sub Dei potestate. Novimus ergo humanitatem infantis ac divinitatem; filiationis unitatem servamus in deitatis humanitatisque natura. Hoc autem dico, ut novissis, quam superexcellens & summa quaedam deitatis conjunctio existebat, etiam in infante ipso, cum dominica caro conspiceretur: erat enim ipse, & infans, & infans ipse dominus.*

Noverat sane rectas loquendi formas, ante proditam haeresim; sed cum illae argumenta sophistica eliderent, quibus solis utebatur, servare ipsas noluit, inter impugnandam fidem; neque id mirum, cum nemo ea videri velit scire, quae suis rebus incommodate intelligit.

§. V. Quid afferant Nestorii defensores, ut ipsum probent, reipia fidem rectam secutum esse.

JAM vero ut defensores illi probent, Nestorium rectam fidem secutum esse, testimonia sex adducunt. Testimonia sex adducunt.

Primum, Neoflorii fidem profitentis, & sibi fieri calumniam querentis.

Sic igitur illi argumentantur. Cum fides orthodoxa hac in parte, vel omnino, vel maxime quatuor propositionibus contineatur, quod Christus non sit solus homo: quod vnus existat, id est, neque duo sint filii, neque duo domini, aut Christi: quod naturae ambae in

vnam Verbi hypostasim convenerint & quod beata Virgo dicatur Deipara. Nestorius, ne vnam quidem partem absolute negavit, singulas expressis verbis asseruit.

Et primum, quod Christus non sit homo solus. Num. 23.

Primam manifeste sermone VII. Non nudus homo Christus, o calumniator; sed homo simul & Deus. Si autem Deus tantummodo existeret, oportebat eum, secundum Apollinarem dicere: Quid me queritis occidere Deum, qui vobis veritatem locutus sum? Nunc autem dicit: Quid me queritis occidere hominem istum, qui spiritus coronatus est? istum qui dixit: Deus Deus meus, quare me dereliquisti? istum qui iridianam sustinuit mortem, &c.

Num. 27.

Sermone XII. In supore remaneat demum Paulus Samosatenus, qui nobis dominicam humanitatem mudam a deitate deliravit, qui solum, praeter divinitatem, fabulatur hanc, quae semper conjuncta est atque comexa, quae eadem ac pariter potest quae Deus. Donavit enim illi Deus nomen quod est super omne nomen.

Deinde, quod Christus sit unus, nec duo sint Dei filii. Num. 5.

Alteram non minus clare, sermone II. Divisio non est, neque conjunctionis, neque potentiae, neque filiationis, neque hujus quod est Christus. In his divisio non est: in deitate vero & humanitate divisio est. Christus, secundum quod est Christus, indivisus est: & Filius, secundum quod est Filius, indivisus est. Non enim habemus duos Christos, vel duos filios; neque est apud nos primus Christus & secundus; neque alter & alter; neque iterum alter filius, & iterum alter filius: sed idem ipse est duplex, non dignitate, sed natura.

Num. 1. 2. 3.

Sermone XI. Magnum sane ranti doni sacramentum! Hic enim qui videtur infans, hic qui recens apparet, hic qui fasciis corporalibus eget, hic qui secundam visibilem essentiam recemer est editus, Filius est, ut Scriptura docet, aeternus; Filius univrsarum opifex, Filius qui sua opis fasciis disfulubilem creatura naturam astringit. Infans enim Deus est sua potestatis: tantum abest, Aris, ut Deus Verbum sit sub Dei potestate. Novimus ergo humanitatem infantis ac divinitatem; filiationis unitatem servamus in deitate humanitatisque natura. Hoc autem dico, ut veritatis, quam superexcellens & summa quaedam deitatis conjunctio existebat, etiam in infante ipso, cum dominica caro conficeretur: erat enim ipse, & infans & infans ipsius dominus.

Num. 3.

Sermone XII. Unus Filius, quod visibile est, & quod invisibile: unus Christus, & iste qui videtur, & id quo videtur. Natura duplex, sed Filius singularis. Quid sermonem in calumniam vocas?

Tertio, quod vna sit in Christo persona. Num. 5.

Tertiam catholicæ fidei partem exponere videtur non obscure, in epistola II. ad Cyrillum. Ut nominibus quibusdam utriusque natura communibus, & significationis positus, neque ea, quae generationis Filii & dominationis dissecantur: neque ea, quae naturarum sunt propria, in singularitate naturæ Filii vlla confusionis abolitione periclitentur.

Num. 3.

Epistola II. ad sanctum Celestinum. Multus etiam nobis labor hic celebratur, dum elaboramus erare sordidissimam impietatem pessima opinionis Apollinaris & Arii de Ecclesia Dei. Nescio enim, quemadmodum quidam de ecclesiastica quandam contemperationis imaginem ex deitate & humanitate Vnigeniti concipientes, egrotent aegritudine praedictorum haeticorum: dum & corporis passiones audent superfundere deitati Vnigeniti, & immutabilitatem deitatis ad naturam corporis transmissis confingunt, & utramque naturam (quæ propter

conjunctionem summam & inconfusam in vna persona Vnigeniti adoratur) contemperacionis mutabilitate confundunt.

Apud Cyrillum ipsam, libro de recta fide ad reginas cap. 12. Caterum nomen hoc, Christus, quidam nescio quo modo Dei Patris Verbo etiam seorsum ac per se, hoc est, ut extra carnem positum mente concipiatur, convenire asserunt: mox vero in illum quoque similiter illud competere contendunt, quæ ex sacra Virgine natus est, prout hic quoque per se separatim subsistere consideratur. Postremo ambobus simul perinde ac vni congruere tradunt, ratione nimirum conjunctionis, ut ipsi loquuntur, in vnam illos personam colligamus.

1. part. cont. Ephes. c. 4.

In epistola ad Alexandrum Hieropolitanum. Oportet manere naturas in suis proprietatibus, & sic per mirabilem, & omnem rationem excedentem unitatem, vnam intelligi gloriam, & vnum confiteri Filium. Et iterum: Non duas personas vnam personam facimus, sed vna appellatione Christi duas naturas simul significamus.

In cont. V. c. 6. lat. 6.

Sermone quodam innominato apud Cyrillum, in quo inducitur Christus loquens. Cum sim Dei forma, servi formam indui; cum sim Deus Verbum, in carne conficior: cum univrsitatis sim dominus, personam pauperis propter vos indui; cum esuriam visibiliter, esurientibus cibum subministrare.

Lib. 6. cont. d. 1.

Quartum denique, sermone V. Dixi jam sepius: Siquis inter vos simplicior, sive inter quoscumque alios, voce hac Divus gaudet, apud me nulla est de voce invidia; tantum ne Virginem faciat deam, &c.

quod Virgo sit Deipara. Num. 4.

Epistola III. ad sanctum Celestinum. Ego autem & hanc quidem vocem, qua est Divus, nisi secundum Apollinaris & Arii suorem, ad confusionem naturarum proferatur, volentibus dicere, non resisto.

Num. 2.

Sermone XII. Damna eos, qui dicunt secundum Apollinaris & Arii sensum Dei genitricem; & ego vna tecum clamo Divus. Et postea: Filius Dei natus est Deus Verbum & homo; ergo qua peperit, propter unitatem dicatur Dei genitrix, id est, Divotokos.

Num. 7.

Num. 21.

Sermone XIII. Quoniam autem oportet, propter eos, qui lucidiores requirunt intellectum, maxime cum sint Ecclesia filii, ut manifestiore locutione; propterea & modo eadem definitione, qua prius breviter de illa beata Maria semper Virgine predicabam, etiam nunc, evidentiore sermone, summa voce proclamo, quoniam sancta Virgo & Dei est & hominis genitrix.

Num. 7.

Haecenus pro se Nestorius, nunc Joannes Antiochenus, fidei Nestorii probe conscius, Joannis Antiocheni.

Testimonium Joannis Antiocheni.

sive propter diuturnum Antiochie convictum, studiorumque & magistri communionem; live ob diligentem, post commotas a recessu turbas, rei totius pertinentis ad amicum inquisitionem. Scribens igitur ad Nestorium: Si enim, inquit, mens tua, eadem sapit & sentit, quæ sancti Patris Ecclesiaeque doctores, (nam hoc, domine mi, & ex multis, & ex communibus amicis, de te accepimus) quorsum vereris piam sensum convenienti voce publicare? Et postea: Quis, quæso, reprehendat, si ea qua sentis, libere exponas? Imo vero, quis non laudet, si nomen, cuius sensum pietas tua, ut cognovimus, possidet, propter publicam quietem communemque orbis pacem admittat? Et rursum: Multi, ut intelligo, non infrequenter ex te audierunt, quod ipsam solum vocem, non piam quoque ipsius vocis notionem averteris, siquis vero celebrioris fama ecclesiastici,

1. part. cont. Ephes. cap. 25.

stadium sepe ne ignorare, r annos fere; ebat vir, et regie vrbis, quid conpartes sententiam, qua ones, suam ebat, quod alexandrino trefque An- d pugnan- Nulla certe otino sum-

us emota, Coma- rum obli- munione lesia, cum sane ranti- ur infans, corporali- essentiam tra docet, filius qui naturam otefatis: i sub Dei infans ranti in em dico, vna qua- in infan- tur: erat ominus, as, ante umenta ur, ser- fidem: rri velit illigit.

ipsum esse.

Nestor- Testimon- ia sicutur, mi- estorii: aper- niam Joan- i lau- etiam orum: fan- rum itque uric, Dio- quos tule- rioris

of- Primum, No- taxi- stori filia- uod- profectus, &- exti- sibi feci- sumam que- luo- rentis.

autores tibi fuerant, ut ipso quoque nomine ad-
misso, sacram virginem Marianam Deiparam ap-
pelles, te istud nequaquam recusaturum esse.

Est autem antistitis, illius testimonium tan-
to gravius, quanto fidei orthodoxe scientior
habitus est, etiam a summis Pontificibus, etiam
cum de fide ageretur.

Testimonium
diocesis O-
rientalis.

Suum antistitem secuta est hac in parte
diocesis tota Orientis, quae cum Episcopis abur-
daret, sanctitate pariter atque doctrina praer-
stantibus, Nestorii tamen causam suscepit, nec
ab ipsius sententia, si Theodoretum audimus,
recessit unquam; nisi verbo tenus, molliens
scilicet duriores Nestorii voces, eaque, inter
explicandum Incarnationis mysterium, vocum
economia utens, quam ille pra sola superbia,
animique contumacia resperebat. Cum igitur
Orientis synodus, propter ineundam Ecclesia-
rum pacem, consensisset in Nestorii abdicatio-
nem, synodice nomine Joannes scripsisset,
non solum confessionem Cyrillo, quam ille ir-
reprehensibilem dixit, sed etiam epistolam Im-
peratori, de qua Theodoretus: Cognovi, quod
is, qui hanc scripsit, (epistolam ad Imperato-
rem) idipsum sentiens indiscrete atque inique
damnavit eum, qui nihil praeter doctrinam sanam
novit aliquid & docuit. Sed anathematismus in-
fertus, licet idoneus sit amplius quam consensus
damnationis, ejus turbare lectorem: tamen quia
non indiscrete, sed sub quadam consideratione po-
situs est, solatium praestitit; nec enim dixit: Ana-
thematizamus doctrinam ejus, sed quaecumque
aliter dixit, aut sensit, quam doctrina apostoli-
ca continet.

Epist. 2. ad
Alexandrum
Hierap.

Testimonium
Theodoret.
Ep. 2. ad eund.

Ipsè vero, Theodoretus, quid super ea re
sentiret, patefecit, tum adductis verbis non
obscure, tum istis clarissime. Jam tua sanctitati
predixi, quia si domini mei venerabilis & san-
ctissimi episcopi Nestorii fuerit dogma damnatum,
nec ego cum his, qui hoc faciunt, communicabo.
Quod si tua sanctitati placuerit, idipsum literis
inserere, quae Antiochiam diriguntur, hoc fiat:
ne ergo differatur, obsecro, tuis harendo vestigiis.
Non minus manifeste mentem aperit scribens
Andree Samosateno. Exigit autem Aristolaus
subscriptionem facta dudum damnationis, & et
anathematizetur sancti episcopi dogma Nestorii.
Scit autem vestra sanctitas, quod si quis indiscrete
doctrinam anathematizet ejusdem sanctissimi &
venerabilis Episcopi, idem est, ac si pietatem ana-
thematizare videatur. Oportet ergo, si omnino
compellimur, eos anathematizare, qui purum di-
cunt hominem Christum, aut qui in duos filios
vnum Dominum nostrum JESUM CHRISTUM
dividunt, & qui ejus abnegant deitatem.

Testimonium
Socratis.
Lib. 7. c. 31.

Quin & Socrates historicus, cum Nestorii
libros evolvisset curioso, ut ipse quidem testa-
tur, scripsit tamen in hac verba: Nestorius apud
complures venit in opinionem, quod Dominum sim-
plicem hominem esse diceret, quodque Pauli Sa-
mosateni & Photini dogma in Ecclesiam introdu-
ceret; atque de hac re tanta concertatio, tantaque
impetio commota est, ut aenonicis concilio opus
fuerit. Ego vero, dum ejus libros lustris, hominem
imperitum reperio, &c. nec tamen mihi videtur
imitari Paulum Samosatenum, aut Photinum, &
Dominum omnino simplicem hominem dicere: sed
solam, DEIPARA, vocem tanquam larvam re-
formidare. Et postea: Videtur veterum lucubra-
tiones ignorare, ideoque, ut dixi, vocem hanc in-
staurari. Nec enim Christum simplicem hominem
dicit, ut Photinus & Paulus Samosatensis. Et ho-

milis ab eo edita docent, cum nullo modo divini
Verbi personam abstulisse, sed ubique illud fateatur
subsistens & inexistens, &c. Sic enim sententiam re-
perio, tum ex ejus libris, quos legi; tum ex his,
quos amatores ipsius dicunt.

Diodorus tandem, qui Theodorum docuit,
& Theodorus, qui Nestorium, communis disci-
pulum, sua patefacta, aperite possunt: ipsi
enim Nestorius perinde ac Theodoretus discipu-
lorum alter, aperte inhaesit, quod & Cyrillus
aperte probat, vtrumque cum Nestorio sensisse
tradens. At Facundus, postquam Diodorum
Athanasii, Petrique Alexandrini, Timothei, Ba-
sili, Chrysostomi, Epiphaniique testimonio
recte fidei fuisse probavit, defensionem con-
cludit hunc in modum: Quis autem ferat accu-
satum a Juliano Diodorum, quod Deum natum de
Virgine fateretur, accusari etiam a christianis,
tanquam hoc negaverit? Vel quis audiet, Julia-
num Diodoro comminantem, quod JESUM GALI-
LAUM Deum aeternum predicaret, quem mortuum
& sepulchrum negare non poterat, & dicentem pro-
pterea illum puniri a suis diis summo supplicio,
quod miserabiliter imbibens theologorum piscato-
rum errorem, talia predicaret: a christianis quo-
que judicet abdicandam, velut qui JESUM GALI-
LAUM hominem tantum, non etiam Deum esse
crediderit?

Testimonium
sen auctoritas
Diodori &
Theodori.

Lib. 4. c. 2.

Lib. 3. c. 1.

Theodori autem ~~sententia~~ profert Facundus,
tam exquisite exceptas, ut nihil videatur posse
significantius recte fidei afferri. Libro decimo
tertio de Incarnatione: Bonum est in hoc loco ma-
xime concludere, quid virtutis habeant ea quae
dicta sunt, sive conversari, sive baptizari, sive
erucifigi, sive & mori, & sepeliri, & resurgere.
Non pro alicui haec coartantes homini dicimus.
Hoc enim in vnaquaque dictorum demonstratione
addere non moramur, ut nullam calumniantibus pre-
beamus male loquendi occasionem. Sed inhabitato
quidem a Deo Verbo, ab ipsa in vtero matris
plasmatione inhabitato vero, non secundum com-
munem inhabitacionem, neque juxta eam, quae in
multis intelligitur gratiam; sed juxta quandam
excellentem, secundum quam etiam adunari dici-
mus vtraque naturas, & vnam juxta adunatio-
nem effectam esse personam. Operæ pretium est
videre, quomodo singulas Theodori sententias
argumentetur Facundus ad ipsius defensionem.

§. VI. Quam infirma sint, quae pro Nestorio
asseruntur.

Atque hæc sunt defensorum Nestorii ar-
gumenta, quae quamvis habeant aliquam
speciem veri, quae illuserunt Albertino Calvi-
nista, aliisque ejusmodi hominibus: reipsa ta-
men vanissima sunt, nec aliunde ponderis quid-
quam habent, si tamen habent, quam vel ab
incogitantia, vel etiam ab inficitia abuten-
tium.

Infringuntur
sex ista testi-
monia.

Nam ut eorum, quae pro se dixit Nestorius,
pateat fucus, notandum est, haereticum hunc,
quo nihil unquam artificiosius fuit, nihil men-
dacius, verbis catholicis solum dissimulare
mentem suam, magistri Theodori exemplo, a
quo non tam dogmata, quae sequeretur, quam
fraudes, quibus se tegetet, edoctus est.

Et primum
quidem Ne-
stori, quippe
mentitiss.

Observandum deinde, totam haereticum, cui
Nestorius nomen dedit, in eo fuisse positam,
quod duas in Christo naturas negaret
vniri, sed solo nexu morali, qualis fere
inter conjuges vulgo intercedit, aut certe in-
tercederet

recederet inter eos, qui perpetuo atque indif-
sociabili vinculo conjungi cogitarentur: alter
enim alterius semper esset, nec disjungi pos-
sent vnquam singuli; sed vna foret perpetuum
amborum dignitas, vnaque auctoritas, & vna
moraliter persona. Imo & idem vtriusque di-
ceretur patens, sed dispari modo: vnus natu-
ra; alterius velut adoptione, &c.

Nestorius igitur, cum sibi calumniam fieri
quereretur, velletque videri succensere Samo-
lateno, affirmanti Christum esse solum homi-
nem, fucum fecit: neque enim ipsi objectum
erat, quod, sicut Samolatenus, Christum vellet
exitisse aliquando sine Verbo, suamque cum
Verbo conjunctionem operibus meruisse. Quis
enim non audierat inclamantem subinde, natu-
ras in ipso Virginis vtero, imo & in ipso
conceptu, copulatas esse? Sed vitio vertebatur,
& merito quidem, quod has ipsas naturas copu-
latas diceret solo nexu morali: vnde fieret,
vt Deus esset quidem hominis, & homo Dei,
non tamen Deus-homo & homo-Deus; vt
Evangelicæ verba, nec proprio, nec, si licet ita
loqui, recto sensu acciperentur, sed figurato
tantum & *hypocritico*; vt Verbum non sit factum
caro, sed carnis tantum inhabitator; vt Deus
non sit mortuus, sed Dei templum; vt Virgo
non sit *diuina*, sed *admiranda*, &c.

Neque minor est fraus Nestorii predicantis,
Christum esse vnum, vnumque Filium & Do-
minum: nam Christum faciebat non hypostasi
vnum, sed mera conjunctione, more conjugum,
qui sunt vnum moraliter: quod exemplum ob-
trudit subinde, & Theodorus Nestorii magister,
& Theodoretus scholæ socius. Faciebat & vnum
Filium Dei & Virginis, sed mirabili quadam
strophæ: aiebat enim, hominem esse Filium Dei,
non natura, sed vnione; non quia foret ipse
Unigenitus, sed quia Unigenito iungeretur;
id est, vt loquuntur, esse Filium, quia Filius,
non in recto, sed in obliquo: Verbum pariter
dici filium Virginis, in obliquo tantum, quia
in filio Virginis habitabat, hoc est, quod om-
nia Verbi hominisque communicari dicebat
ex S. Hieronymo.

Jam vero improbi cavillatoris vocem perso-
næ usurpantis præstigias detexit Cyrillus,
ostenditque, vnitæ personæ tegi hæresim, nec
aliud significari, quam quod Dei & hominis
eadem facta sit, per Verbi *in se ipso*, dignitas,
vnaque auctoritas, potestas, & si quæ sint alia
ejusmodi moralia vocabula. Nomen enim perso-
næ sumpsit veterator magnus, vt est vox juris,
qua ratione conjuges, vt sapius dictum, vna
sunt persona: cum tamen sumere debuisset, si
bona fide ageret, prout est naturæ quiddam,
atque ipsa hypostasis, qua notione conjugum
duæ sunt reipsa personæ, duæque hypostases.

Non minus subdole homo planus permitte-
bat, Virginem dici Deiparam, modo ne dea
putaretur; neque minus perfidiose insidiabatur
auditoribus, cum *diuina* dici iuberet, modo
ne sentiretur cum Apollinari & Ario. Erat enim
in ea hæresi, quæ matrem dici posse negat vl-
lam, nisi quæ consubstantialis sit ei seorsum
per se sumpto, cuius dicitur mater: atque ita
non posse dici vllam Verbi matrem, cum neque
Verbo, secundum se ipsum spectato, vlla femi-
na consubstantialis esse queat, nisi facta fuerit; dea
neque Verbum factum sit per conversionem
consubstantialia femina.

Suam porro mentem homo nequam, scribens

summo Pontifici, prodidit his verbis: *Siquis au-
tem hoc nomen, diuina, propter natam humanita-
tem conjunctam Deo Verbo, non propter paritatem,
proponat, dicimus quidem, hoc vocabulum in
eam, quæ peperit, non esse conueniens: oportet
enim veram matrem de eadem esse essentia, quæ
est ex se natum; ferri tamen posse, propter ipsam
considerationem, & quod solum nominetur de
Virgine hoc verbum, propter inseparabile tem-
plum Dei Verbi ex ipsa, non quia ipsa sit mater
Dei Verbi, nemo enim antiquiorem se parit.*

*Epist. ad Ce-
lest. num. 6.*

Atque hæc est vanitas testimonii, quod pro se
Nestorius dixit: nihilo plus valet id quod Joan-
nes Antiochenus tulit, siue tempus quo scripta
epistola est, siue persona scribentis, siue etiam Nes-
torius spectetur. Nam tunc temporis Nestorii
animus, vt erat exacerbatus supra modum, sic
non fuit exprobratione hæresis agendus in su-
rias, sed œconomica potius velut adulatione
palpandus. Deinde, tunc cum scriberetur epi-
stola, non erat vna constansque omnium opinio
de Nestorii fide, nam perplexæ de industria &
ambigæ loquebatur: alii enim verba flexiloqua
in benigniorem partem, alii in oppositam, sed
veriorem, interpretabantur. Denique, credibile
est, ne ipsius quidem Joannis fidem tunc fuisse
admodum sinceram; imo vix non certum, quam
hauserat a magistro communi Theodoro do-
ctrinam, retinuisse animo, tamdiuque fovisse,
donec ipsam, aut quæstionis agitatione erudi-
tus, aut orbis commotione territus, deponeret.

*Infirmatur te-
stimonium
Joannis An-
tiocheni.*

Quamquam, vt ingente fatear, suspecta mihi
fuit semper, estque etiamnum, fidei confessio,
quam Joannes in pace Ecclesiarum edidit; ne-
que potuit hætenus, quamvis valde auerem,
hanc mihi suspicionem minuere prudens Cyrilli
confessionem recipientis, benignaque *interpretatione*.
Nam primo Acacius Beroensis auctor fidei vide-
tur, homo, mea quidem sententia, male affectus
erga Christum. Deinde huic fidei Nestorius, sine
vllò sui dogmatis præjudicio, subscribere potuit.
Denique videri potest Cyrillus, cum turbarum
petalus esset, putasse Ecclesias pacandas, vel
sic. Verum ea de re alias iterum; interim ad-
verte, Acacii quoque testimonium pro Nestorio
potuisse adduci: scribens enim ad Cyrillum,
perinde ac Joannes, videretur Nestorium excusare;
sed perinde etiam ac Joannes, suspectus merito
potest esse, propter vtramque rationem, & quod
dubie sit fidei, & certi in reum affectus.

*Infringitur
testimonium
Orientalium
ac Theodoretii.*

Eadem est orientalium Episcoporum quæ
Joannis causa. Theodoretii autem testimonium
audiri procul dubio jure non debet, cum sit
hominis, vel consentientis Nestorio, vel sin-
gulari amicitia conjuncti, quod vtrumque, aut
idem omnem derogat, aut certe multum mi-
nuat.

Adde quod illud ipsum, quod prolatum est,
Theodoretii testimonium rem in contrarium
conficit: quomodo enim catholicis persuadeat
innocentiam Nestorii, qui contra Ecclesiæ ju-
dicium se facere indiceret?

*Atque Socra-
tis historici.*

Quæ potest autem esse, in re theologica,
auctoritas Socratis, cum fuerit, aut scholasti-
cus de foro, aut de aula scriptor? Et vt aliqua
detur esse, melior tamen inde causa Nestorii non
evadet: nam quæ scribit, ea procul dubio vera
sunt, sed non ad rem. Nestorium ait, non perinde
ac Paulum & Photinum dicere, Christum sim-
plicem hominem; certe: negabant enim illi,
hominem cum Verbo per se hypostatico atque
Patri *quovis* conjunctum, quod certe Nestorius
P p

Bo modo dicitur
ue illud fatetur
sententiam re-
tum ex his
orum docuit
munis dicit
pollant: ipse
retus discipu-
id & Cyrillus
torio sentisse
Diodorum
imothei, Ba-
testimonio
tionem con-
ferat accu-
m natum de
christianis,
ens, Julia-
s um Galii
n mortuum
entem pro-
supplicio,
m pifate-
ianis quæ-
s um Ga-
Deum esse
acundus,
atur posse
ro decimo Lib. 1. c. 11
loco ma-
t ea que
ari, sine
resurgere.
dicimus.
strations
ibus pre-
ubiata
matri
em com-
que in
uandam
i dici-
unatio-
um est
tentias
onem.
torio
ii ar-
Infringitur
quam lex illa est
salvi-
monia.
a ta-
quid-
cl ab
aten-
ius, Et prima
unc, quidem Ne-
stori, quippe
mentem.
lare
, a
tam
cui
m,
si-
ere
in-
ret

faciebatur: negabant, jam inde a conceptu hominis, vnionem exitisse, affirmabat Nestorius: negabant Virginem esse *verginem*, contendebar Nestorius. Quid multa? apertis illi verbis Christum simplicem hominem profitebantur, non profitebatur Nestorius: sed re ipsa *verginem* non admittebat, in quo cum illis consentiebat. Illosit ergo Socrati, cum quartum, duodecimumque sermonem haberet, magnamque sibi esse a Paulo Photinoque distantiam diceret: dicenti enim credidit, ignatus fraudis detegenda, & mysterii penitus intelligendi.

Quam levis sit haec in re Diodori & Theodori auctoritas.

Lib. 1. contra Synopsin.

ibidem.

Diodorum vero Tarfi, Theodorumque Mopsuestia adhibere testes, quibus recta Nestorii fides probetur, quid aliud tandem est, quam aliquem velle parum criminis ostendere, producendo socios, aut etiam duces? Nam vtrumque Nestorii institutorem, viciniorum hunc, illum remotiorem, Cyrillus prodidit, damnavit Ecclesia: neque vllum de duobus satis vnquam Facundus, quantumcumque nitatur, absolvent, cum suis se quoque verbis ambo, & prodant, & damnent. Quid enim haec Diodori sententia magis haeticum? *Ne filius Maria putetur Deus Verbum: mortalis enim mortalem generat secundum naturam: & corpus generat consubstantiale: & duas generationes Deus Verbum non sustinet vnquam ante saecula, alteram posterioribus temporibus. Quid ista impudencius? Perfectus ante saecula Filius perfectum, quod ex David, assumptus: Filius Dei filium David. Dices mihi: Duos igitur filios praedicas? Dnos filios David non dico: non enim dixi Deum Verbum filium David: sed neque duos filios Dei secundum substantiam: nec enim dico duos ex substantia Dei, cum dico. Deum Verbum ante saecula, habuisse in genito ex semine David.*

Haec verba exscripsit Theodorus in libris suis de Incarnatione; eadem enim ibi leguntur, quibus addit: *Non sic in eo, qui est ex semine David. sicut in prophetis, habitavit Deus Verbum. Illi enim, particulae quadam & modica quantitate, sancti Spiritus gratia fruebantur; hic autem in his, in quibus interdum erant illi, iugiter permanebat. Gloria Verbi ac sapientia replebatur, alter procul dubio praeter Verbum, & subsistens proprie Filius: ac forsum: non enim Verbum sempiterna sapientia replebat & gloria, sed alteri potius haec, quae sunt insignia, conferebat.*

His ita demonstratis, quis non miretur Albertini, & Symmystarum, sed Albertini magis librorum hellionis, audaciam, qui contra tertium concilium generale, cuius auctoritatem in sua confessione Calviniani ipsi recipiunt, in jusque iudicium duodecim saeculorum reverentia probavit; contra Patres quinti, id est, eruditissimi saeculi, ac praclarissimi totius Ecclesiae luminis; contra piorum omnium Christi cultorum fidem, Nestorii Ecclesiae fulminibus attritum, Patrum disputationibus convictum, omnibus deinceps saeculis execrabilem, omnibus Christi amatoribus abominarum defendunt? Qui purum erroris asserunt, quem portentosa doctrina duodecim leges loquuntur; quem Imperatores, ne suo quidem nomine dignum putarent; quem sua ipsius conscientia reum orbis commoti damnavit, cuius lingua natura, domini sui vindex, depascendam veritatem ante mortem dedit. Ad id impudentiae profecto, quantum vis dissimulare conentur aliqui, adegit, quod vnus typis mandavit, male feriatos homines professum in Deipare nomen odium.

Conversatur de haec Nestorii & in primis Albertini Calviniana.

CAPUT III.

De tribus haeticis Ario, Apollinari, & Eunomio, quorum societas per calumniam a Nestorio catholicis objecta est.

Questionis instituta ratio.

UAMVIS ex precedentibus capitibus aperte pateat mens sententiae Nestorii de dispensatione dominica; manifestior tamen adhuc clariorque evadet, si patefacta fuerit causa, cur tam vehementer Nestorius in Cyrillum, Cyrilique sectatores catholicos invecus sit. Ea vero causa fuit, nisi fallor, species affinitatis inter opinionem catholicam, atque Arianam & Apollinarianam; & ea quidem tanta, vt alterius ab altera discrimen non potuerit, nisi perspicacibus oculis in fidei lumine dignosci.

Duae species vnionis physicae, quarum discrimen vulgo obscurum.

Cum enim quaedam vniones duae sint species, vna difficilius intellectu, qua duae naturae copulantur in vnitate solius hypostasis; altera notissima, qua duo junguntur in vnitate etiam naturae, vt anima & corpus: visum est Nestorio aliisque, a nemine defendi posse vllam vnionem *evangelicam*, nisi, quam secundi modi esse diximus. Ex qua cum absurda plurima impiaque sequantur, inde facile in odium vulgi adducebantur, qui primi generis vnionem tuebantur. Nec enim ab Ario atque Apollinari facile discerni pote-

rant, & illi tamen duo omnibus communiter exosi erant.

Atque haec causa fuit, cur Cyrillo Nestorius aliisque vnionem *evangelicam* defendentibus societatem cum Ario, Apollinari, Eunomioque objiceret, catholicosque nomine haeticorum traduceret. Expediit igitur de singulis tribus istis haeticis nonnihil observare, vt sententia Nestorii de mysterio Incarnationis, & ejusdem in catholicos calumnia magis magisque retegatur. Tanto enim apertius homo nequam prodit mentem, quanto vehementius alienam sententiam, vel haereseos, vel saltem erroris damnat.

Hinc strusa catholici a Nestorio calumniati.

§. I. De Ario atque Arianis.

TRADITUM est a veteribus, capita duo textuisse Arianae impietatis de Verbo divino; alterum, quod Patre minus, creatumque esset; alterum, quod carni pro anima fuisset. Istud omitebant Arianis, cum de Trinitate agerent; illud, cum de Incarnatione: vtrumque tamen connexum erat, vt mox patefiet. De posteriori Athanasius in libro de adventu Christi,

Duo capita haeresis Arianae de Verbo divino.

Posterioribus... Arius, inquit, carnem solam ad occidendam...

Et ex aliis... Patribus. Har. 69. num. 49.

Lib. 1. her. fab. cap. 11.

Non ab Ario... sed a sectariis inventum.

Propter duo... prajudicia.

Quando na-... tum fignem... Verbum, & quomodo Verbum habitaret in...

Quomodo or-... gumentati A- riani.

Lib. 1. phys.

Potuit ita In-... carnatio fieri.

Quomodo or-... gumentati A- riani.

Lib. 1. phys.

Potuit ita In-... carnatio fieri.

Quomodo or-... gumentati A- riani.

Lib. 1. phys.

Potuit ita In-... carnatio fieri.

Quomodo or-... gumentati A- riani.

Lib. 1. phys.

Potuit ita In-... carnatio fieri.

Quomodo or-... gumentati A- riani.

Lib. 1. phys.

Potuit ita In-... carnatio fieri.

Quomodo or-... gumentati A- riani.

Lib. 1. phys.

hominis, veluti concessam accipiebant ex per- vulgata tunc temporis Platoniorum doctrina...

Jam vero belle omnia constare, si ea ratio- ne Verbum factum caro dicatur, probabant...

I. Ut Christus non sit homo, qualis quisque nostrum, sed vere Deus utens corpore assumpto...

II. Ut beata Virgo tam vere appelletur Theotokos, quam de quolibet alia, quae hominem peperit.

III. Ut Incarnatio non sit unio utriusque naturae tantum, qualis inter conjuges; sed unio potius, & unitas, cujusmodi inter animam & corpus.

IV. Ut in Christo duae sint quidem naturae, sicut in nobis; sed unica tamen existat ambarum hypostasis, more patris nostri.

V. Ut non alius sit qui ex Patre Filius, alius qui ex matre; sed vnus & idem ex utroque; neque enim in nobis alius homo est, qui creatur a Deo; alius, qui procreatur a parentibus.

VI. Ut duae fuerint vnus Verbi divini nati- vitates; altera aeterna ex Patre, altera tempo- ralis ex matre: quo etiam modo contingit, duas existere natiuitates cujuscumque homi- nis; vnam ex Deo, qua creatur mens, & qui- dem ante aeterna, si credimus Origeni; alteram, qua procreatur homo, definito tempore.

VII. Ut neque Verbum dici possit Christi dominus, neque Christus Spiritu sancto mi- nor.

VIII. Ut tam vere proprieque Deus asseratur natus, passus, mortuus, &c. quam vere di- cuntur nasci, patique singuli quisque homines.

IX. Ut denique, & caro Christi deificata fuerit, & Verbum incarnatum. Quid reliqua persequar, vno satis exemplo communis ho- minis manifesta?

Huic vero doctrinae consequens erat, ut Ver- bum cum incarnaretur, & conversum sit in ani- mam, & carni mixtum, & patibile effectum; sic enim mens cum incarnatur & homo fit, ab Origenis dicebatur in animam converti, misceri- que toto corpore, & passioni obnoxia fieri, ac omnes hominis appellationes suscipere.

Quod autem aliter non potuerit totum In- carnationis negotium peragi, ex eo videbantur sibi conficere, quod duplex tantum superesset rei expediendae modus: alter a Samosateno assertus, quae unio pure naturalis, seu moralis; alter Photino a quibusdam tributus, quae unio hypostatica quidem, non qua tamen homo hypostasi Verbi, sed qua Verbum hypostasi hominis subsisteret, quippe per se avivens, & prolatitium dumtaxat. Neutrum vero admitti posse, non tantum communis Ecclesiae fides adversus utrumque haereticum evincebat, sed etiam synodi Antiochenae duae contra Samosatenum, Sir- mienis quoque geminae, atque contra Photinum definitivae.

Urgebant deinde acriter Evangelistae dictum, Verbum caro factum est; tam per vulgatum illud, quorsum anima ubi Verbum adest, & quidem unum; denique Apollinaristarum ra- tiones, sive quas Cyrillus refert, sive quae plu- rimae coacervantur in dialogo IV. & V. de Tri-

unitate. P. ij

Confirmatur testimonio Evangelistae, atque multi- plici ratione, & vulgari axiomatico.

Confirmatur testimonio Evangelistae, atque multi- plici ratione, & vulgari axiomatico.

Confirmatur testimonio Evangelistae, atque multi- plici ratione, & vulgari axiomatico.

Confirmatur testimonio Evangelistae, atque multi- plici ratione, & vulgari axiomatico.

Confirmatur testimonio Evangelistae, atque multi- plici ratione, & vulgari axiomatico.

Confirmatur testimonio Evangelistae, atque multi- plici ratione, & vulgari axiomatico.

Confirmatur testimonio Evangelistae, atque multi- plici ratione, & vulgari axiomatico.

Confirmatur testimonio Evangelistae, atque multi- plici ratione, & vulgari axiomatico.

Confirmatur testimonio Evangelistae, atque multi- plici ratione, & vulgari axiomatico.

Confirmatur testimonio Evangelistae, atque multi- plici ratione, & vulgari axiomatico.

Confirmatur testimonio Evangelistae, atque multi- plici ratione, & vulgari axiomatico.

odorus in libro... Nestorius... duo... De...

Decem inde... I... II... III... IV... V... VI... VII... VIII... IX... X...

Lib. de rell. sive ad Theod. cap. 17. Arianorum error circa Incarnationem ortus ex alio circa Trinitatem. Cur Cyrillus venerit in suspicionem confessionis cum Arianis.

nitare, inter Athanassi opera. Atque hac fuit Arianorum hæresis de Incarnatione, orta ex altera de Trinitate, qua cum Verbum dicerent mentem creaturarum primam, idoneum faciebant, quod laboretur in corpus, & fieret anima.

Fuisse hujus hæresis nomine suspectum Orientalibus Cyrillum, nemo forte mirabitur, qui apud se perpenderit; vel temporum conditionem, quibus latebat adhuc Incarnationis mysterium suis omnibus tenebris involutum; vel suspicantium affectionem, quos livor vrebatur. Nam vnioni & vnitate, quam Cyrillus catholice defendebat, eadem que Ariana hæresis, & conuenientia, & pugnantia videbantur, istis præsertim hominibus, quos partim invidia commoverat, partim faste nauerat velans amor sui Nestorij.

Quam tollere vix potuit.

Ita porro alte infederat ipsorum animis istæ suspicio, vt quamvis Cyrillus nullam prætermiserit occasionem, siue Ario anathema d'cendi, siue conuersionem Verbi confusionemque ac mixtionem oppugnandi, siue affirmantem docendi totam humanitatem, ipsamque adeo animam, assumptam esse, vix tamen vnquam facere sibi fidem potuerit; imo coactus sit aliquando, cum pax Ecclesiarum iniretur, de suis anathematismis, tanquam discordia causis, si crevisque adeo discrimen viriisque sententia obsecuram tunc erat, nec nisi ocularissimis quibusque perspicuum.

Componitur Arianorum doctrina cum anathematismis Cyrilli.

I.

Id veto vt constet, non temere a me offerri, operæ pretium est Arianorum doctrinam cum singulis anathematismis Cyrilli componere.

Dicebat in primo Cyrillus, Emanuelem esse Deum *quæ vnitas*: quam vocem interpretatur ipse alias, natura Deum. Hæc ipsa vox erat Arianorum, Emanuelem tam vere natura Deum esse, quam qui que nostrum homo. Addebat Cyrillus, idecirco beatam Virginem esse *quæ vnitas*. Inclamabant & istud idem Ariani, idque Proclo Cyrilloque Nestorij saepe obiecit.

II.

Docebat in secundo, Dei Patris Verbum carnis *quæ vnitas*, vnumque cum sua carne esse Christum. His ipsis verbis suam Ariani mentem exponebant, cum vterenter exemplo animæ, que cum suo corpore vnus est homo.

III.

Intertio, anathema intorquebat in eum, qui non fateretur Verbi & carnis *quæ vnitas*. Totum vitus Arianae doctrinae continebatur his vocibus duabus, *quæ vnitas*, cuiusmodi nempe animam & corpus vni.

IV.

Verabat in quarto, nequis voces, que de Christo passim in scripturis sacris occurrunt, tum ab ipso Christo, tum ab Apostolis dicte, duabus hypostasibus partiretur. Verabant ipsam Ariani, suo rursus hominis exemplo abusi.

V.

In quinto, edicebat, Verbum, cum etro factum est, perinde ac nos carni & sanguini communicasse. Nihil aliud d'cebant Ariani, imo totius hæresis brevis erat hæc explicanda ratio.

VI.

In sexto, Dei Verbum negabat esse Christi dominum. Id negabant Ariani, nec negabant tantum; sed etiam curid fierent, causam perspicuam assererebant: quia nempe Verbum carni vnitum non a'icet est Christus, quam quomodo anima in'usa corpori est homo. Nullus autem proprie dicitur sui dominus.

VII.

In septimo abnebat pariter, Verbum in Christo operari velut in homine, qui non sit ipsomet Verbum. Abnebant istud quoque Ariani, cum d'cerent, Verbum perinde esse hunc

hominem, qui JESUS CHRISTUS, atque anima est homo aliquis, exempli gratia, Petrus.

Prohibebat in octavo dici, assumptum hominem adorari cum Verbo, quasi duo sint adorandi, homo & Verbum; ne quaternitas, quod alibi causatur, pro trinitate induceretur. Istud ipsum verabant Ariani propter eandem, quam primi invenerunt, causam.

Prohibebat etiam in nono, nequis assereret, Christum Spiritus sancti virtute velut aliena, adiuuari; quippe cum Spiritus sanctus a Filio procedat, Christusque sit ille ipse Filius æternus Dei, a quo Spiritus procedit. Prohibebant id pariter Ariani, & quidem eadem de causa, cum Spiritum sanctum assererent a Patre per Filium creati.

Anathematismi consequentes duo, quorum prior ad eum pertinebat, qui diffiteretur, Verbum incarnationem factum esse pontificem & apostolum confessionis nostræ, sequæ pro nobis, non item pro se ipso, obtulisse Patri: posterior ad eum, qui carnem Domini viuificam, id est, que dat vitam mundo, negaret esse Verbi propriam, quoniam Procli defendendi causa conditi sunt; eam doctrinam continent, quam etiam istidem verbis apud Arianos expressam legere me non memini, ex Arianorum tamen principiis effici posse apertum est. Nam si Verbum est pro anima, qua existit homo JESUS CHRISTUS, fateri oportet procul dubio, qualibet Christi officia, atque ita sacerdotium & apostolatam conuenire Verbo. Oporter pariter concludere, Verbum seipsum Patri obtulisse pro nobis, suamque, quam animaret carnem, fecisse panem viuificum, qui in sacra mensa proponitur.

Postremum tandem de Verbo Dei passio, crucifixo, mortuo, & primogenito ex mortuis, vt omnium maxime animos nestorizantium offendit, ita visus est, non affinis tantum, sed idem atque Arianorum hæresis, visusque proinde symbolo Nicæno proscriptus, qua parte dicitur anathema asserenti, Filium Dei esse mutationi & alterationi obnoxium.

Hæc & alia Cyrillum satis vocabant in suspicionem confessionis cum Arianis: suspicionem tamen augebant duo, magna postmodum futura contentionis semina.

Alterum, quod Cyrillus saepe vocem *quæ vnitas* pro *quæ vnitas* poneret: vnde cum vniam in Christo hypostasim predicaret, vniam videbatur naturam in Christo agnoscere. Id vero intelligi vix ac ne vix quidem poterat, sine Arianorum commento de Verbo animæ locum tenente.

Alterum, quod aperte diceret, vniam esse post *quæ vnitas* Verbi incarnati naturam: que sententia, vt erat per se obscurior, ita facile ab hominibus male in Cyrillum affectis, pejorem in partem accipiebatur.

Ariana porro hæresis oppugnata est argumentis præsertim quatuor.

I. Quod Verbum sit ejusdem cum Patre essentia, atque *quæ vnitas*, quem Ariani fatebantur propter excellentiam essentia esse *quæ vnitas*, atque ita deprimi non posse ad conditionem animæ carnem informantis.

II. Quod in Evangelio Christus meminerit animæ suæ, que aliquando conturbata sit ac tristis ad mortem, quamque ipse potuerit, atque iterum pro arbitrio sumpsisset.

III. Quod nisi Verbum mentem quoque hominis sumpsisset, totum vitique hominem non

VIII.

IX.

X. & XI.

XII.

Quæ docebantur ad huc suspensionem.

Ariana quæ tuor præsertim argumentis oppugnata.

II.

III.

salvasset : salvavit enim id vnum quod assumptis ; & eam partem præcipue debuit sanandam suscipere , in qua radix erat mali , quod peccatum.

IV. Quod obedientia Christus non fuisset mortuus , nec morte meritis quidquam pro hominibus , nec proinde ipsorum mediator apud Deum . Hæc enim tria ei soli conveniunt , qui rationalis simul & inferior fuerit.

§. De Apollinario atque Apollinaristis.

NON parva fuit Apollinarii cum Arianis , doctrinæ affinitas : in eo tamen pugnaerat , quod cum nullam Ariani animam Christo præter Verbum tribuerent , Apollinarius eam concesserit , qua corpus viget , movetur & sentit . Solius ergo mentis vices a Verbo expleri asserbat , ex quo vno discrimine originem plura duxerunt , de quibus tamen non prius agendum videatur , quam de ipso Apollinario observata fuerint nonnulla , quæ causâ incredibiliter obsecræ aliquid forte lucis afferant.

Duo fuerunt Apollinarii , pater & filius : ille cum Alexandria Laodiceam migrasset , istum suscepit , qui perinde ac pater rhetoricæ totum atque sophisticæ se dedit : uterque Laodiceæ Ecclesiæ inseruit , pater in presbytero gradu , filius ut lector ; quo tempore hæresim fecerunt , si credimus Socrati .

Solius filii celebre admodum nomen extitit , de quo tamen pugnantia tradunt veteres , aliis in laudes , aliis in convitia effusus .

Laodiceum Episcopum fuisse scribit Hieronymus , Antiochenum Theodoretus . Hæresim fecisse narrat Socrates , cum lector esset , propter impotentiam animi , vitionem meditantis de Georgio episcopo , a quo absentus fuisset : incidisse in errorem præ incogitantia , cum episcopatum teneret , Epiphanius . Abstentionis a Georgio causam refudit Socrates : in nimiam cum gentili philosopho consuetudinem : contendit Sozomenus id contigisse , quod cum Athanasio Laodicea transiente communicasset . Innumera scripsisse volumina adversus Arianos , Eunomianos & Origenistas , auctor est Theophilus atque etiam Hieronymus : consensionis cum ejusmodi hæreticis Nazianzenus accensat . Reum Sabellianæ impietatis faciunt Basilii & Theodoretus : purum Vincentius Lirinensis & Leontius Scholasticus . Veteres quidam docuisse ferunt tria vehementer aliena a fide . Primum , quod Verbum non assumpserit ex Maria carnem , sed e celo attulerit . Alterum , quod divinitas Verbi , sin minus tota , saltem ex parte , conversâ sit in carnem . Postremum , quod mille annis post judicium regnaturi sint in terra sancti cum Christo , ac tandem aliquando extitit a Origeniana doctrina . Hæc & alia ejusmodi portenta magis opinionum quam dogmata , a discipulis excogitata contendit Epiphanius , magistramque , ut sit , discipulorum invidia laborasse . Sed quid ego plura non minus istis pugnantia persequar ?

In tanta auctorum disensione , quam peperit , sive scribentium affectus , quod non incredibile ; sive rei perplexitas , quod fatius sentire ; malim ego adhærere Epiphanio , atque Lirinensi : qui etsi desunt hominis , quem vehementer laudant , infelicem casum , vnum ipsi tamen errorem , eumque gravissimum , obijciunt , quod Verbum docuerit pro mente extitisse in Christo ,

cætera homini nobis simili .

Hanc in opinionem venit , si non pluribus , saltem tribus de causis . Primam refert Mercator in dissertatione de duodecimo anathematismo Nestorii , ubi postquam angelorum corporali specie aliquando visorum mentionem fecit , negavitque facile & temere quidquam affirmandum , ubi quaeritur , virum tan non corpora ab his suscepta sint , in quibus illi spiritus pro tempore habitando , animarum rationalium ministerium impleverint : an animata corpora , vatum more , existens inspiraverint . Pergit in hæc verba : Quæ præsumpta incerta tanquam certa , & Scripturis minime expressa opinio , Apollinarem Laodiceum , & postea Arianos , (non autem ipsum Arium) & Eunomium quoque , & vltimum Macedonium forte deceperit , ut hinc sentirent & promitterent , Christum Dei Filium corpus tantum hominis , non etiam animam suscepisse , pro anima autem Dei Filium Verbum Patris in illo suscepto corpore habitasse . Et postea : Quamvis postea Apollinarius in pejus velut emendans , animam quidem fuisse in Christo confessus est , rationem autem seu mentem in eo hominis , non fuisse , sed pro ea Deum Dei Filium extitisse , cum impietate deliravit .

Alteram tradit Nemesius : Quidam , e quibus est Plotinus , aliud esse animam , & aliud mentem statuunt , ex tribus constare volunt hominem , e corpore , anima & mente . Hos secutus est Apollinarius Laodiceæ episcopus : hoc enim jacto fundamento sententia sua , reliqua dogmati suo consentanea superstruxit .

Tertiam quartamque indicat Cyrillus in libro de recta fide ad Theodosium ; nam post fidem catholicam de unitate Christi adversus Photinum expositam , de Apollinari subjungit : Ipsi quoque vnum solum Christum aperie constitunt , & vnum Emmanuelem in duos divellere , tanquam rem summa cum impietate conjunctam , summo opere execrantur , sed Verbum interim carni , quæ humana , hoc est , ratione prædita , anima exuta destitutaque sit , vnum prædicant : & cur istuc prædicare debeant , rationem admodum plausibilem comperisse se autumant . Anim enim , quæ ad vnius perfecti constitutionem per compositionem concurrunt , ea partes esse , & imperfectorum rationem obtinere : nam quod perfectum est per se , atque ut in propria natura , non opus habet , ut ad partialem compositionem veniat , atque ideo cavendum esse sedulo , ne templum , quod Verbo unitum est , perfectum hominem extitisse concedentes , exaltant illam vnius rationem , quæ in Christo accidisse dignoscitur , merita calumnia exponamus . Quin & illud quoque huc adjecturos suspicor , nempe , si ex homine perfectio , & Dei Patris Verbo Emmanuelem coaluisse dicamus , in illud nos & magnum , & plane inevitabile periculum venturos esse , ut vel inviti duos Christos , & duos iidem filios tenere & profiteri cogamur . Plures alias rationes refert auctor dialogi quarti quintique de Trinitate , inter opera Athanasii .

De tota hæc hæresi nihil melius afferri potest , quam colloquium ab Epiphanio habitum Antiochiæ cum Vitali Apollinaris discipulo , cum vllt ipsum Paulinumque , ambos ejusdem vrbis tunc Episcopos , de fide pugnantem in concordiam revocare . Narrat vero , se accepisse a Paulino quidem libellum fidei Athanasii manu correctum ; Vitalem veto interrogasse hunc in modum : Christumne proprie carnem Pp ij

Caus prima cui vincerit de opinione de Verbo locum mentis obtinente in Christo . Num. 24.

Num. 25.

Num. 27.

Causa altera . In libro de natura hominis .

Tertia quarta . Cap. 17.

Plures alie in 1. v. & v. dialogo de Trinitate .

Colloquium Epiphani cum Apollinarista , quo dederit vera Apollinari hæresis .

13, at que an...
tia, Petrus...
Tumprum ho...
si duo sunt ad...
quaternitas...
ate Inductio...
propter cau...
sulum.
quis asseret...
velut aliena...
anctus a Filio...
: Filius æter...
Prohibebant...
em de causa...
Patre per fi...
no , quorum...
differetur...
pontificem...
que promo...
le Patri: po...
ti vivificam...
et esse Ver...
andendi cau...
continent...
nos exprel...
anorum ta...
est. Nam...
litet homo...
tet procul...
e ita face...
rbo. Opor...
sum Patri...
m anima...
a , qui in...
allo, cru...
ortus, ut...
im offen...
tum, sed...
ue proin...
na parte...
Dei esse...
nt in su...
suspicio...
imodum...
m p...
icam in...
m vide...
d vero...
at, sine...
mæ lo...
m esse...
te sen...
ile ab...
ejorem...
umen- Arima...
tre ef...
eban...
Te. ad...
t ani...
e tri...
itque...
e ho...
non

Her. 77. qua
Dimeritatum.

assumpsisse profiteri? Profiteor, inquit. Eandem de Maria Virgine sine virili sata, ac per Spiritum sanctum accepisse? Ne istud quidem insicurus est. Verumnam proprie Deum Verbum Deique Filium existimas e celo descendente, carnem sumpsisse de Virgine? Magna ille cum gravitate assensus est. Iterum a nobis interrogatus, num & animam indidem accepisset, ille pari gravitate ac constantia accepisse falsus est: neque aliter assensurum, sed in omnibus, quod verum est, pronuntiandum esse dixit. Igitur Vitalis humanam a Christo animam suscepam esse confessus est. Sic enim aiebat: Omnino perfectus homo Christus exiit. Deinde postquam de anima & carne sciscitatus sumus, tum demum istud ab eo quaesivimus: Mentemne Christus Dominus accepit? Sine ulla commutatione negavit. Tum nos ex adverso: Quinam igitur perfectum illum hominem fuisse censet? Ad haec ille inimicos animi sui sensu nobis aperuit. Et evenus, inquit, perfectum hominem fuisse dicimus, si divinitatem illi loco mentis ascribamus, & carnem atque animam adjungamus: sic ut perfectus homo ex carne, anima, divinitate, quae sit mentis insar, existat.

Apollinarius medium locum tenere voluit inter catholicos & Arianos. Schol. cap. ultime.

Apollinarius igitur medium locum tenuit inter catholicos & Arianos: conveniebat enim cum utrisque, qua parte pugnabant adversas doctrinas atque Phorinianos, & quos Cyrillus videtur *genius* dicere: nam & veram fatebatur Christi carnem contra *genius*, & veram, id est, physicam carnem cum Verbo *genius* adversus *genius*.

Quatenus cum Arianis consentiret, & pugnaret.

Conveniebat tamen Arianis in eo, quod in uniois essentia explicanda modum non teneret, id est, unio: in tantam poneret, quanta inter carnem & partem rationalem hominis existit: quare habuit suae opinioni consequentia omnia, quibus, perinde atque Ariana, cognationem cum catholicis mentiretur; ab Arianis tamen discrepabat, quod & Verbum consubstantiale Patri diceret, & praeter carnem humanam Christo animam tribueret: quo pacto declinabat, sibi minus totam, saltem partem invidiam in Arianos constare.

Quomodo declinaret argumenta, quibus Arianis pecebantur.

Nam neque in eodem modo explicabat Scripturae loca, quibus sit mentio animae Christi, sive conturbata, sive tristis, sive posita, &c. Haec enim de sensitiva interpretabatur; neque cogebatur fateri, tria quaedam Arianorum flagitia, Verbi scilicet, cum incarnatum est, aut confusione, mixtionemque cum carne, aut conversionem, aut passibilitatem in propria natura. Nam praeterquam quod confusio, mixtio, conversioque, ac passibilitas soli animae convenit, in quam mens illapsa corpori convertitur, certe si *genius* hominis, id est, mens, quamvis incorporaretur ab Aristotele, tamen *genius*, & *genius* dicitur: multo magis mens divina, seu Verbum, sine vlla sui confusione mixtionemque & passione incarnari poterit, & mentis vice fungi.

Lib. 3. de anima.

Aristotelem Platoni sociavit.

Apollinarem porro Platoni Aristotelem conjunxisse nullus mirabitur, qui ipsum a parente suo doctum meminerit, quem vero ab Ammonio Alexandrino, Ammonium veriusque philosophiae dogmata miscuisse.

Solutione quatuor questionum confirmatur quae dicta sunt.

Primum quod sit de di finis, opere pretium est quaestiones quasdam solvere, earumque solutione lucem afferre iis, quae partim de persona ipsa, partim de dogmate Apollinarianae narrata sunt.

1. Cur tam invidiosus

1. Cur a Nestorio non semel, a Nestorianis frequenter, tanta animi commotione, tamque

iracunde, objectus sit Cyrillo cum Apollinari consensus? Id factum reor tribus de causis. Primo, propter ambiguum Apollinarianae & catholicae doctrinae a Cyrillo defensae discrimen, quod rude vulgus latebat. Deinde, quia Constantinopoli Apollinarianorum secta incredibiliter exorta erat, sive propter absurdas, quae ipsis tribuebantur, opiniones, sive ob latam a Theodosio, Nestorii impulsu, recens adversus omnes haereses legem, cujus in fronte, ad majorem infamiam, Arianorum, Macedonianorum, & Apollinarianorum nomen inscribitur, quibusque hoc esse dicitur facinus, quod nocenti meditatione decepti, crederent de veritatis fonte mendacia, ideoque intra ullam civitatem Ecclesiam habere interdicitur: id erat jamdudum a Theodosio magno Arcadioque prohibuit. Denique, quod Apollinarianum nomen ab omnibus piis, & a probatissimis quibusque Episcopis, invidiosum reddi solet, ne, ut erat imense auctoritatis, orbem, quod ait ille, traheret in suas partes.

consensus cum Apollinari objectus sit Cyrillo.

Ced. Theod. leg. 65. de her.

II. Cur tam invidiosum evaserit Apollinarianum nomen, viti ceteroquin nobilis, qui pro fide exilium ab Arianis passus esset, quemque moribus probatissimum Epiphanius, libris editis celebratissimum Hieronymus, magistrum orbis Vincentius Lirinensis appellaverit? Apollinarem puto, quod tradit Epiphanius, non tam sua, quam discipulorum invidia laborasse; idque expertum, quod solent magistri, alias non inculpabiles, in quos debitum peioribus discipulis odium vulgus effundit.

11. Unde tantam in invidiam venit nomen Apollinariani.

Laes. sapient. citate.

Quamquam magna procul dubio fuerat in ipsam Apollinarianam sententiam excitata offensio, nec immerito, cum funditus tolleretur generis nostri veram redemptionem: id enim sanavit Christus quod assumpsit. Si ergo non assumpsit mentem, quae maxime peccator, sed corpus solum, quod morti obnoxium, dici certe non potest hominum genus liberasse a peccato, quae mors animae; sed a cooptione sola, quae mors corporis. Haec autem quantula est, quamque exilis redemptio? Potuit igitur eam ob causam videri Apollinarianam, quamquam inde lis nulla fuit olim facta, aut injuriosus in Christum, quem nollet redemptorem animarum fateri; aut Pelagianae impietatis reus, qui animos negaret redemptione egeret, quasi forent puri culpe originalis, suisque sibi naturae viribus ad salutem adipiscendam sufficienter.

12. Apollinarianorum commenta. Theodoret. lib. 4. haer. fab.

III. Quae tandem fuerint Apollinarianarum propria commenta? Sex praecipua mihi reperta sunt apud veteres auctores. Primum *genius*, id est, naturarum confusio, cujus inventor Polemius: hic Polemianorum, sive Synusitarum, sectae nomen dedit. Alterum, *genius* & *genius*, seu divinitatis & corporis contemptio atque mixtio, cujus inventor idem: atque hinc orta Eutychanorum haeresis. *genius* porro & *genius* ac *genius* recte sanctus Thomas interpretatur informationem corporis ab anima. Tertium, conversio Verbi in carnem, cum fieret homo; & rursus carnis in Verbum, post ascensionem, quae Verbi *genius*, & carnis *genius*: haec conversiones duae aliud nihil re ipsa sunt, quam duo, ut loquuntur, animae status in corpore mortali scilicet, in quo se servit quodammodo corpori; & in immortalis, in quo ei dominatur omni ex parte. Quartum, quod ex Virgine Verbum non sumpsisset carnem, sed e caelo attulisset: atque ita virgo *genius* dici vere

noa possit; imo nec ad hoc, nisi specie tantum, ut quae non genuisset vere hominem Verbo unitam, sed transmisisset duntaxat velut aquam canalis. Id ego signum excogitatum reor ab illis Apollinaristis, qui cum Deipara hostibus ferendis, eorumque rationibus solvendis pares se non sentirent, maluerunt delirando dicere, id quod est, Virginem ex caelo gravidam factam fuisse, aliud nihil fuisse, quam inde copus accepisse, quod pareret. Quotum, quod caro de caelo allata aeterna foret, & cum Verbo simul creata. Oportet ita delirantes defecisse ad Apollinari ad Arium, qua parte Verbum creatum dicebant, qua vero concretam Verbo carnem, ad Origenem, aut saltem Origenistas, qui praeter verum Deum, qui solus Pater, incorporeum nihil esse contendebant. Sextum, quod haec ipsa caro, ut erat Verbo, perinde ac nobis nostra, consubstantialis, ita nostrae esset imaginari. Qui hoc delirium sequebantur aperte descedebant ad Arianos: nam si Christus neque animam habuit, neque carnem nostrae imaginari, non fuit vera homo, sed videbatur tantum. Septimum, patibilem esse secundum se divinitatem Verbi. Fuit & ista impietas Apollinaristarum a magistro eam ob causam deficientium ad Arianos, quia non satis erat ipsis persuasum de differentia animae & mentis, quam tamen Apollinaris pro principio poneret. Hac enim mentis & animae differentia sublata, Verbum in Christo non tantum mentis locum tenere opinabantur, sed animae quoque, cuius est dolere, eoque affecto corpore motus experiri, quae a Graecis vocantur. Neque enim eo visque putandum est, insanisse homines, ut divinitatem Verbi crederent, flagellus secundum se posse credi, affigi clavis, perforari lancea, sepeliri, &c. inde procul dubio Verbum nominabant, quia pati posset, perinde ac solet anima conjuncta corpori, cuius motibus propter cognitionem, & ut loquebantur, quae quaeque quatur, atque etiam perturbatur.

iv. Unde constat, hanc commenta non esse ipsorum Apollinaris.

Epist. Apoll. ad Serap. quem s. c. antiq. lib. Henrici Cantuarii p. 111. Ep. ad Dionysium ibid.

Ibid. pag. 116.

IV. Unde constat haec non esse Apollinaris ipsiusmet, sed discipulorum commenta: Pluribus certisque argumentis. Nam primo, Athanasius ad Epictetum Corinthii episcopum scribens, istaque omnia refellens, epistolam Apollinaris ipse magnopere laudavit his verbis: Epistolam domini mei (Athanasii) Corinthium missam magnopere approbavimus. Eorum autem qui dicunt, carnem Deo consubstantialem, magnam insaniam damnavimus. Deinde, negat ea ipsa flagitia merito posse sibi obijci. Quod autem nemo haec obijcere potest, quae contra quosdam dicta sunt, manifestum est ex iis, quae semper scriptimus, neque carnem Salvatoris ex caelo esse; neque carnem eiusdem substantiae esse cum Deo, quatenus est caro. Denique haec eadem, pariter atque Arianum dogma, unde sere oriuntur, quod Filius Dei creatura sit, expressis verbis condemnat, non suo tantum, sed verorum quoque discipulorum nomine: Apollinaris & qui necum sunt, haec sentimus de Incarnatione. Carnem ipsius nostrae carni assumpsit ex Maria Verbum Dei, uniens in unionem cum divinitate, ex principio conceptionis in Virgine; atque ita factus est homo, quoniam caro & Spiritus est homo secundum Apollinarem. Et hoc est Verbum carne factum esse, unitum esse carni, ut humanus spiritus: vocatur enim homo similis nobis caro: Dominus autem est supra nos homo; quoniam & celestis est, propter proprium Spiritum celestem, cui prudentia carnis

adversabatur. Atque ita destruebatur in Christo peccatum, & dissoluta est mors ex peccato. Et nos facti participes huius operis, fide salvamur; & cum simus ex patre terreno, efficiamur similes celesti. Anathema igitur sit, qui non dicit carnem ex Maria; & qui dicit eam carnem esse naturam non creatam, & unam Deo; immo & qui dicit, divinitatem esse partibilem, & ex ipsa esse passiones animae.

Admonendus lector sub finem. Pelagianos, etsi forte magna jungerentur cum Apollinaristis necessitate, iis tamen in suis fidei libellis anathema dixisse. Vide Theod. in symbolo, Rufin. cap. 45. fidei, Pelagium in libell. num. 7. Celsitium ibid. Julianum in libell. part. 3. num. 6. Causas protulimus in notis ad citatos locos, quas consulaisse, nonnullum erit operae pretium.

Monitum de Pelagianis.

§. III. De Eunomia.

EUNOMII error circa trinitatem divinarum personarum pervulgatissimus est, omnibusque notus; non perinde alter, qui circa incarnationem Verbi. Quis enim veterum, eadem Eunomium cum Ario de Filio & Spiritu sancto sensisse, non tradidit? Sensisse vero cum Arianis de Verbo animae locum tenente in Christo, qui scripserit quinto saeculo, non memini me legere quemquam, praeter Mercatorem, Theodoretum, & Nestorium. Illi vero tres, ut Eunomium semper Arianis jungunt propter societatem erroris, ita facti docent, nihil de ipsius errore afferri posse, quod, inter agendum de Ario, non sit occupatum: quare rem huius hominis facile absolvemus, si pauca quaedam observata fuerint.

Eunomii errores duo cum Arianis communes.

Observandum igitur primo, Mercatorem Eunomio socium addidisse Macedonium, quod vel nemo veterum, vel pauci tradiderunt. Neque vero mirum, haereticum alterum alteri, velut in conclusione, consensisse, tum de principio convenirent: ambo enim fatebantur Filium Dei creatam esse mentem, ideoque aptum ad carnem instar animae induendam. Quo ex principio Arianis aiebant, quod refert Epiphanius, Filium, ideo quod Patre minor sit, induisse carnem; sed dictum vir ille sanctus, non perinde atque sui auctores, accepit. Afferbant enim illi rationem, cur Filius, non item Pater, carnem possit, induere: Intellexit Epiphanius quasi assererent, idcirco re ipsa induisse, quod Patre minor esset, velut inde necessitas induenda carnis, & non possibilitas orta sit Filio. Unde Spiritus sancti, angelorumque exemplum argumentatur, quos etiam Arianis faterentur minores Patre, non tamen assererent induisse carnem. Verum id obiter de Epiphanius loco.

Observatio 1. de Macedonio, quem Mercator Eunomio adjungit.

Illustratus Epiphanius locus. Haer. 69. num. 51.

Observandum deinde, Eunomii discipulos eo usque discessisse a magistro, ut, si qua fides Nemesio philosopho, divinum Verbum dicerent cum corpore unitum fuisse, non substantiam, sed facultatibus utriusque: neque enim substantias unitas, vel inter se temperatas, sed facultates corporis facultatibus divinis esse commixtas. Latet me causa, fateor, quae tantum delirium effecerit; videor tamen mihi videre originem Monothelismi ex Eutychanismo: quod enim de substantiis Eutychanistae, de facultatibus solis Monothelitae dixerunt. Unde suspicio mihi semper inhaerit, quaeestionem de vna voluntate Christi, vnaque operatione, ad mentem quoque pertinuisse; ab operatione tamen voluntatis

Observatio 11. de Apollinaristis Eutychanorum parentibus. Lib. de natur. hom. c. 3. sub. fin.

Apollinari... e causis... rianae &... discrimen... ia Constan... incredibiliter... quae ipso... ob latam a... ens adversu... ante, ad ma... accedoniano... inscribitur... quod necni... vritatis fuit... atem Eccl... amudiam a... rohibitur... ab omni... Episco... erat im... it ille, tra... Apollinaris... ui pro fide... moque mo... libris editis... trum orbis... pollinarem... a tam sua... se; idque... as non in... bus disci... fuerat in... a offensa... r generis... nim sana... non af... sed cor... licis certe... peccato... la, quae... t, quam... ob cau... r: lis nul... rium, &... fateri;... mos ne... ruri cul... tibus ad... istarum... reperta... r: Por... tarum, ... r: Th... r: ab... nem, ... tum, ... car... nihil... status... dam... lomi... Vir... e ce... vere

nomen accepisse, quod ista foret majoris momenti, ubi de merito Christi, obedientiaque ageretur. Sed rota hæc disputatio alterius est loci.

Observatio
111. de legi-
bus adversus
Eunomianos.

Cod. Theod. de
haer. l. 6. tit.
11. c. 13.
Observatio
19. de Mercat-
tore.

Illustrata lex
11. de haer.
cod. Theod.

Observatio 7.
de lege 63. cod.
Theod. de haer.

Observandum tertio, in Oriente gravissimis legibus in Eunomianos a Theodosio magno, jam inde ab ann. 381. quo vivebat adhuc Eunomius, animadversum fuisse, ut neque Ecclesias habere in civitatibus sinerentur, neque vltos cætus agitare, neque creare faceretores; imo ut perfidia pleni codices, in auctorum oculis, iudicantur, ut ait lex, incendio comburentur; vique postmodum Eunomiani, velut antesignani hæreticorum, primi inter alios frequenter appellarentur.

Observandum quarto, Mercatorem, ut erat iuris peritissimus, in legem 13. cod Theod. de haer. oculos intendisse, cum erroris socios faceret Arium, Apollinarium, Eunomium & Macedonium; fecit enim ipse Imperator his verbis: *Eunomiani, Macedoniani, Ariani, necnon Apollinariani, inter sacra religionis officia, famosa sunt nomina, &c.*

Cogitanti vero mihi, cur Imperator quatuor ista nomina sociaverit, venit hæc in mentem causa admodum, ut opinor, probabilis, quod nempe illi in vnam aliquam hæresim consentirent; nec tamen in aliam vllam, quam quod Verbum cum sua carne sit non vna tantum persona, sed etiam natura. Quod si res ita se habet, ut habere pene certum est, viderint legum studiosi, an non lex ista possit a Mercatore lucem accipere, suamque sive speciem, sive occasionem clarius prodere, quam hæcenus juris periti crederint.

Observandum quinto, lege 63. de haer. cod. Theod. quam Nestorii impulsu Theodosius junior, adversus omnes hæreses, ad Florentium P.P. dedit ann. 428. Eunomianis interdici omnem in

Romano solo conveniendi orandi que facultatem, aliasque penas infligi, que & cum Manichæis aliisque orbis pestibus, communes essent, & non minus haberent infamiam, quam incommoda. Qua in lege id notatum dignum, ab Arianis, Macedonianis, atque Apollinarianis, quibuscum mitius agitur, Eunomianos se jungi, cum antea conjungi solerent; accesserit vero *Valentinianis, Monanistis seu Priscilianistis, Phrygiis, Marcionistis, Barbarianis, Messalianis, Eucyris sive Eubusianis, Donatistis, Audianis, Hydroparastis, Ascodrogitis, Photinianis, Paulianis, Marcellianis, & qui ad imam usque scelerum nequitiam pervenerunt, Manichæis.* Non quod Arianis, Macedonianisque, & Apollinarianis pejora traderent, sive de Trinitate, sive de Incarnatione; sed quod invaluisse in vrbe potentius, obstitissentque obstinatus vrbis regie antistitibus, Gregorio, Nestario, Joanni & Attico, quorum virtutes Nestorius legis auctor, non tam laudibus quam imitatione celebrare, vestigisque insistere, aut studebat, aut certe videri volebat.

Observandum denique, verissimum esse, atque ex hac lege constare, dictum Vincentii Lirinensis, *Nestorium, ut vni sua hæresi alium patrefaceret, cunctarum hæresin blasphemus infectum esse.* Verum id ea arte vir callidissimus præstitit, ut hæreses, quarum invidia, vel ipse adversarios, vel ipsum adversarii oneraturi forent, vehementius infestaretur, cum aliis mitius ageret, atque etiam remissius. Quamobrem ut initio legis Ariariorum, Macedonianorum & Apollinarianorum, sic in fine Photinianorum, Paulianorum, ac Marcellianorum mentionem fieri procuravit: illorum enim societatem obiecturus erat catholicis; istorum obiectam sibi, tanto præiudicio jam inde, declinare tentabat.

Observatio
v. illustrata
locus Vincen-
tii Lirinensis,
Incomm. c. 16.

CAPUT IV.

Nestorius compositus cum hereticis antiquioribus, aliisque omnibus, quorum societas ipsi exprobrata est a primis fidei defensoribus.

Argumentum
tractationis.

HACTENUS Nestorium audivimus, cum suis ipse verbis exponeret hæresim, cui nomen dedit; expendimus etiam argumenta quibus a suis patronis defensus est: quin & habuimus questionem de tribus hereticis, quorum infocietatem catholicos invidiose trahere nisus est. Nunc comparandus videtur cum antiquioribus illis, præsertim hereticis, a quibus acceptum errorem instaurasse dictus est, suoque nomine donasse.

Quorum confesio obiecta
Nestorio.

Eusebius, qui Doryleam aliquando rexit Ecclesiam, cum adhuc laicus mereret inter auditoriales scholasticos vrbis regie, exprobravit primus omnium Nestorio confessionem cum Paulo Samosateno; Mercator præterea Ebionis, Marcellique Galata, Photini & Bonosi hæresim; Iudaismum Proclus, atque etiam gentilitium *ab ipse*; Cassianus Leporiti atque Pelagianorum societatem; Diodori denique Tarsensis & Theodori Mopsuesteni *apostolici* Cyrillus. De singulis nunc agendum, ordine temporis quo

extiterunt, servato: quanquam de Pelagianis atque Leporio non pauca in antecessum scripta sunt in dissertatione septima ad priorem partem.

§. I. De gentilibus & Judæis, ac Manichæis, quorum societas, & scelerate confessionis fides a Proclo, Cyrillo, imperatore Theodosio, aliisque obiecta est Nestorio.

NEMO vnquam, quod antea meminimus, nomine christiano census est, qui non aliquam in Christo divinae humanæque nature unionem agnovit. Quare qui nullam omnino posuerunt, habiti sunt in numero gentilium ac Iudæorum. Neque illi tantum, sed ii quoque, qui *gentibus* solam, repudiata hypostatice defenderunt: id enim est, secundum Apostolum, *solvere Jesum*, atque ita se *christum* profiteri, qui gentilium Iudæorumque proprius ac communis character.

Atque inde factum, ut ethnicismus, quo Unde genti-divinus cultus hominibus defertur, & Iudaismus & Ie-
mus,

Gentilibus &
Judæis accen-
sentur, qui
Christum sol-
vunt.

1. Joan. 4. 2. 3.

daismus Nestoriorum obiectus est.

Objectionis ratio.

mus, quo Messias creditur merus homo, a Patribus Nestorio obijceretur: facti impariter, vt Nestorii gregales postmodum, lata lege, Imperator christianorum appellatione abutii veterit.

Nestorium igitur Cyrillus ethnica impietatis, atque in eo eum fecit, quod simul fateretur, Christum, & Deo iubente ab angelis hominibusque adorandum, & non alia tamen ratione dici posse omnium Deum, quam qua Moses Pharaonis Deus: inde enim erat includibiliter consequens, vt merum hominem adorandum assereret, qui purus putusque ethnicus; cum appellatitia illa diuinitas Moslem ex hominum ordine non exeret.

Obiectum id ipsum Proclus, id iunctam impatienter Nestorius tulit. vt & Cyrillo in sermone v. 11. & Proclo consensionem cum gentilibus, serm. i. v. exprobraret: propterea quod ille Deum mortuum assereret epist. 1. 11. iste Virginem matrem Dei, in orat. paneg. dixisset gentiles vero, & mortuos colabant diuino cultu, & diis suis matres inducebant.

Obiectum Iudaismus a Proclo.

Atque hæc de gentilitimo. Quod Iudaismus spectat, Nestorium Proclus huius nominis invidia meritum asserit, cum in homilia de Virgine dicitur, dissimulato nomine, presentem ita compellaret: Qui igitur vedemini nos? non purus homo, o JUDÆA: hominum enim natura peccato seruitabat, &c.

Objectionem retorquet Nestorius.

Sensit dictum Nestorius, cumque veller tam inuidiosam ignominiam a se remouere, dictum illud protulit, quo crimen sibi oblatum videri voluit in auctorem rejicere. Ne glorieris, JUDÆA, Deum enim non fixisti cruci. Sic illi tacitis nominibus se mutuo impetebat.

Tres Iudaismi partes sumptæ a Nestorio.

Judæi porro de Christo contraria veritati tria cogitabant. Primum, quod filius Joseph foret ex Maria conjuge: Nonne hic est fabri filius? Nonne mater eius dicitur Maria. Deinde, quod homo communis de turba, vnde increpabant quasi impie locutum de Deo, velut suo Patre: Tu homo cum sis, facis te ipsum Deum. Denique, quod arte magica miracula ederet: In principe demoniorum eiecit demones.

Præcipuum sequitur Nestorius.

Nestorius ex Virgine quidem factus est Christum esse natum; factus & diuina virtute, quam non sibi propria, stupenda opera effecisse. At nudum reipia substantialiter hominem asserbat, in quo procul dubio consentiebat Judæis; ipsis tamen eo peior, quod cum redemptorem agnosceret, redimendi tamen vim viciniam, quæ vera Dei incarnatio, vt sub illius verbo attigit Proclus, cum diuinitate detraheret.

Et veteris Testamenti testimonia corrupti Iudæorum more.

Adde, quod testimonia Isaie duo, quæ veram Christi diuinitatem manifestius probant: Ecce Virgo concipiet & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel; &: Puer natus est nobis, &c. perinde ac Judæi, corrupti: illud quidem in anathematismis aduersus Cyrillianos oppositis, istud sermone x. i. nam in priore loco exponit, quæ sit potestas vocis, Emmanuel; in posteriore quomodo puer natus datus sit Deus, utrobique pro vera dei meram deitatem inducens.

Anath. 1.

Anathematismo 1. Siquis enim, qui est Emmanuel, Deum verum esse dixerit, & non potius nobiscum Deum, hoc est, inhabitasse eam, qua secundum nos est, naturam, per id quod vnitus est massa nostra, quæ de Maria Virgine suscepit; matrem etiam Dei Verbi, & non potius eius, qui Emmanuel est, nuncupaverit, &c. anathematizabitur.

Sermone xi. in verba Isaie: Puer datus est nobis, &c. Infans enim Deus est sua potestate tantum abest, Arie, vt Deus Verbum sit sub Dei potestate. Novimus ergo humanitatem infantis ac diuinitatem; filiationis vnitatem seruamus, in deitatis humanitatisque natura. Hoc autem dico, vt noveritis, quam super excellens & summa quedam deitatis conjunctio existeret, etiam in infante ipso, cum dominica caro conspiceretur: erat enim ipse, & infans, & infans ipsius Dominus. Laudastis vocem, sed nolite eam parum curiose laudare: dixi enim, quod idem erat infans, & habitator infantis.

Atque hinc patet, cur Nestorii hæresis dicta sit Judaica impietas. Cur Anastasius improbus ille presbyter, hostis impietatis Judaicæ assertor audiret. Cur Nestorius Judaicis opinionibus imbutus, atque etiam Chaldaicus Assyrus potens ab Anastasio Sinaita vocaretur. Cur portentesa superstitionis nesariæque secta participes Theodosius junior Simonianos voluerit dici, vt ejus scelus, sicut in deserendo Deo imitatio, ejus vocabulum jure videretur esse sortiti.

Et vero, vt quisque veterum hæreticorum Judaicæ superstitionis ritibus addictior fuit, de hæresibus ita & infensiore animo erga diuinitatem Christianam aduersus. Id autem exemplis consequentium hæreticorum manifestum heret.

Cogitandum est interim animo, quanta fuerit olim, quantaque sit etiamnum ætate nostra quorundam hominum, siue audacia, siue inscitia, siue etiam improbitas, qui Nestorium a tantis viris ethnica Judaicæque impietatis postulatum, jactant nihilominus esse purum criminis; atque ita, aut Cyrillum, Proclum, aliosque Patres ignorantia accusant, quæ incredibilis audacia: aut, Nestorii operibus diu multumque tritis, mentem ipsius perspicere non valuerunt, quæ inscitia & mentis stupor: aut propter peruersum animi affectum, cognite veritati contradicere voluerunt, quæ mirifica improbitas.

Manichæum gentilibus jungamus, parum enim abest. Nam quid retinet christiani nominis, qui Christum, vnde nomen habet, asserit vanum quoddam esse ludibrium, quod illius hominum oculis videri voluerit esse homo, qui nullus erat: Mercator Nestorium in suspicionem Manichæi infantia vocavit his verbis: Addit autem iste, ad ostentationem sui, massam suscepisse Dei Verbum, id est, vt habitu, inquit, inueniretur vt homo, ostentatione Deum: & hæc vana & impia Græci ejus sermo declarat: οὗτος ἦν ὁ κληθεὶς ἡμεῖς ἐκ τῆς σαρκὸς τοῦ θεοῦ, ὁ κληθεὶς ἡμεῖς ὁμοιωσάμενος τῷ θεῷ, ἡμεῖς ὁμοιωσάμενος τῷ θεῷ. Quod est: Siquis dixit ipsum Dei Verbum verum esse in carnem, quam accepit ad ostentationem deitatis sua, vt habitu inueniatur vt homo, anathema sit. Quæ quædam hæc habere differentiam omnes Græci cognoscunt: quænamque illum Græci intelligunt, ubi non veritas, sed potius qua ad fallendos sensus aliquos assumitur, simulatio est, vel signemum; quæ autem ipsam habitus significare veritatem, qua duo nos ostentationem & habitum dicere possumus; vt ostentatio deceptoriam sit, habitus vero natura omnis ostensio. Quid sibi ergo novus & vanus iste vult magister, scire vellemus: quo se videri fecerit iste novus Deus ejus, ipse enim dicendus est, non christianorum. Quo vero schemate inuenimus est tanquam homo? Videtisne hunc, seu voluntate nequissima, sed nulla ignorantia, in Manichæi sententiam esse

Serm. xi. num. 2. & 3.

Cur Nestorianismus dicitur impietas Judaica, &c.

In lib. qui dux via dicitur, cap. 14. Leg. 66. de hæres.

Observatio Judaismo ad dicta.

Et patronis Nestorii.

Manichæus Nestorius obiectus a Mercatore. Quo merito.

In contra dic. anath. Nestorii.

que facultas cum Manichæis essent, & incommodis Manichæis, quibus cum antea sententiam, idus, Manichæis, Paulianis, te scelerum Non quod Manichæis e de Incaribe potest regi anctor, non certe vi esse, arcenti Li. si adim locus vniuis inf. idissimus vel ipse arari fois mittus n vt ini: Apollia: Pauliani proteri erat præju

prolapsum, qui Deum non vult verum hominem, sed phantasticum, id est, putativum Christum Dei filium credere.

Verum cum Mercatoris auctoritas probanda fortasse non sit omnibus putioris et studiosis, suspicio hæc, ut non est spernenda propter auctoritatem viri, ita nec necessaria imitanda, propter nimiam subtilitatem.

§. II. De Ebione, ejus societas a Mario Mercatore objecta est Nestorio.

Varie antiquorum de Ebione opinioniones. Quid Mercator. Dissert. in II. anathem. Nestorii.

Joan. I. v. 1.

Quid Epiphanius. Har. 30. nu. 18.

Ebion docet Christum viri factu genitum.

Theodoretus. Lib. 1. cat. fab. cap. 1.

NON omnia communiter veteres de Ebione scripserunt, sed pugnancia nonnulla, quæ nemo nisi æque conciliet. Hæc Mercator: Totum impietatis malum Pauli ab Ebione Stoico philosopho irallum est. Hic tempore adhuc Joannes apostoli in Asia exivit, & Christum hominem communem ex Joseph & Maria natum, & cum vita merito omne humanum genus prævisse, proque hoc in Dei Filium adoptivum, assensus est predicare, asserens se Matthæi, Marci, & Lucæ evangelistarum auctoritatem secutum. Quo tempore Joannes apostolus contra hunc condidit evangelium, in quo præfatus ait, in principio esse Verbum, & Verbum esse apud Patrem, & Deum esse Verbum. Postquam præfationem subdescedens, ut ostenderet, quem illi tres Evangelistæ hominem scripserant esse etiam Deum, ait: Quod factum est in illo, vita est. Et post pauca: Et Verbum caro factum est. Hunc itaque Ebionem philosophum secutus Marcellus Galata est, Theonius quoque, & ultimis temporibus Sardicensis Bonosus, qui a Damaso Urbis Romæ episcopo prædamnatus est.

Ita vero Epiphanius. Ebionæi quoad Christum spectant, veritatis hunc esse prophetam sentiunt, & Christum Dei Filium progressionem quadam virtutis, & conjunctione cum Deo factum, quatenus ad sublimia caelestique provectus est. Prophetas vero non veritatis, sed intelligentiæ, esse prophetas arbitrabantur. Proinde Jesum solum prophetam & hominem, Deique Filium esse, licet verus homo sit, ut jam diximus, qui ob egregiam virtutem Dei Filius appellari meruerit.

Indicat vero postea, non discipulorum esse, sed ipsius Ebionis magistri assercionem, de Christo commixtione parentum lato. Cum enim, adducto Matæi, Jeremiasque, ac angeli, & Mariæ testimonio, prolixè probasset, Christum virilissime non esse genitum, sed caelesti Patre, pergit in hæc verba: Verum incredibilem quædam est aberrantium a veritate istorum infelicitas, qui Prophetarum angelorumque testimoniis relictis, ad hæreticum Ebionem adhaerere maluerunt, qui ex animi sui libidine Judaica infirmitate complexus, sese tamen a Judæis abalienavit.

Theodoretus. Hujus autem catervæ princeps fuit Ebion: (Hebræi mendicant ita vocant) hic vnum quidem, sicut & nos, ingenitum dixit, eumque mundi opificem esse docuit. Dominum autem Jesum Christum ex Joseph & Maria natum esse, qui homo quidem erat, sed virtute & innocentia omnibus antecellebat, ex lege autem Moisaica vitam instituebat, Solumbi evangelium secundum Hebræos recipiunt, apostolum vero apostatam vocant. Ex his erat Symmachus, qui vetus Testamentum ex Hebræica in Græcam linguam transfudit. Alia præter hæc classis fuit nominis ejusdem: nam & Ebionæi quoque vocantur, qui inceteris quidem omnibus cum prioribus conveniunt; servatorem vero & Dominum

ex Virgine natum dicunt. Evangelio autem secundum Mattheum solo vivunt: sabbatumque secundum legem Judaicam observant; & abominam more nostro sanctificant.

Auctor Prædestinati. Ebionæi hominem solum fuisse Dominum Jesum Christum asserunt; & legis mandata more Judaico custodienda consulant. Hos Lucas evangelista apud Antiochenam Ecclesiam inveniens condemnavit, docens angelum dixisse ad Mariam: Spiritus sanctus superveniet in te, & virtus altissimi obumbrabit te. Ideo & id quod ex te nascetur sanctum, vocabitur Filius Dei.

Philastrii & Augustini testimonia idcirco prætermitto, quoniam nihil admodum habent, præterquam quod in anacphalæosi Epiphaniæ continetur, quam vnam describere ambo fere solent.

Ex his scriptoribus totam Ebionis historiam discimus. Fuit enim Cerinthi discipulus, & vitæque Joannes evangelistæ temporibus in Asia.

Per admirabilem metamorphosin ex gentili primum Judæus; tum ex Judæo Christianus; mox ex Christiano Stoicus philosophus; tandem ex philosopho hæreticus, atque etiam hæresis sui nominis dux evasit.

Docuit hæc de Christo quatuor: natum ex conjugio Josephi & Mariæ: nudum fuisse hominem, sed eximie sanctum: morum integritate promeritum, ut in ipsum, quomodo in Prophetas solet, divina quædam virtus descenderet: non ad communem mensuram, sed tota fere plenitudine efficientiæ divinæ, unde Filius Dei adoptione singulari factus est.

Et hæc quidem dogmata perversitas, non minor rituum, quos Judaicos retineri voluit, ac Christianis misceri: quin etiam plura ipsi tribuuntur, sane impia atque execranda, sed quæ Ebionitarum propria suspicatur Epiphanius.

Nestorius inhiis prope locis Ebionæi dissensit, quoad primum impietatis caput, de Christo commixtione parentum genito; dissensit pariter quoad tertium, siquidem assumptam a Verbo esse carnem in vtero Virginis, & ab ipso conceptu, asserit. In duobus reliquis reipsa consensit, ut demonstratum est; etiam mentem tota, qua plurimum valebat, mentiendi arte, tegere conatus sit. Quo primum igitur tempore hæresin propalare cepit, jure a Mercatore confessionis cum Ebione insinulatus est, ea in parte questionis, quæ tunc temporis in disceptationem vocabatur, de Christo nempe vero homine.

Præusquam alio feratur oratio, observanda puto, quæ duo primum de Ebione scripsit Mercator, imo quæ nemo alius veterum, addictum scilicet ipsum fuisse Stoicæ philosophiæ, & auctoritate trium Evangelistarum, Matthæi, Marci & Lucæ, ad probandam hæresim, abusum. De priorè diximus, in notis ad Mercatoris locum.

De posteriore paulo diligentius tractandum: habet enim Mercator contradicentem Theodoretum a quo scribitur Ebion recepisse solum Evangelium & Cæsar. Sed quodnam istud evangelium est? An quod ipse Theodoretus meminit, cum de Judæis sive Nazaræis scriberet, Christum ipsos honorasse, tanquam hominem justum, & Evangelio vfos, quod & Nestorius dicitur? An quod Epiphanius & Mercator vocat, quodque scriptum est primo Hebræa lingua? An quod aliqui & Mapas appellant, quoniam, ut tradit Hieronymus, creditur Marcus exce-

Auctor Prædestinati. Lib. 1. bar. 10. Luc. 1. v. 15.

Observatio de Philastrio & Augustino.

Ebionis magister, atque Inconsonantia.

Dogmata quatuor de Cæsar.

Ritus, & disciplina.

Inconsonantia. Collatio Nestorii cum Ebione.

Lib. 2. comm. ad e. 12. pisse scripto, quæ Verbo Petrus refertur? An illud potius, quod Hieronymus loquitur. In evangelio, quo vituntur Nazareni & Ebionita, quod nuper in Græcum de Hebræo sermone transfulimus; & quod vocatur a plerisque Matthæi authenticum. Hæc postrema opinio longe probabilius est.

Obiectio contra Mercatorem solvitur. Instabit forte quispiam, tres auctores mox laudatos in eo dissentire Mercatori, in quo conveniunt, de vno Nazarorum evangelio ab Ebionitis recepto: trium enim ille auctoritate usum Ebionem tradit. Verum facili negotio his dirimitur: si vel de Ebione Mercator, de Ebionitis alii intelligantur: vel Ebion ipse dicatur auctoritatem trium Evangelistarum secutus, non tamen a d. d. s. quasi auctoritatem vereretur; sed, vt aiunt, ad hominem: quia receptam ab adversariis adhiberet.

Questio de evangelio Nestor. Sed cur Theodoretus receptum a Nazaræis evangelium dixit & Nestor, siquidem non differat a quinto illo, cuius meminit Hieronymus, quodque ait creditum a quibusdam Matthæi authenticum? Hanc ego questionem reor vix solvi posse, nisi dicatur: vel irrepsisse mendam in Theodoretum textum, quod non incredibile; vel Theodoretus memoria lapsus, quod credibilis: præstat enim auctoritas Hieronymi hac in parte, vt qui Cæsariensem codicem, in quo fuerit vera inscriptio, & legerit, & Latinum fecerit.

§. III. De Paulo Samosateno, cuius hæresis obiecta est Nestorio ab Eusebio & Mercatore. Primus confensionem cum Samosateno obiect Nestorio Eusebius, & qua occasione.

Pauli Samosateni hæresim obiect Eusebius ille, de quo antea scripsimus: nam cum in Ecclesia palam redarguisset Episcopum impudentem, cumque ab Episcopi factione pro calumniatore traduceretur, obtestationem publice proposuit, qua, collatis inter se Pauli Nestorii sententiis, eadem utrumque sentire, ostendit.

Eusebii exemplum Mercator, vel statim secutus, vel etiam comitatus, sparit in vulgus epistolam de discrimine inter hæresim Nestorii & dogmata Samosateni; non qua discrimen astrueret de questione proposta, sed qua, de rebus hæreticis latere volentis artibus, confessionem patefaceret.

Ego quidem existimo, adversus hunc utrumque fidei defensorem, a Socrate susceptam esse Nestorii, alioquin exosi, causam, stimulante, vt sit, invidentia, hominem de foro, vel de aula, ad collectam ab æqualibus suis forensibus defensionis fidei gloriam minuendam.

Non memini, me legere apud Cyrillum vllam huiusce accusationis partem, non quod tanto viro aut ignota esset, aut videretur falsa, sed quod superfluam putaret, adversus hominem, quem Photini, eadem cum Paulo sententis, invidia obruebat. Mirum vero neque a Cassiano, neque a Patribus Ephesinis id, quidquid est, vitii tributum esse Nestorio.

Tentavit ille accusationem repellere, sed potestrem solum temporibus, cum, post acceptas literas Celestini pontificis, in quibus mentio erat Samosateni, sermonem x. i. haberet. Antea enim, etsi accusaretur a Mercatore, & Eusebio, laicos tamen accusantes, velut aliena tractantes, & suæ fortis oblitos, videri potest præ superbia despersisse.

Repulit autem sermone x. i. i. totis vitibus, nifusque est etiam rejicere in auctore. Sed defensionem Mercator vanitatis, ignorantia, & suspitionis plenam ostendit, quod crudite quidem præstitit: ea tamen præstando adduxit, quæ aut novitate sua, aut aliâ simili de causa, difficultatem creent. Ea priusquam ad examen vocentur, exponendum est Samosateni dogma, prout a veteribus refertur, imo & aliquid delibandum de vita & moribus hominis, quem ipse quoque Mopsuestenus, angelum diaboli, vtique Christo divinitatem invidentis, propter impietatem nominat.

De Paulo igitur Samosateno veteres ea tradiderunt, quæ liquido demonstrent, hæresis & nequitia spiritum eundem omnibus extitisse temporibus, etiam primis, quibus Ecclesia necdum asserta in libertatem, sed adhuc, regnantibus ethnicis, sub carnificum icu posita gemebat.

Ex infima fortis homine factus est Antiochenus Episcopus, & tertium Ecclesie thronum iisdem artibus conscendit, quibus hæretici solent, femina principis potentia, specie pietatis, doctrinae fama, dicendi facilitate, & multitudinis factiose gratia.

Namque, vt aiunt Patres secundæ synodi Antiochenæ: Cum ante episcopatum pauper & mendicus esset, nec vllas omnino facultates, aut a parentibus relictas accepisset, aut vllius artis exercitio sibi comparasset, postmodum ad incredibilem opulentiam pervenit, per scelera ac sacrilegia, fratrumque concussionem, &c. pietatem quam esse existimans, &c.

Non minor fuit in aucupanda gloria, quam in corradendis pecuniis improbitas: siquidem in ecclesiasticis conventibus ambitiosam quamdam vanitatem omni studio consecutus est, nihil aliud quam inanem gloriam captans, & pompam affectans, atque huiusmodi artibus imperitiorum animos in sui admirationem traducens. Vsq; adeo, vt qui dicenti non applaudent, per suos fautores contumelias afflicendos curaret. Verba sunt eorundem Patrum.

Pergunt vero arrogantiam hominis reliquorum despicientissimi describere: Inter habendas ad populum conciones solitus erat doctores jam pridem vita sanctos arguere, & petulantem lacerrare; cum interim sui foret usurariorum usqueque concionis, & ad ecclesiam & patres; Episcopos vicinorum locorum, necnon & presbyteros assentatores suos submitteret, qui in suis & ipsi concionibus eum predicarent, velut angelum de celo lapsum.

Profellam vitæ turpitudinem his verbis exprimunt: Quin & feminas duas ætate florentes, & forma conspicuas, quocumque proficisceretur, circumduxit, idque deliciis affluens, & epularum amans, atque eiusmodi sorores & amicitias permisit quoque presbyteris & diaconis habendas, non sine flagitii periculo atque suspitione: quæ est privatis dolentes suspirarent boni atque ingemiscerent, accusare tamen non audebant, propter faventium potentiam.

Zenobia reginæ adhæsit, femina alioquin a veteribus laudata, sed Judææ atque imperiose: cui vt serviret, Judaicam impietatem in christianum dogma invehit, Christique divinitatem abnegavit, imo & trinitatem personarum, nescio quid pro Verbo & Spiritu sancto delirans.

Dux synodi adversus Paulum habitæ sunt Antiochiæ. Prima ann. Christi 265, convenienti do illuc

D. Nestore n Mer. a. or. e. v. c. t. i.

In dissert. ad 11. Nestor. anathem.

Lib. 11. de Incarnat. apud Facund. lib. 3. c. 2.

Mores Pauli Samosateni. Ex epist. P. P. synod. secundæ t. 1. conc. Labb.

Ex infima forte Antiochenus Episcopus.

Ex egeno divites artibus.

Ibid.

In concionibus ostentator sui, & plausum captator.

Ibidem.

Contemptor aliorum, etiam antiquorum.

Feminarum amator, quas duas ætate & forma florentes habuit in comitatu.

Permisit quoque aliis clericis habere quas florentes dicebant.

Ibidem. Adhæsit feminae principi Zenobia.

Theodoret. l. 2. hist. c. 8. Athan. ep. ad solit. Chrysost. hom. 8. in Ioan.

Primæ synodo illuc

Antem fecit. obatumque se. & domini. ominem solum habet. istum aff. l. 1. ad. ro custodienda. apud Anis. vavit, doctus. ritus sanctus. n. obumbrat. ius sanctum. onia idcirco Obstant. um habent, de Philis. T. Epiphanius. ambo fere. s. historiam. pulus, vi. bus in Asia. ex gentili. hritianus; plus; tan. eciam hæ. natum ex. fuisse ho. i integri. modo in. is descen. sed tota. de Filiis. tas, non. voluit, ac. ipsi tri. sed quæ. nius. ni dif. le Chri. ipam a. ab ipso. sa con. tota, regere: hære. onsen. parte. rario. mine. vanda. Mer. istum. t, & thæi, abu. terca. dum. odo. dum. van. me. eret, nem. di. cat, qua. am, xcc.

Prentius e-
mendatio-
nem.
Euseb. lib. 7.
c. 27.

In secunda
quæ habitæ
est ann. 270.
Euseb. lib. 7.
c. 30.

Convictus a
Malchione.
Per. diac. I de
Inc. ad Fulg.
Et a Patribus
depositus.

Qui ad ma-
jores sedes
scripserunt.
Euseb. loco
mox citato.

Hæresis tria
capita refert
Augustinus.
Hæres. 44.

Quartum Epi-
phanus.
Hæres. 65.
Serm. 11.

Quintum
Mercator.

Quibus ali-
quatenus pu-
gnat Athana-
sius. de salu-
adventu.

Opinio ejus-
modi aucto-
rum videtur
pugnare cer-
tioribus mo-
numentis.

tibus vndique pluribus Episcopis, quorum vnus fuit Gregorius Thaumaturgus. Illi accurate quidem in Paulum ejusque fidem inquisierunt; at is vafre & subdole catholicum præ se dogma ferens, verbisque dissimulans ambiguis, quid re ipsa in animo sentiret, illusos Pontifices, imo gratulabundos de comperta fidei in illo catholice integritate, ad suas Ecclesias remisit.

Coacta est secunda, quinque post annis, erumpente in apertum impietate Pauli. Quot Patres convenerint, non est constans veterum opinio: convenisse pene infinitos scribit Eusebius: definit numerum centum & octoginta libellus Basiliæ & monachorum ad Imperatores contra Nestorium, quem tamen contrahit Athanasius in libro de synodis, vbi septuaginta tantum recenset.

Iterum Patres suis artibus ludificari tentavit versipellis hæreticus, sed irrito conatu. Malchion enim ex sophistica ad gradum presbyterii evectus, vir juxta eruditus & acerrimus disputator, hominem convictit, convictumque synodus de sede deposuit, depositum ipse quoque Aurelianus imperator, licet gentilis, mandavit pelli civitate, simulque tradi Ecclesiam ei, qui cum Italiae & Romæ Episcopo communionem jungeretur.

Missa est a Patribus synodica ad Dionysium pontificem Romanum, & ad Maximum Alexandrinum, cæterosque orbis Episcopos. Extat illius magna pars apud Eusebium: vnde decerpimus fere cuncta, quæ hæcenus dicta sunt.

Atque hæc de persona Pauli, nunc de hæresi, cujus capita tria Augustinus facit. Primum, quod Christus non semper fuerit, alterum, quod initium ex ortu ex Virgine sumplerit, postremum quod aliquid amplius non fuerit quam homo. Eadem habet rotidem verbis auctor Prædestinati; habet & Nestorius.

Addit quartum Epiphanius, Dei nempe Verbum, quod in Jesu descendit, esse prolativum quiddam & ab Epiphantio consentit Philastrius, atque etiam Mercator, tum in epistola de discrimine, &c. tum in dissertatione ad xii. anathematismum Nestorii, nisi quod adjungit Christum a Paulo dictum esse genitum ex utroque parente: quo dicto cæteris omnibus, ipse quoque Nestorio dissentit, qui & ipse recedit ab aliis; nam Paulum Photino componens, hæresim Verbi prolatitii Photino soli tribuere videtur.

Athanasius errorem Samosatensium refert his verbis: *Paulus Samosatensis Deum ex Virgine confiteatur, Deum Nazarethi in lucem editum, & inde existendi primarium, regnique consecutum. Verbum tamen esse ex celo, & sapientiam in eodem agnoscat, ac prædestinatione quidem ante sæcula fuisse putat, sed Nazarethi primum extare cepisse: ut vnus, inquit, supremus sit Deus Pater.*

Tam constans omnium opinio eo majorem mihi admirationem movet, quo apertius videtur pugnare cum epistola Dionysii Alexandrini ad ipsum Paulum, cumque verbis Pauli, quæ Dionysius adducit. Ex his enim ita sensisse apparet, Spiritum sanctum in utero Mariæ formasse hominem, quem destinaret in templum, suo tempore a Verbo incolendum; profecisse hominem illum, vitam studiosam degendo, eaque ratione magis, quam alii homines, placuisse Verbo, ipsumque ad sui inhabitationem alexisse. Habitasse igitur in eo Verbum Dei, sed ita, vt

vnus solusque Christi dua forent hypostases, In ep. Dionysii ad Paulum, duæque persone, & duo Filii Dei, vnus natura, qui fuit ante sæcula, & vnus & Nazarethi Christus & filius David, qui non fuit ante sæcula, sed fuit in tempore, & secundum beneplacitum Dei accepit nomen filii; sicut civitas accepit nomen domini, & domus nomen ejus, qui eam edificavit. Sic alium virum esse Christum præter Deum Verbum, ab alterius Christi substantia & dignitate differentem, & vnum Christum inhabitantem, ac opera divine justitiæ operantem.

Ut tollatur, si qua ratione possit, repugnancia, quæ inesse videtur verbis scriptorum hæcenus adductis, solvendæ sunt quæstiones magni momenti, quæ inde oriuntur, quarumque explicatione id fere totum continetur, quod de Samosateno, & a veteribus traditum, & a nobis tractandum est. 1. Quale Paulus re ipsa Verbum Dei agnovit, an quod indicat ipse Paulus in i. Corinthiis an quod plures alii tradunt, in i. Corinthiis 2. 11. Christumne dixerit ex utroque parente natum, quod scribere videtur Mercator? aut ex sola Virgine, quod alii 2. 11. Quid significet Athanasii verba mox laudata: *Deum Nazarethi in lucem editum, & inde existendi principium regnique consecutum?* 2. v. Utrum Paulus docuerit, Verbum ab ipso formationis initio habitasse in homine, quod Athanasius significare videtur? an quod vulgo jactatur, non nisi post vitam sancte traductam, tantumque beneficii pietatis operibus promeritum? 3. v. Qua in parte Nestorius Paulo consenserit, aut dissenserit? 4. v. Quam vere scriptum reliquerit Mercator, ambo in eo hæreticos convenisse, quod Verbum dicerent ab æterno Filium non fuisse, sed Verbum tantum, quæ veluti medulla Paulianæ hæresis.

Quod pertinet ad primam quæstionem, veteris opinio est jam inde a longinquis ducta temporibus ad nostram vsque ætatem, Samosatenum trinitatem personarum divinarum sustulisse, vnumque Patrem Dei nomine vocasse, cui tamen tribueret Verbum coæternum, sed prolativum dumtaxat, & ab ipso, nostroque simile. Tam pervulgata opinio neque origo, neque veritas apertissima est.

Investiganti mihi, quis omnium primus id Paulo attribuerit, nemo Latinorum Philastrius, nemo Græcorum Epiphantio antiquior occurrit, saltem qui expressis verbis mentem aperuerit, quanquam ne ipsi quidem ambo clarissime loquantur.

Philastrius. *Paulus quidam fuit Samosatensium post hos in Syria, qui Verbum Dei, id est, Christum Deum Dei Filium substantivum, ac personalem, & sempiternum esse cum Patre denegabat: prolativum autem, id est, quasi aera quemdam dicebat; non tamen personam vivam Filii sempiternam cum sempiterno Patre credendum dicebat.*

Epiphanius. *Est autem Pauli hæc opinio, Deum Patrem, & Filium, ac Spiritum sanctum vnum esse Deum. Verbum Dei ejusque Spiritum in esse Deo perpetuo, sicut hominis in corde proprium Verbum inesse cernimus. Filium Dei substantivam habere per sese nullam, sed in Deo subsistere. Ad hæc Dei Verbum in terras delapsam, in Jesu, qui homo merus esset, habitasse. Ita vnus inquit ille, Deus est: neque aut Pater est Pater, aut Filius Filius, aut Spiritus sanctus Spiritus est sanctus. Imo vero Deus vnus est Pater, & huius in ipso Filius, vt est in homine sermo.*

Utrumque fecutus Mercator. Nestorius, inquit, circa Verbum Dei, non quidem vt Paulus

In ep. Dionysii ad Paulum.

Sex quæstiones ex verbis adductis nascuntur.

1. Quæstio de Verbo prolativum & ab ipso.

Quis primus hunc errorem Paulo tribuerit.

Philastrius. Tom. 4. Biblioth. PP. initio.

Epiphanius. Hæres. 65.

Mercator. Ep. de discrim. c. 11. n. 1.

In differt. ad Nestor. num. 19. Quomodo vera sint ista quæ veteres narrant.

Quomodo vera sint ista quæ veteres narrant.

Quomodo vera sint ista quæ veteres narrant.

Quomodo vera sint ista quæ veteres narrant.

Quomodo vera sint ista quæ veteres narrant.

Quomodo vera sint ista quæ veteres narrant.

Quomodo vera sint ista quæ veteres narrant.

Quomodo vera sint ista quæ veteres narrant.

Quomodo vera sint ista quæ veteres narrant.

Quomodo vera sint ista quæ veteres narrant.

Quomodo vera sint ista quæ veteres narrant.

Quomodo vera sint ista quæ veteres narrant.

Quomodo vera sint ista quæ veteres narrant.

Quomodo vera sint ista quæ veteres narrant.

Quomodo vera sint ista quæ veteres narrant.

Quomodo vera sint ista quæ veteres narrant.

Quomodo vera sint ista quæ veteres narrant.

Quomodo vera sint ista quæ veteres narrant.

Quomodo vera sint ista quæ veteres narrant.

Quomodo vera sint ista quæ veteres narrant.

Quomodo vera sint ista quæ veteres narrant.

Deinde, Verbum idem æternum esse, cum in Deo Verbum tantum est, & temporale, cum evasit in filium.

Tertio, vnicum esse Deum & æternum, qui Pater; sed alios præterea duos temporales, qui Verbum & Sapientia, cum mittuntur.

Quarto, duos extitisse in Christo Filios Dei, sed vnum natura, alterum adoptione; hunc esse passum, illum non item.

Ex his etiam intelligitur, qua parte cum Sabellio de Trinitate convenerit, & qua pugnaverit; nam uterque sustulit reipsa Trinitatem, sed Sabellius Verbum & Sapientiam mera dixit esse nomina vnius Dei diversè operantis, Paulus Verbum & Sapientiam volebat ab æterno esse distinctas; quiddam, quod in tempore & emitti posset, & per se existere. Unde Sabellius Patrem aiebat incarnatum fuisse, imo & passum; negabat Paulus: atque ita Patripassianus ille vocatus est a veteribus omnibus, iste a nullo.

Qua occasione aliam observare licet Sabellii Paulique differentiam. Prior enim vnicam naturam agnovit: quomodo enim alioqui Patrem passum diceret, patente Christo? Posterior eandem omnino rejectit, siquidem duas esse Christi personas, duosque Dei Filios, cum vnicione hypostatica omni ex parte pugnat.

Secundæ quæstionis solvendæ facilior est magisque expedita ratio. Nam quod ait Mercator, a Paulo Christum, communiter ut ceteri, natum hominem ex viroque parente definiti videretur quidem contrarium verbis Athanasii mox allatis, Samosatenus Deum ex Virgine confiteatur, & istis ipsiusmet Pauli, Crescebat Iesus ex Spiritu sancto & Maria Virgine natus. Sed reipsa non pugnat. Neque enim controversia movebatur de matre Christi, Virgine pepererit, an ex viro; sed apud Athanasium agebatur de Deo recente ac novello, ut aiebant; in quæstione quinta Pauli de duabus in Christo personis, quas labo iose totis quæstionibus decem probare nitentur: quo parvi admodum referebat, cuiusmodi mater diceretur, an Maria tantum, an Virgo, an ex viro parens. Athanasius de ipsa locutus videtur, quemadmodum solebat: Paulus, pro adversantium sensu; Mercator, ut res erat Mercatori favet recepta regula, eos scilicet hæreticorum, qui Judaicos ritus præ cæteri secuti sunt, negare communiter, Christum ex Virgine ortum esse, propheticumque Isaie vaticinium ea de re alienos in sensus, perinde ac Judæi, torquere.

Non ita promptum est, quæstioni tertiæ respondere, cum Athanasii verba, de quibus agitur, contineant mysterium hæresis Samosatena, quo nihil fere vulgo ignotius.

Ille igitur de Trinitate sentiebat hunc, quem diximus, in modum, si tamen hoc sentire est, & non magis delirare: Deum, qui simpliciter Deus sit ac æternus, esse vnicum, habere tamen suum & suamque naturam distinctam, quem utrumque aliquando emitteret e sinu suo ad implendum mandatum, expletoque ad se revocaret. Illi vero missi, hoc est, prolatus & extenta, prout discendebant a mittente, atque ita per se, & præ se jam existebant, ita incipiebant esse hypostasas quædam, atque etiam per se dii, sed æterni seu temporarii.

Venit itaque, si Samosateno credimus, uterque ad Virginem, sed Sapientia velut formatrix templi, Verbum tanquam habitator: atque ita con-

De filii in. ceptione.

De vni. tate Dei.

De dua. bus in Christo personis.

De confen. sa cum Sabel. lio.

Observatio de Pauli & Sabellii diffe. rentia.

Quæstio de matre Christi.

Quæst. 5.

Quæstio de sensu verborum Athanasii.

Quid de Tri. nitate Samo. satenus deli. raret.

Qq iij

hypotheses, in quibus natura, vniuersa Christi, placitum Dei, accepit nomen, eam adifica. præter Deum, a se dignitas, ibitatem, ut e, repugnan. torum hæc, iones magni, rumque ce, quod de Sa: a nobis tra: Verbum Dei, ilus admo. vniuersa in, nte natum, aut ex sola, icent Atha. ezerebis in, piam regu. docuerit, abicasse in e videtur? ost vitam, ium pieta. parte Ne. ferit? va. tor, ambo. rbum di. l Verbum: hæresis. nem, ve. ucta tem. iamofate. a sustul. tasse, cui sed pro. roque si. e origo, imus id, ilastrio, occurrit, eruerit, sine lo. ofatenus, Christi, persona, egabat, emdam, sempit. acibat. Deum, inesse, prium, emiam, Ad, esu, inquit, in Fi. & san. ius in. Metac. aulus, & de diffen. cu. num. 1.

tigit, vt Deus ex Maria existeret. Deusque Nazarethi in lucem ederetur, atque inde existendi primordium regni que consequeretur.

Dicebat tamen, Deum eiusmodi, quamvis temporarius re ipsa foret, esse prædestinatione æternum, eaque distinctione declinabat Scripturæ locos, vbi æternitas personæ Verbi tribuitur. Atque hæc est verborum Athanasii interpretatio, quam partim ex Epiphanio, partim ex literis Dionysii, aliisque veteribus colligere est.

Id autem, quod dicit, nomine Sapientie Spiritum sanctum a Samosateno appellatum esse, nullus certe mirabitur, qui vel nostras ad Rufini libellum notas legerit, vel eorum meminerit, quæ de Sabellianis tradit, sive Basilius magnus, sive auctor expositionis fidei, quæ in *mens* dicitur, ac Gregorio Thaumaturgo tribuitur. Basilius: Sapientiam in Deo existimant esse, sicut in homine sapientiam humanam, qua sapiens est; & Verbum simile esse interpretantur verbo, quod ore profertur, vel mente concipitur, nulla hypostasi. Auctor fidei: Sabelliani cum Verbum confitentur, ipsum comparant cum interno; Sapientiam vero similem esse dicunt habuisti illi, qui in eruditorum anima constatur, atque idcirco unam esse personam Patris & Filii, quoniam & vnus homo dicitur non diuisus ab eo, quod secum existit, Verbo & Sapientia.

Observatio de nomine Sapientie accepto pro Spiritu sancto.

Hom. 27.

17. Questio de tempore vnionis naturarum in Christo.

Questionis status.

Solutio ex Theodoro Mopsuesteno.

Apud Leonem lib. 3. contra Euzychianos, &c.

Geminus modus, quo Verbum in

Dissertatione prima in priorem partem, produximus testes, qui Samosatenum ita opinatum dicerent, eaque sententia iam pridem invaluit, & eam nos passim populariter secuti sumus, aut suppositum potius. Atqui oppositum tradere videtur Athanasius, verbis inter solvendam primam questionem adductis: si enim Samosatenus Deum ex Virgine constituit, Deum Nazarethi in lucem editum, & inde existendi primordium regni que consequutum; fateatur procul dubio Verbi & hominis factam vnionem, cum primum missus est angelus Gabriel a Deo in civitatem Nazareth, ibidemque Virgo concepit de Spiritu sancto.

Opinionum pugna facile tollitur, si modo Theodorum Mopsuestenum audimus, magistri sui sententiam exponentem: credibile enim est, conspirasse discipulum in eandem cum magistro sententiam. Libro igitur VII. de Incarnatione, postquam in vtero Virginis factam Verbi cum Iesu conjunctionem dixit, indeque IESUM, & rationis expeditionem vsum habuisse, & admirabilem virtutis idoleum, & propensionem in recti studium, & præsto eorum nenter Verbum, a quo impelleretur, ducereturque, & iuaretur ad honestissima quæque perficienda. Capessabat, inquit, summa facilitate absolutissimam virtutem, sive cum legem servaret ante baptismum, sive cum vitam communem in statu gratie post baptismum susciperet, cuius nobis formam præbebat, via quadam nobis ad hoc factus. Sic deinde post resurrectionem & ascensum in celos, demonstravit se ex propria voluntate dignum vnione, qui hanc antea assumpsit, in ipsa formatione, beneplacito Domini.

Geminus enim distingui potest secundum Samosatenum modus vnionis Verbi cum IESU, Filii

Dei cum filio Virginis; vnus, quia formatione ad absolutam virtutis vique perfectionem extiterit; alter, qui manserit postea, saltem vique ad passionem; prior erat, velut hospitantis in IESU Verbi; posterior, proprie inhabitantis: ille meri beneficii rationem habuit; iste mercedis: de beneficio locutus est Athanasius; de mercede alii.

Jam vero quintam questionem, qua parte Paulo Nestorius, de Incarnationis mysterio, ad hæserit, solvit Mercator in epistola sæpius citata. Ait enim: In eo Nestorius Paulo Samosateno coniungitur, in quo habitorem & habitaculum pro meritis separat, diuidens quod vnicuique eorum sit proprium, ex diversitate nature. Quod quidem illis ambobus cum Ebione, & Phoibio, & Galata Marcello commune est. In eo vero, quod substantiale Verbum Dei constituitur, & illud esse ab æterno cum Patre Deum asserit, a memoratis recte dissentit, & fidei recta coniungitur.

Attende ad hæc extrema verba: Ab æterno cum Patre Deum asserit; ostendunt enim, quam vere expositum sit a nobis signum Pauli de Deo recente, id est, qui existeret cœperit, ex quo Verbum a Patre prolatum est, seu missum. Unde Mercator statim meminit Verbi prolatitii. Nestorius circa Verbum Dei, non quidem vt Paulus sentit, qui non substantivum, sed prolativum potentia Dei efficax Verbum esse definiit. Sed simul aliud Nestorii flagitium commune cum Paulo detegit. Non constituitur tamen idem Nestorius de Verbo substantivo, ipsum Filium Dei naturaliter esse, sed dicit (argue quidem, quia non expresse) ab æternitate Filium non esse, sed Verbum tantum, quod in substantia Patris manens, Deus sit consubstantialis, quem Græci *uoiou* dicunt; Filium vero illum esse, & dicit debere asserit, qui ex Maria sit natus; atque ita diuidit æternum a temporali, illi quidem Deo & Dei Verbo, quæ maiestatis sunt; huic vero alteri, quæ humanæ infirmitatis sunt, deputatis. Propter individuum autem atque inseparabilem connexionem, dignum fuisse habitum nuncupatione Filii Dei, quippe qui hoc ipsum pro meritis, & ex adoptione habeat, non ex natura.

Præcipuum igitur atque apertum vnus hæretici ab altero discrimen attulit, quod ille Verbum ad vnionem diceret, iste *uoiou*: omisit de virginitate matris dicere, deque aliis eiusmodi velut accidentibus.

Attulit & consensionis caput, ex quo facile cætera velut consensaria paterent: ait enim, conspirasse in eo Paulum & Nestorium, quod vterque Christum assereret esse Filium Dei, non natura, sed adoptione: vterque habitorem & habitaculum pro meritis, id est, *ægia*, & dignitate nativa divideret. Namque hic est questionis cardo: quandoquidem oportet, si duo sint Filii Dei in Christo, si diuersa dignitas Dei habitantis & hominis, duas in Christo personas fateri, diuinam & humanam.

Inde vero consequuntur reliquæ omnes dogmatis Pauliani partes, quæ decem questionibus Dionysio propositis continentur. Si enim dux sunt in Christo hypostases, oportet, vt Christus non sit natura apostolorum Deus, *quest. 1.* vt sit natura homo sicut nos, *quest. 2.* non eadem sit hypostasis Verbi, quæ crucifixi, *quest. 3.* corpus Christi neque sit *quiescens*, neque incorruptum, propter vitam ipsi vnionis vnitam, *quest. 4.* filius Mariæ non fuerit ante sæcula, & cum Patre ingenito, *quest. 5.* vt puer cum matre fugiens in Ægyptum, nec ab

v. Questio, de consensione ac dissensione Pauli & Nestorii, a Mercatore soluta. Nam. 4. & 5.

In quo capite differere Nestorius a Paulo.

In quo consensuerint.

Consensionis consensaria quoad questiones Samosatani.

eternitate existat, nec ubique loci, *quæst. 6.* vt Verbum non assumpserit formam serui sine hypostasi, *quæst. 7.* vt æternus dici nequeat, qui duodecim annorum fuerit dictus est, *quæst. 8.* vt Deus magnus non veretur, qui celsurus & laboravit, *quæst. 9.* vt omnino Deus non sit, qui veraciter dixerit: *Non tum ascendit ad Patrem meum, quæst. 10.*

Sed vt hæc distinctius adhuc cernantur, reuocanda sunt in memoriam quinque partes catholici dogmatis, quas capite i. distinximus: nam in prima, quod Verbum sit consubstantiuum Patri, Nestorius a Paulo dissentit, idque Mercator monuit.

Quoad secundam, quod Verbum integram hominis naturam assumpserit, & non carnem solum, vel animæ vel mentis expectem, vterque cum catholicis conuenit. De tertia, quod assumptio in ipso Maria vtero peracta sit, vterque recte sentit. In quarta, quod Verbum indissolubilis nexu humane nature copulet, diuersus abiit a Paulo Nestorius: hic enim catholice, iste contra sensisse fertur, derelictum nempe aliquando a Verbo hominem. Quod spectat ad quintam, de vnionis modo, sed aperte Paulus, Nestorius dissimulauerit. Ille enim duos manifeste filios dixit; iste nihil non molitus est, vt ne duas videretur personas in Christo, duosque filios & dominos admittere.

Oportet autem, ad ea quæ mox dicta sunt a Mercatore, id quod fuit in partitione postremum, querere, quam vere dictum sit, non consisteri Nestorium de Verbo consubstantiuo, ipsum Filium Dei naturaliter esse, sed ab æternitate Verbum tantum, &c. Filium vero illum esse, & dici debere, qui ex Maria sit natus. Videtur enim ipse Nestorius Mercatori expressis verbis contradicere. Erat quidem, ait, Deus Verbum ante Incarnationem & Filius & Deus cum Patre; sumptis vero nouissimis temporibus serui formam. Sed cum sit & antea Filius, & ita vocetur post assumptionem, non potest vocari diuisus filius, ne duos filios constituamus; sed quia illi coniunctus est, qui erat a principio Filius, non potest, secundum dignitatem, filiationis diuisionem suscipere.

Nodum soluit Mercator ipse cum facit: arguit enim Nestorium, & in epistola, quod loquendi ambages quærat; & alibi, quod sibi contradicat. Accedit etiam aliud impietatis deliramentum, dicentis, prætermisisset illos Patres pronuntiare, credere se in Deum Verbum Filium vnigenitum; sed dixerunt, inquit, vnum se credere Dominum IESUM CHRISTUM, consubstantiuum Patri, Deum de Deo, lumen de lumine, per quem omnia facta sunt, tanquam Deus Verbum apud istum Filium non sit, sicut in superiore eius sermone aperitius declaratur.

Quæ huius hæc vanitas? Quæve dementia? Quod ludibrium potius in tam inconstanti sermone, non minus stulto, quam impio? vt Verbum Dei Filius ei non sit: vt Iesus ei sit ex medietate Deus, ex medietate homo, & idem tamen Verbum Dei Filius esse non possit? Vt modo sit consubstantiuus natusque ex Deo Patre, Deus verus de Deo vero, lumen de lumine: postea vero horum nihil proprium naturaliter habens, sed sola nuncupatione alterius, particeps diuine dignitatis, tanquam homo natus ex tempore.

Argumentum t. quod Nestorius Claudenda sane christiane aures, cum dicitur, Filii nomen non significare Verbum illud Patris,

quod ex ipso, & in ipso est. Ad quod testimonium esto, lector, attentus. Misit, inquit, Deus Filium suum factum ex muliere factum, sub lege; videlicet vt quia natus ex muliere non est Deus, Verbum Filius ei non sit; sed alius, qui posuit nasci partu mulieris.

Idipsum Mercator postea longe evidentius demonstrat, iterumque monet lectorem, ne sibi patiatur illudi. Quod eius impietatis genus non hic in isto capitulo, sed in alijs scriptis, in isto tamen codice insertis, & tractatibus continetur & legitur. Et inde est quod catholicis, qui legit, cauius esse debet de varietate & inconstantia, quam vtrum astutia, an vecordia ad allicendum auditorem habeat, non est facile nosse. Quovis tamen pacto, constat enim variam esse, sibi que contrarium. Quis autem non agnoscat huiusmodi hominem, aut tanquam astutum captiuum esse fugiendum; aut tanquam excordem, utpote sibi aduersantem, & ex varietate confusum, nullo modo esse sequendum?

Cum ita sollicitè Mercator lectorem attentionis moneat, quæserit forte lector ipse, quanti tandem momenti fuerit ista criminatio. Fuit sane maximi, vt quæ continuerit causæ totius summam: nam qui Verbum negat, esse Filium Dei ante incarnationem, atque ita asserit nomine Filii vtramque naturam indicari, primo pugnat Scripturæ prædicenti æternum Filium, quem Pater ante luciferum genuit, Deinde contradicit fidei Nicenæ, qua Filius Patris consubstantialis, Paterque æternum Pater creditur. Postea Samosatene impietatis, non speciem tantum, sed proprium symbolum præ se fert. Deinde, si Christus Filius Dei ex tempore factus sit, proclive est, vt vel admittantur filii duo in Christo, vel generatio Verbi æterna rejiciatur, vel conversio Verbi in hominem inducatur, vel Christus Filius Dei adoptivus. Quæ sunt Pauli, Sabellii, Polemii & Mopsuesteni flagitia.

Denique, si nomine Filii vtraque natura significetur, omnium fere argumentorum, quæ ex Scriptura, concilioque Nicæno petuntur, ad probandum Deum esse natum, passumque, & mortuum, &c. vis declinat, atque ita summa fidei catholice de vnione hypostatica labefit, &c.

Sed quæserit iterum lector, cur Nestorius videri voluerit, modo hanc, modo alteram partem in ista questione sequi?

Certe Mercator, dum Nestorianos anathematismos refellit, aliquando demonstrat Nestorium secundo, tertio, quarto & quinto, aliisque anathematismis filios duos inducere, æternum vnum, qui natura; alterum temporalem, qui adoptione, & vt ait, *cap. 9. quæst. 10.* solum existat. Eundem aliquando vocat in suspitionem societatis cum Samolateno, Verbum prolatitum delirante: aliquando ipsi quoque conuersi in hominem Verbi inuidiam facit. Neque vero sunt istæ hominis, acriter aduersarium ad paradoxam cogentis, conclusiones potius quam assertiones. Cur enim Nestorius tam anxius fuit sollicitusque de removenda Sabellii, Pauli, & Photini a se suspitione, si nulla fuit probabilis? Cur magnam partem duodecimi sermonis in hoc argumento posuit, & curiose quidem atque laboriose, si hæc invidia non laborabat?

florius negaverit, Verbum esse Filium ante incarnationem.

Argumentum t. & monitum ad lectorem. Num. 22.

Quanti momenti fuerit ista questio.

Item. 10. v. 17.

Quinque partes dogmatis catholici.

v. 1. Questio, de Mercatore tribuente Nestorio, quod Verbum non sit ab æterno Filium.

Serm. 2.

Pugnancia locutus Nestorius. Dissert. ad 11. anath. num. 9. & 10.

omnes Concessio questio- coofestatio si enim quoad quæret, vt mox dicitur.

Argumentum t. quod Nestorius

formatione ad Iam nem exitu, vique ad pas- antis in Iam unis: ille moti recedit: de bo- mercede alia m, qua parte mystico, ad- la sepius cita- to Samosatene & habitaculum vnique uen- tura. Quod non & Photino, & vero, quod illud esse ab moratis rella: Ab æterni- num, quam neum Pauli re cepit, ist, seu mis- inuit Verbi ei, non qui- uivum, sed um esse de- tium com- ter tam- ipsum Fi- argue qui- te Filium i substantia aliis, quem um esse, & us: atque videm Deo hinc vero deputati. iparabilis vncompa- meritis, & rnius hæ- la quæstio quod ille Nestorius: omi- que alius: no facile in quo mo- im, con- fecit. od vter- dei, non torem & & digni- questio- duo sint Dei hæ- verfonas

§. IV. De Marc' illo Galata, cujus consensu ob-
jecta est Nestorio a Mercatore.

Solus Mercator
concentio-
nem cum
Marcello ob-
jecit Nesto-
rio.

UNUS, quod sciam, veterum Mercator,
hanc Nesto jo intendit, quia Mar-
celli causa visa est ipsi eadem quae Samo-
lateni & Photini; hanc tamen litem non vehemen-
ter con-
testatus est, quoniam ista ipsa causa ceteris credi-
ta est ita perplexa, ut Marce li locietatem Nesto-
rio objecisse, defensio potius videri posset,
quam accusatio.

Mercatori,
qui favent
Marcellum
haereticis ac-
cusant.

Mercatori Marcellum haereticis accensenti
favent viri magni nominis, magnaque auctori-
tatis. Hilarius in libro ad Constantium, Basiliius
epistola 293. &c. Chrysolomus homilia 2. in
epistolam ad Hebraeos, Marius Victorinus libro
1. contra Arium, Theodoretus libro 2. haereticarum
fabularum capite penultimo, alique non-
nulli, quos tamen inter nolim Athanasium,
Epiphaniumque numerate; tum quia supposita
est Athanasio oratio, in qua Marcellus Samo-
lateno conjungitur; neque Hilarius Pictaviensis
Severusque Sulpitius satis creditibiliter scripserint
de Marcello ab Athanasio damnato; tum quod
Epiphanius haeret hac in re dubius, profectusque
geminam Marcelli confessionem, quarum altera
omnino catholica est, altera varios sensus
patitur.

Her. 72.

Qui pro Mar-
celli fide fa-
ciunt.

Marcellum absolvunt Julius Papa, concilium
Sardicense in epistola synodica, Athanasius in
epistola ad solitarios, & quod omnium instar est,
dirisinnorum quorumcumque perpeffio ab Ari-
anis, ac penamartyrium pro fide. Quare
cum apud me haec testimonia perpendo, vix
extorquere possum ab animo meo, ut Eusebii
Caesariensis quinque libri adversus Marcellum
non plus habeant momenti ad propulsandum cri-
men, quam ad infrendum illi viro, qui cum vobis
fuerit de trecentis decem & octo Patribus Acti
damnatoribus, dignus est venia, siquid aut
imprudenter exidere sibi passus est; aut in su-
spicionem Sabellianismi, quod ipsi quoque Ba-
silio magno injuriose contigit, infeliciter inci-
dit.

His ita se habentibus, malim ego hujusce
hominis, ut & Apollinaris, so- tem miserabilem
desere cum Epiphanio, quam cum aliis, in re
tam difficili tamque obscura, sententiam ferre.
Qua in parte mihi videor sequi magni Athana-
sii exemplum, qui cum ab Epiphanio interroga-
retur de Marcello, si vixisset dicitur, & indigna-
bundo subridens nutu ambiguum dedisse si-
gnum animi, vel obrectatoribus, vel humana
imbecillitati, irascenti.

In diff. ad 11.
anath.
Serm. 11.
Libris quin-
que adversus
Marcellum,
Lib. 2. haer.
fab. cap. 10.

Ut ut se res habet, Marcello tribuit Mercator,
quod Ebionis & Samolateni haeresim se-
cutus sit: Nestorius, quod deponendam aliquan-
do humanam a Verbo naturam crediderit: Euse-
bii, quod Christum ex Maria cepisse dixe-
rit: Theodoretus, quod extensionem quam-
dam divinitatis Patris in Christum venisse di-
xerit, & hanc Deum Verbum appellaverit.
Quae si vera sint, in solo primo capite Nesto-
rius aperte; in tertio subobscure, cum ipso
sensit; in reliquis duobus pugnavit. Neque ad id
probandum aliis rationibus opus est, quam quae
hactenus adhibita sunt, ad societatem Nesto-
rii cum aliis haereticis demonstrandam.

Reflece animum lector, in praescos Nicano-
rum temporum defensores, & mirare plu-
res in Pa-
lianismi suspicionem incidisse, vel quod

Arianismi odio incensi non tenerent satis lo-
quendi modum, quae humanae mentis infirmitas:
vel quod Arianorum calumniis obruerentur,
quae iniquitas temporum, quibus orbis se mira-
tus est Arianum.

§. V. De Photino, cum quo consensere Nestorius
a Mercatore primum dicitur.

QUESTUS est aliquando in Ecclesia pro-
conciono Nestorius, quod in invidiam Pho-
tinae haereticus vocaretur, Ego, inquit, qui
busdam mihi & illud renuntiantibus, cum lati-
tia sepius risi, quoniam inquit: Episcopus, qua
Photini sunt, sapit: nescientes neque quae loquun-
tur, neque de quibus affirmant. Hoc enim quod
a me dicitur, Photini everfo invenitur. Photini
enim sensus a parva Maria Verbo dat princi-
pium. me dicente, Verbum Deum semper existe-
re ante saecula.

Queritur Ne-
storius, quod
diceretur cum
Photino sen-
tite.
Serm. 4.

Hac cum diceret, intendebat animum in epi-
stolam Mercatoris, qua primum postulatus est
publice hujus criminis: in ea enim Mercator
exposuerat, qua parte conveniret Photinus &
Nestorius, qua discrepant. In eo cum Paulo
Samolateni conjungitur, in quo habitorem &
habitaculum pro meritis separati, dividens quod
vnicuique eorum su proprium, ex diversitate na-
tura: quod quidem illis ambobus cum EBIONE
ET PHOTINO ET GALATA MARCELLO
commune est. In eo vero, quod substantiale Ver-
bum Dei consistit, & illud esse ab aeterno cum
Patre Deum asserit, a memoria recte dissentit,
& fidei recte conjungitur.

Interdicit
in epistola
Mercatoris
De asserit,
num. 4. & 5.

Duas, ut apertum est, sententiae suae partes
fecerat Mercator; vnam de confessione, altera
ram de sensu; secunda vltus est Nestorius ad sui
dolosam defensionem, quod constat ex verbis
initio allatis. Ad priorem ita respondit: Tunc
illorum blasphemia liberaberis, & facile ac bre-
viter sacramentum religionis edices hoc modo. Alius
quidem Deus Verbum est, qui erat in templo,
quod operans est Spiritus, & aliud templum
praeter habitantem Deum. Templi est, morte dis-
solvi; inhabitantis autem templum, id ut resus-
citer, proprium est. Non hic meus sermo est; sed
vox Domini, eam lego: Solvite templum, in-
quit, hoc, & in triduo suscitabo illud. Conjun-
tionis igitur consuevit dignitatem, naturas au-
tem & substantias duplices. Tum: Fugiamus ita-
que hujus confusionis errorem, Dominum nostrum
Christum, secundum naturam, duplicem dica-
mus; secundum quod est filius, vnum.

Cujus vnam
partem pro-
sui defensio-
ne accepit,
aliam respon-
dere nititur.
Serm. 4.
num. 10.

Animadvertite obiter, Nestorium duas hypo-
theses in Christo sola natura unitas aperte con-
fiteri; dixerat enim procul dubio Graece: *duas naturas
in unum*, & in *duas naturas*. Mercator autem more
suo pro *natura* conjunctionem vertit, pro
substantia.

Duas in Chri-
sto hyposta-
ses asserit.

Eandem accusationem diluere conatus est
sermone duodecimo, ubi Samolateni primum
& Photini consensionem ostendit; tum vtrius-
que differentiam; & tandem amborum a se
discrepantiam. Ait ergo: Paulus ac Photinus
nesciunt Filii deitatem, nesciunt Filii duas natu-
ras, nesciunt Deum & hominem; hanc autem inter
se differentiam habent: unus eorum (Paulus)
Christum solum hominem dicit; alter vero (Pho-
tinus) dicit quidem Verbum, non autem consistit
esse Deum: sed dicit Verbum istud aliquando qui-
dem Patris nomine vocitari, aliquando autem
Verbi

Icerum re-
spondet.
Sermone 12.
num. 11.

Num. 15.

DE HÆRESI ET LIBRIS NESTORII. 313

Verbi nomine nuncupari. Non autem introducit Deum Verbum hominem factum: nescit enim Filius divinitatem; nescit divinam substantiam hominem suscepisse; nescit prorsus Verbi existentem ante secula deitatem.

Observe, Nestorium tria de Photino dicere. 1. Quod Christi nomine Verbum significari velit. 11. Quod Verbum illud neget esse Deum, sed modo Patris, modo Filii nomine vocari. 111. Quod Deum Verbum non introducat hominem factum. Tertium istud inde conficit, quod Photinus, neque veri Filii divinitatem sciat, neque divinam hypostasim hominem suscepisse, neque Verbi existentem ante secula deitatem.

Fergit Nestorius. Num. 12.

Et duo capita dissentionis a Photino indicat.

Dissentit a me Paulus in eo, quod dicit Christum hominem solum, & tunc solum initium habere, ex quo de Virgine natus est. Ego autem tibi ideo hic resisto, ut deitatem, quæ æterna est, carni temporalem non audeas facere. Observe hic etiam, Nestorium expresse exponere, qua in parte dissentiat Samosateno, non item, qua in parte Photino: dolo id fecerit, an æquum, dubium. Possunt tamen ex præcedentibus verbis tria dissentionis capita intelligi, ea nempe quæ Photino tribuit: possunt ex consequentibus ista duo colligi. Quod Photinus deitatem Verbi non habeat. Quodque Verbum non fateatur ante incarnationem fuisse Filium. Quibus omnibus contraria Nestorius se docuisse palam in Ecclesia, velut rem omnibus perspectam, supponit: id vero quam vere supponat, nunc videndum, & eo quidem accuratius, quod de summa Nestorianæ nequitiae, & de Mercatoris in accusando bona fide agitur.

Mercator de fensatione Nestorii refellit. Dissert. in 11. anathem.

Num. 19.

Num. 11.

Mercator Nestorii defensionem, quam dixi, refellens, suamque accusationem propugnans, ita scribit: Photinus autem huic insanissimo Nestorio parem sententiam tenuit. Verbum Dei quidem non negans esse in substantia, sed hoc extrinsecum in isto, qui ex Maria, more communi conjugum, natus est, Jesu inhabitasse peculiariter, & omnia illa per hunc fecisse in terris miracula. Et postea: Photinus autem Nestorii magister, Verbum quidem hoc Dei esse in substantia non negat, sed esse id Dei Filium non vult. Habuisse vero peculiariter, vel adhasisse Christo Jesu de Joseph & Maria nato, nec quidquam hunc plus fuisse quam hominem, cum simplicitate delirat, qui omnes omnino homines vita merito antevenierit. Et iterum: Nestorius sane a Photino auctore suo in id tantum dissentit, quod ex Virgine Maria Christum asserit natum, in reliquis vero omnibus totus ipse sequax, signifer, & anesignans est. & in id maxime, quod supra memoratum est, Dei Verbum Dei Filium non esse, nec dici debere, nec vltum, nisi Jesum ex Maria natum, Filium Dei dicendum.

Dista Mercatoris examinantur. Quæ tempore Mercatoris quaestiones de incarnatione moverentur.

Quatuor de Verbo assumptio.

Ut appareat, quam vere Marius scripserit, in eo tantum a Photino dissentire Nestorium, quod ex virgine Maria Christum asserat natum, in reliquis omnibus convenire: sciendum est tunc temporis, plures extitisse quaestiones de incarnatione Verbi divini ex Maria Josephi sponsa; alia quippe pertinebant ad Verbum, quod carnem assumpserit; alia ad carnem assumptam; alia ad assumptionem ipsam; alia ad Christum; alia ad Christi matrem.

De Verbo carnem assumente quaerebantur quatuor: an Deus esset & deus, contra Arium: an hypostasi distinctus a Patre, contra Sabellum: an per se Deus ab æterno, contra Samo-

satenum: an ex æternitate Filius, contra eundem.

Quaerebantur de carne tria: an vera fuerit, nostraque & passiva, contra Phantasiastas: an sumpta ex Maria, contra Apellitas: an animæ mentisque particeps, adversus Arianos & Apollinaristas.

De assumptione totidem pariter disputabatur: an vnio naturarum in Christo foret, an æternæ solam, adversus Samosatenum: an a tempore conceptionis extiterit, adversus Leporium: an continua fuerit, æternumque mansura, adversus Marcellum.

De Christo plura quidem veniebant in quaestione, sed tria potissimum: vtrum purus homo esset, adversus Ebionem, &c. vtrum in eodux forent personæ, adversus Samosatenum: & vtrum cœperit esse ex matre, adversus Photinum.

De matre Christi denique duo in controversiam vocabantur: an Deipara vere sit, contra Theodorum Mopsuestenum: & vtrum Virgo pepererit, aut ex viro, adversus Helyvidium & alios ejusmodi Antidicomarianitas. Quaestiones igitur proponebantur omnino quatuordecim; si quæ enim alia occurrunt, vel acciderunt ex occasione, vel ad istas facile revocari possunt.

Indubitatis vero argumentis constat Nestorium & Photinum de matre Christi partim idem sensisse, cum utroque Deiparam negaret; partim dissensisse, cum ille Virginem, iste ex viro peperisse, assereret.

11. Ambos in communem sententiam reipsa convenisse de Christo, quod homo tantum foret, quodque existere cœperit ex Virgine, duæque in ipso hypostasies seu personæ fuerint: duo enim postrema a primo non discrepant, ideoque iisdem rationibus, atque primum, omnes fidei defensores a Nestorio reverta asserunt.

111. Utrumque convenisse pariter de naturarum vnione: neuter enim substantivam admisit, cum veterem Christum esse Deum negaverit; neutri a veteribus vitio vertitur, quod vel Leporio, vel Samosateno potius, Marcelloque Galatæ de vnionis duratione confenserit.

1111. Utrumque pariter de carne Christi eadem tradidisse: a nemine quippe veterum obijcta est ipsis vnquam consensio cum Phantasiastis, Apellitatis, atque Arianis, & Apollinaristis; e contrario ab omnibus vtriusque odium in præfatos hæreticos narratur.

De solis igitur quaestionibus ad Verbum pertinentibus his potest intendi Mario, velut im merito Nestorium hac in parte reum fecerit consensionis cum Photino. Verum cum quatuor sint ejusmodi quaestiones, de prima nemo calumniatus fuerit Marium; nam & Nestorius consubstantialem Trinitatem confessus est, & ex vltimo ipsius sermone patet, & Photinus eonstanter tenuit & passiva fidem: nam inde accendit in se Arianorum furorem, a quibus cum in Sirmiensi concilio depositus fuisset, potuit recuperare sedem, si oblatam ab ipsis consensionem adversus & passiva subscripsisset.

Controversia igitur ad tres reliquas recidit, sed duæ posteriores in vnâ reipsa conveniunt: si enim Verbum non sit ab æterno Filius, profecto neque est ab æterno per se Deus; & vicissim, si Verbum ab æterno non est per se Deus, quod Mercator vocat esse Deum in sub-

De carne assumpta tria.

De assumptione totidem.

De Christo pariter.

De matre Christi duo.

Quid Nestorius & Photinus de matre Christi.

De Christo.

De assumptione.

De carne assumpta.

De quaestionibus ad Verbum pertinentibus.

Conveniunt in prima.

Atque etiam in tertia & quarta.

stantia, necesse est, ut non sit ab aeterno Filius, sed ex tempore; cum Filius vere nemo esse possit, nisi qui a Patre...
Nestorius a Sabellio alienus.

Controversia recidit tota in secundam. Differt. in 11. anathem. num. 21.

Nestorius a Sabellio alienus.

Alienus quoque Photinus.

An Photinus confessus sit. Socrat. lib. 2. c. 24. & 25.

Quae dicuntur ex verbis Socratis.

Restat igitur ostendere a Sabellii sententia Nestorium pariter ac Photinum recessisse; id enim si confiterit, liquido patebit iure Marium scripsisse in haec verba: Nestorius a Photino amore suo in id tantum discessit, quod ex virgine Maria Christum asserit natum, in reliquis vero omnibus totus ipsius sequax, signifer, antesignanus est, & in id maxime, quod supra memoratum est, Dei Verbum Dei Filium non esse, nec dici debere, nec vllum, nisi Jesum ex Maria natum, Filium Dei dicendum, qui templum habitans in se factus, ex indivisa inter se & Verbi Dei societate & conjunctione hoc dici meruit, non tamen esse natura Filium Dei, ut qui ex hac unione divinitatis privilegia consecutus sit, non ea habens natura, sed gratia.

Atqui Nestorium a Sabellio alienum fuisse nemo dubitaverit, qui vltimum ipsius sermonem legerit, memineritque symboli Theodoriani, quod suum velut adoptione confecit: in hoc enim Sabellii... ut loquitur Nazianzenus, aperte demonstratur.

Nemo item inficiatus fuerit a Sabellio recessisse Photinum, qui assenserit ipsimet Nestorio, atque etiam Epiphano, Philastroque scribentibus, Photinum de Verbo perinde sensisse, atque Samosatenum. Hic namque tantum a Sabellio discrepavit de Verbi a Patre distinctione, ut nemo veterum Patripassianis, quorum dux Sabellius fuisse traditur, Samosatenum annueraverit.

Verum haec quae pressius cogente ratiocinii necessitate dicta sunt, dilatanda magis videntur, & veterum testimoniis firmanda.

Diximus primo, Photinum constanter in confessione... perstitisse. Id vero testatur Socrates: narrat enim, Photinum ab Arianis Sirmii congregatis damnatum, & sede pulsum esse. Tum, post exhibitam fidei formulam ab iisdem confectam, haec addit: Photino persuadere nituntur, post eius abdicacionem, ut istis rebus assentiret, subscriberetque, & polliciti sunt episcopatum illi se redduros, si modo respuisset, de quaque seorsum ab ipso excogitatum damnaret anathemate, atque adeo ipsorum opinioni accederet. Ille repudiat conditionem, eoque ad disputandum provocat, sed vitium condermat. De reliquo vitam in exilio degens librum tum Graeco, tum Latina lingua composuit: scripsit autem contra omnes haereses, dum sumum ipsius dogma divulgare laboravit.

Ex hoc Socratis loco discimus primo, quae fuerit Photini heresis, siquidem his verbis damnatur in formula fidei, siquidem IESUM CHRISTUM IESUM DEI FILIUM, qui Patri ad universarum rerum fabricacionem inseruit, non ante secula fuisse dixerit: sed ab eo tempore solum, quo ex Maria natus fuit, Filium & Christum fuisse, & tum incauisse Deum esse, sicut Paulus Samosatenus assererat; anathema esto.

Deinde, Photinum Samosateni dogma secutum esse. Tertio, ipsius nomen in formula ex-

pressum non esse, ut eam facilius posset subseribere. Quarto, adversus omnes haereses scripsisse Photinum, ut vnam suam credibilis vulgaret: quo exemplo praevit discipulis suis, Theodoro & Nestorio, qui haeresen reliquarum omnium impugnatione suae aditum molliorem moliti sunt. Postremo, ex hoc libro desumpta esse, quae Nestorius aliique a Photino dicta referunt.

Diximus deinde, posteriores duas de Verbo Dux posteriorum quaestiones in vnam recidere. Id praeterquam quod ratio ducta ex Samosateni dogmatis intelligentia satis evincit, probat Audientius inventus scriptor, de quo Gennadius: Scripsit specialiter intentione contra Photinianos, qui nunc vocantur Bonofiaci, librum, quem praetulerat de fide adversum omnes haereticos, in quo ostendit unitatem Filii Dei coeternalem Patri fuisse; nec initium deitatis tunc a Deo Patre accepisse, cum de beata Maria virgine homo, Deo fabricante, conceptus & natus esset. Utramque enim propositionem conjunxit, veluti altera alterius expositio esset: quam ob causam veteres, cum Photini haeresim exponunt, alii vnam, alii alteram propositionem, imo saepe idem scriptor aliam alias refert.

Sumpimus velut argumentationis principium, Samosatenum, atque adeo Photinum sectarios Samosateni sectarium, non eadem cum Sabellio docuisse: reclamationem quidem Theodoretus, verum ipse Nestorius, non modo assumptum fatetur, quod antea diximus; sed geminam quoque asserit Sabellii Photinique, ut ipse quidem loquitur, distantiam. 1. Quod Patrem Sabellius quidem, Photinus vero nominet. 11. Quod Verbi divinitatem Sabellius asserat, neget subsistentiam; Photinus Verbi divinitatem neget, subsistentiam asserat. Illa ipsa Nestorii confessio, etsi eget examine, solvit tamen quod obiectum est ex Theodoro: nam uterque haereticus, Sabellium dico & Photinum, peccat quidem in veram Trinitatis fidem, quod testatur Theodoretus; non tamen uterque eodem modo, quod ait Nestorius.

Pro comperto accepimus, Photinum Samosateno consensisse de re, quae in quaestione est: id quidem Sirmiacensis Ariani in sua fidei formula, id Philastrius Epiphaniusque & Augustinus tradunt; repugnant tamen Nestorius & Mercator, quorum dicta ad examen vocanda sunt, & primum quidem Nestorii. Paulus & Photinus, inquit, hanc inter se differentiam habent: unus dicit Christum solum hominem dicit, alter vero dicit Deum, sed dicit Verbum istud aliquando quidem Patri nomine vocari, aliquando autem Verbi nomine nuncupari: unde etiam hoc appellat, hoc est, Verbum & Pater, sive, si dicitur possit, Verbi pater, accipiens ad hoc, pro sui sensus nequitia, illud bene in evangelio dictum: In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Vides, inquit, quia Deum Verbum aliquando Deum, aliquando Verbum appellat; tanquam extentum atque collectum. Non autem introducit Deum Verbum hominem factum: nescit enim Christi divinitatem, nescit divinitatem hominem suscipisse, nescit profus Verbi existentem ante secula deitatem.

Quod ait, a Samosateno Christum dici solum hominem, verum quidem est, si solus homo sit

Photinus dicit. res de Verbo quaestiones in vnam recidunt. Lib. de script. Bonofiaci, quem praetulerat de fide adversum omnes haereticos, in quo ostendit unitatem Filii Dei coeternalem Patri fuisse; nec initium deitatis tunc a Deo Patre accepisse, cum de beata Maria virgine homo, Deo fabricante, conceptus & natus esset. Photinus Sabosateno consensisse de re, quae in quaestione est: id quidem Sirmiacensis Ariani in sua fidei formula, id Philastrius Epiphaniusque & Augustinus tradunt; repugnant tamen Nestorius & Mercator, quorum dicta ad examen vocanda sunt, & primum quidem Nestorii. Paulus & Photinus, inquit, hanc inter se differentiam habent: unus dicit Christum solum hominem dicit, alter vero dicit Deum, sed dicit Verbum istud aliquando quidem Patri nomine vocari, aliquando autem Verbi nomine nuncupari: unde etiam hoc appellat, hoc est, Verbum & Pater, sive, si dicitur possit, Verbi pater, accipiens ad hoc, pro sui sensus nequitia, illud bene in evangelio dictum: In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Vides, inquit, quia Deum Verbum aliquando Deum, aliquando Verbum appellat; tanquam extentum atque collectum. Non autem introducit Deum Verbum hominem factum: nescit enim Christi divinitatem, nescit divinitatem hominem suscipisse, nescit profus Verbi existentem ante secula deitatem. Iam. 1. c. 11.

idem ac non simul, homo & Deus; sed inde Nestorius a se ipse confessionis cum Samolathino convincitur. At si intelligat Samolathinum in Christo non postuisse duas naturas, & casus quidem perpetuo nexu copulatas, imponit Samolathino, ut ex §. 4. manifestum est. Deinde quod dicit a Photino, non introduci Deum Verbum factum esse hominem, diciturque causam asserit, quia Photinus nescit Christi divinitatem, nescit divinam substantiam, nescit profus Verbi existentem ante seculi deitatem, aut ignorat Photini sententiam, aut ipsi volens imponit, aut sibi ipse contradicit. Refert enim Photini verba interpretantis Evangelistam, & dicens; *Vides quia Deum Verbum aliquando Deum, aliquando Verbum appellat, tanquam extensum & contractum.* Novit ergo Photinus Verbi existentem ante seculi deitatem, licet non per se seu in proprietate substantientem; quam tamen proprietatem substantientem habet, ubi extenditur & profertur; quod certe contrigit, cum mitteretur ad operandum in Jesu. Scivit ergo Photinus hypostasim divinam hominem suscepisse: fœvit quoque Christi divinitatem, si Christum esse Deum aliud nihil sit, quam Verbum humane nature esse conjunctum. Dixerat quoque, & a iis paribus modis, quos Nestorius agnoscit. Intererat vero Nestorii mentiri, ne statim ab unoquoque is agnosceretur, quem dixit Mercator, PHOTINI MAGISTRI SEQUAX, SIGNIFER ET ANTESIGNANUS.

Examinatur sententia Mercatoris. Dissert. in 11. anath. num. 15. Num. 17. Num. 5.

§. VI. De Bonoso, quem inter antecessores Nestorii Mercator annumerat.

De Bonoso tria Mercator docet. Præfuisse ipsum Sardonensis Ecclesiæ, alterum

tertium, a Damaso prædammatum esse; tertium, Ebionis hæresim secutum, ex quibus consequitur quartum, inter antecessores Nestorii censendum.

Primum hæcenus non vulgo tantum fuit incognitum; sed latuit omnium fere doctissimos, Baronium & Petavium. Id de se fatentur ambo: ille in annabus ad annum Christi 389. iste in tomo quarto ecclesiasticorum dogmatum libro xiv.

Mercatoris sententiam confirmat Capuensis synodi decretum, quo Bonosi iudicio postulati causa Anytio Thessalonicensi & Macedonibus Episcopis demandata est, utique secundum Ecclesiæ canones, quibus cavetur, ut Episcopus quisquis reus a fratribus coepiscopis judicetur, non tamen a suis subditis, si Metropolitanus sit. Est autem Sardonica civitas metropolis Dacie ac Macedonia finitima.

Alterum ignotum quoque fuit, aut ad summum dubitabile viris ceteroquin eruditione præstantibus: dictam nihilominus Mercatoris multa probant, & præsertim pars secunda Romana ad Paulum Antiochenum scripsit. *Siquis autem dixerit, Verbum pro humano sensu in Domini carne versatum, hunc catholica Ecclesia anathematizat; necnon & eos, qui duos in Salvatore filios confitentur, id est, alium ante incarnationem, & alium post assumptionem carnis ex Virgine, & non eundem Dei Filium, & ante & postea confitentur. Quicumque huic epistola subscribere voluerit, ita tamen, ut in ecclesiasticis canonibus, quos optime nosti, & in Nicenam fidem ante subscripserit, hunc habebis absque aliqua ambiguitate suscipere.*

Circa quam epistolam observa primum, suam a summo Pontifice synodicam proponi instar canonice auctoritatis, cui subscribendum foret, tanquam regula fidei. Id ipsum Zosimus in causa Pelagiana, & Leo magnus in Eutyriana de suis synodicis edixerunt. Observa deinde, Bonosum in eo maxime errasse, quod duos confiteretur in Christo filios, æternum unum, alterum temporalem: neque enim incidit in reprehensionem alteram, qua Damascus Apollinaristas & Arianos, id est, Dimaxritas, anathemate percellit. Observa denique, præcessoribus Nestorii Bonosum merito accesseri, ut qui duos in Christo filios fateretur, que fuit propria hujusce hæresis labes.

Quamquam Gennadius Bonosiacos a Photiniani sola appellatione differre scripsit: *Audentius episcopus Hispanus scripsit adversus Manicheos, & Sabellianos, & Arianos, maxime quoque speciali intentione contra Photinianos, qui nunc vocantur Bonosiaci.*

Ex postrema observatione apertum est, quod de Bonoso tertium a Mercatore traditur, cum scilicet secutum Ebionis hæresim ea parte, qua Christus dicebatur solus homo: qui enim duos fateretur filios, alterum oportet Deum solum credat, alterum reiecta solum hominem.

Utrum vero alteram quoque partem amplexus sit, quod nempe Christi mater ex viro peperit, non perinde certum est; imo inde peti potest negandi argumentum non infirmum, quod cum Mariam a partu Christi alios suscepisse liberos defendisset, damnatus sit idcirco a Macedonibus Episcopis, præfidente Anytio Thessalonicensi, ut qui vterum Christi hospitio consecratum, autamque æterni regis concubitus humani semine coquinaisset.

Primum hæcenus incognitum viris quoque doctis Num. 37.

Confirmatur testimonio synodi Capuensis.

Secundum patet confirmatur auctoritate Damasci papa.

Circa quam epistolam observatur duo. Alterum de formula fidei.

Alterum de errore Bonosi.

Et de nomine sectatorum.

Tertium, quod de Bonoso tradit Mercator, secutum esse Ebionis hæresim de Christo. Non item de matre Christi.

In epist. ad Illyricanos.

Rt ij

margin notes on the left side of the page, including references to 'duas de Verbo', 'id præterquam', 'Audentius', 'Scriptis', 'vires de fide', 'fuerit anti-viri', 'scripsit', 'ab-irricante', 'proposuimus', 'expositio', 'Photini', 'alteram pro-ore altam abis', 'ionis princi-', 'Photinus', 'cum Sabellio', 'retus, verum', 'tum fateretur', 'quoque ad-', 'idem loqui-', 'bellius', '11. Quod', 'neget sub-', 'item neget', 'xii confes-', 'quod ob-', 'que hæze-', 'peccat qui-', 'od celatur', 'cm modo', 'm Samolathino', 'one est; id', 'i formula', 'Verbo pab', 'stinus tra-', 'Mercator', 'it, & pri-', 'rinus, in-', 'gnus es-', 'alter vero', 'confiteatur', 'ando qui-', 'tem Verbi', 'tbat xep-', 'e, si dicit', 'o sui sen-', 'sum: In', 'rat apud', 'ingueni', 'aliquan-', 'm atque', 'Verbum', 'nitatem', 'scripsit', 'ula dei', 'ci solum', 'omo se'

Epistola ad Illyricanos abjudicatur Damaso Mercatoris auctoritate.

Porro autem quia Mercator pradamatum ait a Damaso Bonosum, id est, prius damnatum, quam haeresim proderet, ratio docetur, qua, ut cetera delicerent, abjudicaretur Damaso epistola ad Illyricanos, que mox in margine appellata est: neque enim vere diceretur pradamasse Pontifex Bonosum, quippe quem auctor epistolae, sua sententia intactum, iudicibus a synodo electis iudicandum relinquit.

§. VII. De Pelagianis, quorum amicitia Nestorio, non tantum a Mercatore, sed ab aliis veteribus obiecta est.

Nestorio foederis cum Pelagianis obiecta. A Cassiano. Celestino papa. Mercatore. Cyrillo, &c. Atque etiam consensio doctorum. A Celestino.

Nestorio versus est vitio ab antiquorum pluribus, quod in amicitiam Celestium, Celestianorumque Episcopos, ex Occidente Constantinopolim profugos, recepisset. Id primum omnium exprobravit Cassianus, in libris de incarnatione Verbi; exprobravit postea Celestinus pontifex, in epistola ad Nestorium; tum Mercator in praefatione ad sermones Nestorii; Cyrillus denique, & Patres Ephesini.

Nec amicitia tantum, sed doctrinae etiam consensio obiecta est breviter quidem a Celestino pontifice in epistola mox laudata. Quid tecum faciunt, qui sunt hac negando damnati? numquam sine suspitione ea, qua sibi adversa sunt, conveniunt, egerentur denique, si tibi quoque similiter displicerent. Obscure pariter ab Ephesinis Patribus, eodem canone damnantibus eos, qui ausi fuerint, vel privatim, vel publice, ea que sunt Nestorii aut Celestii sapere. Prolixo vero aperteque a Cassiano totis fere libris antea appellatis; causatus quippe est Nestorium eam ob rem intercessionibus suis Pelagianorum querelas movere, & scriptis suis causas illorum asserere, quod substituit his, vel potius dixerim, subdole patrocinatur, & consanguinee sibi improbitati improbo suffragatur affectu; sciens scilicet esse sensus, eiusdem spiritus, & ideo dolens cognationem sibi haeresim ab Ecclesia esse disjunctam, quam scit sibi vixque perveritate conjunctam.

Patribus Ephesinis. Can. 4. conc. Ephef. Cassiano. Lib. 1. de Inc. cap. 3.

Nestorius cum Lepotio compositus a Cassiano. Lib. 6. cap. 14.

Nota est hanc in rem historia Lepotii monachi, quicum Nestorium consertens Cassianus: Si non idem, inquit, Christus ex Maria est, qui ex Deo natus, duos absque dubio Christos facit: secundum illud scilicet Pelagiana impietatis scelus, qua solitariam hominem ex Virgine natum asserens, eruditorem eum dixit humani generis, magis quam redemptorem fuisse: quia non redemptorem vite hominibus, sed vivendum dederit exemplum, videlicet ut sequentes eum homines, dum similia agerent, ad consimilia pervenirent. Una ergo impietatis vestra origo, eadem errorum radix est. Illi solitariam hominem ex Maria natam asserunt, & tu idem illi filium hominis a Filio Dei separant, & tu idem illi salvatorem aiunt per baptismum Christum esse factum, tu in baptismo tempore Dei factum. Illi cum Deum non negant factum post passionem, tu negas eum etiam post ascensionem. In uno ergo modo tantum distat vestra perveritas, quod illi in terris blasphemare videntur Dominum, tu & in celo. Vixisti ac supergressus es, non negamus, quos imitari. Eandem Lepotii cum Nestorio consensionem tradunt Gemadius in libro de viris illustribus, & Chronographus, qui Prosper creditur, ad annum 431. Tauro & Ballo cost.

Et Gemadio ac Prospero Chronographo. Et Poeta epitaphii scriptore.

Nihil vulgatus in hanc rem epitaphio, quod Poeta quidam inscripsit communi tumulo Nestorianae & Pelagianae haeresis. In eo infelices, umbrae inducuntur dicentes: Quo nos precipites insana superbia mergit. Exutas donis, & tumidas meritis? Nam Christum pietate operum, mercede volentes. Esse Deum, in capitis fodere non stemus. Sperantesque animi de libertate coronam. Perdissimus, quam dat gratia, iustitiam.

Nestorianae & Pelagianae haeresis. In eo infelices, umbrae inducuntur dicentes: Quo nos precipites insana superbia mergit. Exutas donis, & tumidas meritis? Nam Christum pietate operum, mercede volentes. Esse Deum, in capitis fodere non stemus. Sperantesque animi de libertate coronam. Perdissimus, quam dat gratia, iustitiam.

Verum popularem opinionem super ea re convellimus in priorum operum Mercatoris partim in notis ad sermones Nestorii, partim in dissertatione II. de synodis, & postrema de haeresi Pelagiana, ubi vera utriusque haeresis affinitas omnino patefacta est: quantum verum aliquid dicemus, priusquam abtolvatur haec ipsa dissertatio, cum inquireretur in fidem Nestorii de aliis quinque, praeter Incarnationem, doctrinae catholicae capitibus. Interim juvat obervare, neminem Nestorianum, si coherenter sentire velit, peccatum originale, veramque Christi redemptoris gratiam, ac hominis ad opera pietatis impotentiam, posse defendere: neminem Pelagianum, sin minus pugnantia loqui amet, posse veram Christi divinitatem tueri, vniunionem hypostaticam ad redemptionis finem, necessitatem. Id ex verbis Cassiani non obscure constat, facileque positus Patrum principis conficitur.

Sub finem dissimulare non possum, quod mihi, post editam de synodis in causa Pelagianae coactis dissertationem, venit in mentem de Lepotio, deque maxima Belgarum civitate, ubi errorem Lepotii natum Cassianus scribit. Hanc ego Treverum interpretatus sum eo loci, quoniam vox maxima civitatis metropolitani significat, fuitque Treveris Galliarum metropolis, ut ita dicam, politica, cum in ea diu Praefectus Praetorio Galliarum sedem fixerat.

Credibilior mihi nunc videtur, aut certe non improbabilior conjectura, de Colonia Agrippina, cojus Ecclesiam rexit aliquando Euphratas, divinitatis Christi, ut perhibent, abnegator. Etsi enim ille propter blasphemiam depositus est in concilio Agrippinensi, ann. 346. post consulatum Amanii & Albini habito, fieri tamen potuit, ut impietatis semen, quod sparserat, latere diu velut obrutum, & tandem eruperit in lucem Cassiani temporibus. Certe Valerianus Antiochodensis, inter dicendam sententiam, illos ipsos Euphratae errores tribuit, quos postmodum Leporius defendit, Christum nempe, nec esse Deum, nec fuisse ante ortum ex Maria, atque ita non Deum, sed hominem passum esse.

Verum de Euphrata mirum quiddam refertur, quod magnam historiae ecclesiasticae scrutatoribus crucem figit: ipsum nempe qui depositus dicitur ann. 346. in concilio Agrippinensi propter errores, anno consequente in concilio Sardienensi confedisse inter Patres, atque etiam cum Vincentio Capuano legatione synodi functum esse ad Constantium imperatorem, qui Antiochia morabatur, ut testis est Athanasius. Admirabile enim est, legatum a catholicis synodali decreto adversus Arianos esse hominem, & quidem Episcopum, qui superiore anno depositus & damnatus fuisset. Arianos oportuisset stolidae malignos extitisse, qui sub introducto scorto calumniam moliti sint struere homini, quem vera accusatione obruere potuissent.

Nodum hunc inextricabilem multi putant,

Observatio ad dissertationem de synodis in causa Pelagiana.

De Euphrata haeresi Lepotii in Gallia auctore.

Difficilis questio de Euphrata.

In epist. ad Julianum.

Utrumque solvitur.

In notis ad conc. Agrippinense.

Excerpta ex libris Diodori pro Nestorianis libris spuria.

Libri in Brev. cap. 10.

Venit in manus Cyrilli, & Procli, qui scriptis refellerunt.

Ex tomo suo sub iuxerat Proclus, sine auctoris nomine.

Ex Diodori operibus pauca fragmenta ad nos pervenerunt.

& vero non parum perplexus est. Ut solveret Baronius, synodum Agrippinensem ad annum 350. aut 351. rejecit, putavitque Euphratam in legatione venenum Samosateno ebibisse: quod cum postea proderet, ab Episcopis Galliarum damnatum esse, sed suam opinionem persuadere haecenus paucis valuit. Probabilius quiddam asserit Binus, duo in causa Euphratae concilia Agrippinae Coloniae habita, alterum ann. 345. alterum ann. 375. ut habet Trithemius. In prioris Euphratam, vel a suspitione haeresis liberatum, vel admonitione emendatum esse. In posteriore depositum, utrumque vero a collectoribus conciliorum in unum contractum esse, quod alias forte contigit. Ita vero accidisset idem Euphratae quod Samosateno, qui cum prioris synodo Antiochena emendationem simulasset, in posteriore haeresis convictus, atque depositus est, alio in ipsius locum substituto.

§. VIII. De Diodoro Tarfensi, in quem Cyrillus scripsit, veluti in Nestorii magistrum.

POST ejectionem in Oasim Nestorium, ejusque libros imperiali lege proscriptos, quidam nam haeresim non retinendam modo, sed fovendam etiam putarunt, ex libris Diodori Tarfensis & Theodori Mopsuesteni, excerpta quaedam Nestorianae doctrinae consona, clam primum per fidorum manus submisserunt, deinde palam sparserunt in vulgus. Id eo consilio faciebant, ut quia viri illi duo summe erant auctoritatis apud omnes, propter collectam doctrinam piarum fidei famam, aut damnatores Nestorii suo pondere obruerent, aut certe deprimerent, & jacturam librorum Nestorii sententia nobilitum tractatorum facerent.

Quomodo venerint ejusmodi excerpta in manus Cyrilli Alexandrini, & Procli regis vrbis episcopi, quasque turbas excitavit, partim in praefatione historica dictum est, partim exponitur ubi futura est quaestio de synodo Constantinopolitana; ex qua Proclus tomum misit ad Armenos, & de libris a Cyrillo hac occasione scriptis: uterque enim Antistes scripta haec refellit, Proclus tomo, qui etiamnum habetur, Cyrillus libris duobus, quorum nihil superest, praeter fragmenta admodum pauca. Perierunt, opinor, eodem fato, quo libri a Theodoro pro defensione Diodori & Theodori compositi. Sed de Cyrilli Theodoretique operibus copiose agetur in auctario Theodoretici, quod apparamus.

Subjuxerat excerpta tomo Procli, sed sine auctoris nomine, ne si forte inscriptum fuisset, aut fidem derogasset Proclo, aut ingentem etiam honorum conspiceret invidiam, adeo alte omnium animis insederat Diodori opinio. Er vero quis non cum suspiceret, quem nemo Patrum ejusdem aetatis non summis laudibus extulit, quem praconem veritatis Athanasius, Timotheus, Athanasii post Petrum successor virum apostolicae fidei; angelicae vitae, & vivum martyrem Chrysostomus; Epiphanius Eliae prophetae parem dixit.

Diodori operum nihil admodum superest, praeter sententias quasdam in catenis Graecis, atque etiam apud Mercatorem, Leontium, & in v. synodo obvias: sed catenas flores exhibent, alii venenum; illae enim Scripturae interpretem inducunt, illi Theodori & Nestorii magistrum.

Vir tamen ille tantus cum tenuisset, incidit in errorem, dum Apollinaris haeresim inconsidenter insequitur: illius enim blasphemiam, quam Theodorus postmodum Nestoriusque defenderunt, nullam partem non asseruit, ut merito dictus sit Theodori parens, & Nestori avus.

Docuit duos in Christo inesse filios Dei: cum, qui ex Maria, non esse Filium nisi adoptione seu gratia: Verbum neque duas habuisse natiuitates, neque natum ex Maria: Verbum non esse Christum, sed Christi dominum: Deum dici non posse passum seu crucifixum. Quibus sex propositis omnibus vel omnino, vel magnam partem, Nestorianismus continetur.

Ejusmodi errores insperis operi, quod quae Zuzanone scripsit, id est, adversus Apollinarem, qui cum pugnet contra Photinum, peccantem quasi per defectum in explicanda Verbi cum carne unione, peccavit ipse per excessum, & Verbum carne perinde confudit miscuitque, ac mens hominis per artus insula miscuit corpore, quod agitat atque informat. Opere isto potuit Diodorus agnosci, quis esset, nisi orbis oculos species pietatis pene fascinalset.

Scriptis autem adversus Apollinarem provecit admodum aetatis. Nam abbas fuit magni nominis, cum ad eum venit Chrysostomus, vita monastica excolenda, discendique studio, anno 376. ex abbate monachorum factus est Tarfi Episcopus a Meletio jam senex ann. 378. interfuit secundae synodo ann. 381. laudatus est pro concione praefens Antiochia a Chrysostomo, post annum 386. cum jam senio pene foret emortuus: nondum tamen ea aetate scripserat, aut certe nondum opus vulgaverat ann. 392. quo librum de scriptoribus ecclesiasticis Hieronymus absolvit, alioqui elucubrationis tam nobilis meminisset. Huic forte operi immortuus est, nam anno 494. successerat in ipsius sedem Phalerius, ut ex actis synodi Constantinopolitanae, sub Nestario eodem anno habitae, intelligitur.

Operis fragmenta exhibere operae pretium est: sic enim fiet, ut & fons Nestorianae blasphemiae, aut certe rivus fonti vicinior aperiat, & defendatur simul Cyrillus adversus Faucundum Hermianensem Diodori patronum.

Sed priusquam exhibeantur, monere juvabit, quae apud veteres leguntur ex libri Theodori de his Zuzanone excerpta, pertinere ad Diodorum, qui libros suos sic inscripsit, cum ita: Theodorus suis ejusdem argumenti titulum fecerit, contra impium Apollinarem & Apollinaristas. Et vero quae Leontius, diligens imprimis auctor, Diodoro tribuit, alii Theodoro adjudicant, ut ex consequentibus manifestum erit. Quanquam Leontius nota, solum Theodorum ex aliis, atque ex ipso Samolateno, mutuari plura iisdem verbis, quae in sua transferret, ut horum libri non scripsit, sed transcripsit videantur.

DIODORI, EX LIBRO PRIMO CONTRA SYNUSIAS.

AD diligens cautumque dogmatum vos examen evehimus; laboramus propter vos, ne rationem Domino reddamus pro nostro silentio. Perfectus ante saecula filius, perfectum cum, qui ex David

Rt iij

Quando in errore Diodoro incidit, & quo catu.

Quas partes erroris fecit.

Quo in opere.

Qua aetate.

Fragmenta operis.

Observatio de libris contra Synusias.

Lib. 3. contra Eutychianos sub finem.

Apud Mercatorem lib. 3.

co. infeliciter... in mensis... recede valent... non Nestorianam... justitiam... super ea... Mercato... Nestorii, pat... & postea... a. utriusque op... est: quan... ulquam ab... inquirunt... praeter la... capitibus... estorianum... m origina... gratiam, ac... iam, posse... sin inuim... Christi di... tice adred... i ex verbis... que posita... quod mi... Pelagian... em de Le... tate, ubi... ibit. Haec... sci, quo... lim signi... etropolis, in Praef... aut certe... Colonia... liquando... vent, ab... miam de... nn. 346... habito... quod... & tan... us. Cer... cendam... res tri... fendit, e... fuisse... m, sed... am re... Distinctio... stastica... de qui... grippi... ate in... atque... syno... vorem... Atha... nolicis... homi... riores... rianos... i sub... struc... e po... tant,

probat, assumptis; Filius Dei filium David. Dices ergo mihi; Duos filios prædicas? Non dico duos filios David. Numquid Deum Verbum filium David asserui? Sed nec duos filios Dei secundum substantiam dico. Numquid enim duos filios assero de Dei substantia genitos ante sæcula? Dico autem Dei Verbum habitasse in eo, qui ex David semine comprobatur.

EJUSDEM EX EODEM LIBRO.

In v. Synodo.
collat. 1.
Apud Leonem.
lib. 3. contra
Eutychem.

Siquis velit abusive Filium Dei Deum Verbum filium David nominare, propter Dei Verbi templum, quod ex David est, nominet; & illum, qui est ex semine David, Filium Dei gratia, non natura appellet, naturales Patres non ignorans, neque ordinem subvertens, neque eum, qui incorporalis est, etiam corpus dicens, & ante sæcula ex Deo & ex David, & passum & impassibile. Corpus non est incorporale: quod est deorsum, non est desursum: quod est ante sæcula, non est ex semine David: quod passum est, non est impassibile; nec enim ista ad eundem intellectum obvertuntur: quæ sunt corporis, non sunt Dei Verbi, & quæ sunt Dei Verbi, propria non habet corpus. Naturas confiteamur, & dispensationes non abnegemus.

EJUSDEM EX EODEM LIBRO.

GRATIA Filius, qui ex Maria est homo: natura autem, Deus Verbum: quod autem secundum gratiam, non natura; & quod secundum naturam, non gratia: non duo filii. Sufficiat corpori, quod ex nobis est, secundum gratiam filiationem, gloria, & immortalitas, quia templum Dei Verbi factum est. Non supra naturam elevetur, & Deus Verbum pro debita a nobis gratiarum actione non injurietur. Et quæ est injuria? Componere eum cum corpore, & putare indigere corpori ad perfectam filiationem. Nec ipse Deus Verbum vult, se David filium esse, sed dominum; corpus autem hoc vocari David filium, non solum non invidit, sed & propter hoc adfuit. Et convenit eos, qui bene aspiciunt, quandoquidem naturales Patres quarimus, neque Deum Verbum David vel Abraham filium nominare, sed factorem: neque corpus ante sæcula ex Patre, sed semen Abraham & David ex Maria natum. Et quando erit questio de nativitatibus secundum naturam, ne Maria filius Deus Verbum existimetur: mortalis enim mortalem generat, secundum naturam & corpus, similem sibi.

Duas nativitates Deus Verbum non sustinuit, unam quidem ante sæcula, alteram autem in posterioribus temporibus: sed ex Patre quidem natura genitus est; templum vero, quod ex Maria natum est, ex ipso vero sibi fabricavit.

Et paulo post: Cum vero de salutari dispensatione ratio moveretur, Deus vocatur homo, non quod hoc factus est, sed quod hoc assumpsit; & homo Deus, non tanquam incircumscripibilis factus, nec ubique existens: corpus enim erat & post resurrectionem palpabile, & tale receptum est in caelum, & sic venit, sicut receptum est.

EJUSDEM EX EODEM LIBRO.

Sed si caro erat, inquit Apollinaris, crucifixæ, quomodo sol radios avertit, & tenebræ occupaverunt terram omnem, & terræ motus erant, & petræ dirumpebantur, & mortui surrexerunt? Quid igitur dicunt, & de tenebris in Ægypto factis in temporibus Moysis, non per tres horas, sed per tres dies? Quid autem, propter alia per Moysen facta miracula, & quæ per Jesum Nave, qui solem stare fecit? Quid de sole, qui in temporibus Ezechiae regis, etiam contra naturam, retroversus est? Et de Elizei reliquiis, quæ mortuum suscitaverunt? Si enim Verbum Deum passum demonstrant, quæ in cruce facta sunt, & propter hominem non concedunt hæc facta esse; nonne quæ in temporibus Moysi, propter genus Abraham erant, & quæ in temporibus Jesu Nave, & quæ in Ezechiae regis? Quod si illa propter Judæorum populum mirabiliter facta sunt, quomodo non magis, quæ in cruce facta sunt, propter Dei Verbi templum?

EJUSDEM EX EODEM LIBRO.

Filius Dei propter nullum; caro filius propter filium, & quid dico, propter filium? Propter nos caro, & ne existimetis blasphemum esse Verbum, petite demonstrationes. Si homines non peccassent, non opus fuisset lege; *instita enim non est posita lex.* Si non auxissent peccatum, qui erant in lege, non opus fuisset gratia. An quia non poterat lex peccatum occidere, non propter nos carnem assumpsit, ut morti & sententiæ mortis remedium afferret crucifixus, & mortuus, ac suscitatus? Si non fecisset progressum fallacia & sententiæ mortis contra nos, quid opus erat ista servatoris œconomia? Quid opus erat induere corpus? nonne propter nos carnem accepit?

Anima ver-
fiones in e-
jusmodi ex-
cerpta.
In *Ev. t. 10.*

OBSERVA. lector. i. Cyrillum adversus eju-
smodi excerpta scripsisse tres libros, vt refert Li-
beratus, & in primo confutasse, quæ Diodo-
rum; in secundo & tertio, quæ Theodorum
spectarent, tacito tamen, vel vtriusque, vel
Diodori nomine, quod satis intelligere licet ex
epistola ad Proclum.

ii. Totius operis Cyrilliani nihil restare præ-
ter fragmenta, quæ in .v. synodo collatione
sexta leguntur, quod quo fato contigerit, valde
obscurum est, cum quartus liber, qui de Incarn-
tatione a Liberato dicitur, integer supersit hoc
titulo, *Dialogus, quod vnus sit Christus per oppo-
sitionem.* Eo porro nihil exactius elucubratiuf-
que ad historiam dogmatis Cyrillus scripsit, vt
videatur opus artificis, præcedentibus labori-
bus absolute eruditi, & vltimus super ea re
viri omnium doctissimi conatus: scripsit enim
Cyrillus tribus ante annis, quam abiret ad su-
peros.

Lib. 3. 4. & 8.

Loco mox cit.

iii. Facundum Herimianensem revocasse in
dubium, saltem in speciem, an opus istud a
Cyrillo conscriptum esset, aut ab alio sub ipsius
nomine. Facundo consentit Liberatus his ver-
bis: *Cyrillus quatuor libros scripsit, tres adversus
Diodorum & Theodorum, quasi Nestoriani dog-
matis auctores, & alium de Incarnatione librum.
In quibus continentur antiquorum Patrum incor-
rupta testimonia, id est, Felicis pape Romani,
Dionysii Acepogita Corinthiorum episcopi, &
Gregorii mirabilis, & aliorum cognominati. Et
licet in eis libro Theodori dicta laudentur contra
Arianos edita, ipsum tamen magistrum Nestorii
fuisse contendunt. Contra quos catholici veritatis
defensores sic Acepogitis responderunt, illos libros
non esse Cyrilli, quoniam testimonis, quæ contra
mortuos posuisse in eis dicitur, contra viventem
Nestorium non est usus, neque in synodo, neque in
aliquibus epistolis. Vnde dicunt, illos nec didicisse
Cyrillum, nec edidisse libros.*

iv. In .v. synodo nullam esse factam Dio-
dori mentionem, licet nominatim appelletur
Theodorus, & Diodori, quamvis sine
nomine, referantur, quod silentium argumen-
tatur facundus, & inde sanctæ synodo calum-
niam struit. Verum non videtur satis exponere,
quid causetur, an tacitum Diodori nomen, ex-
pressum Theodori: Id factum iusta de causa, cum
illi reverentia foret adhibenda, isti inurenda
macula. An ita paritum præ reverentia Dio-
doro, vt non damnaretur? Atqui secundus &
tertius anathematismus respiciunt excerpta ex
libris Diodori, & iis constant verbis, quæ Dio-
dorus ipse adhibuit. Sic enim se habent. *11. Si-
quis non confiteatur Dei Verbi duas esse nativita-
tes, vnâ quidem ante secula ex Patre sine tem-
pore incorporaliter, alteram vero in vltimis die-
bus ejusdem ipsius, qui de calis descendit, & in-
carnatum de sancta gloriosa Dei genitrice & sem-
per virgine Maria, natus est ex ipsa, talis ana-
thema sit. 111. Siquis dicit, alium Christum,
qui passus est, vel Deum Verbum cum Christo esse
nascentem de muliere, vel in ipso esse vt alterum
in altero, & non vnum eundemque Dominum
nostrum IESUM CHRISTUM, Dei Verbum in-
carnatum & hominem factum, & ejusdem ipsius
miracula, & passionem, quas voluuntarie carne sus-
tinuit, talis anathema sit.*

v. Paritum memoria tanti viri, propter in-
credibile opinionem de ipso conceptam, &
sanctorum præconiis mirum in modum auctam.

vi. Theodoretum perpetuum Diodori lau-
datorem, aut ipsius doctrinæ pertinaciter ad-
hæsisse, donec ejuravit Nestorium, aut mente
cæcæ incredibiliter fuisse, qui postquam ap-
probasset Cyrilli fidem, velut ab omni hæretica
pravitate liberam, atque Ecclesiæ congruentem,
Diodori contraria docentis, & de præ-
dicet.

vii. Diodorum, cum de matre Christi lo-
quitur, eam semper Mariam dicere, nunquam
Virginem, quod suspicionem Judaicæ opinio-
nis movere potest, nec immerito, cum Diodo-
rus Photino adhæserit, Marcelloque Galatæ,
gentilibus suis Judaico super ea re veneno
infectis.

viii. Cyrillum in epistola prima ad Succes-
sum ea de Diodoro scripsisse, quæ consonent
excerptis, vt ex ipsis accepta videantur, quare
vtiliter possunt hic adungi: *Diodorus quædam,
sancti Spiritus olim impugnator, vt aiunt, cum
orthodoxorum Ecclesia communicavit. Hic de-
positus, vt putavit, Macedoniane hæresi labe,
in alterius morbi vim decidit. Sensit enim ac
scripsit, alterum seorsim esse Filium eum, qui ex
semine David ex sancta Virgine. Deique matre
natus est, alterum rursus privatum Filium illud
ex Deo Patre Verbum. Qui sub ovina pelle quo-
dammodo lupum contegens, vnâ se Christum
dicere simulat, sed eum referat quidem hoc nomen
ad solum illud ex Deo Patre genitum Verbum Fi-
lium vnigenitum, ipsum quoque ex semine David
filium appellat: sed tanquam gratia loco nomen
hoc ei tribuit, vixote qui illi secundum verita-
tem Filio sit vnitus. Vnitus autem, non vt nos
asserimus, sed secundum solam dignitatem, &
secundum auctoritatem, & secundum honoris æ-
qualitatem. Hujus discipulus exiit Nestorius:
itaque ex illius libris obiencbratus, simulat qui-
dem se Christum vnum, & Filium, & Dominum
confiteri: sed dividit etiam ipse vnum in duos,
ac seorsim ponit, cum hominem conjunctum esse
Deo Verbo dicat, communionem nominis, honoris
æqualitate, dignitate.*

§. IX. De Theodoro Mopsuestie episcopo,
Nestorii magistro.

DISSERTATIONE prima in priorem par-
tem dictam a nobis est, quæ fuerit indo-
les Theodori, qui mores, atque animus homi-
nis bellum gerentis cum Christo. Nihil eo fuit
commutabilis in quamcumque formam, pro
tempore & loco; nihil ad pietatis speciem in-
ducendam accommodatus; nihil ad fascinandos
animos artificiosius, subspiciendamque gloriam
callidius; nihil audacius ad errores spargendos,
pervertendamque scripturam sacram, & fidem
populis perscribendam: nihil denique suis in
discipulis infeliciter felicius, cum antequam in-
tereret, plurimos viderit Ecclesiis Orientis præ-
esse, duos maximarum urbium antistites, Ne-
storium Constantinopolis, Joannem Antiochiæ,
duos fama doctrinæ celeberrimos, Andream Sa-
mosatenum, & Theodoretum Cyrensem, &c.

Verum quid ego laboriosius verfer in eju-
smodi hominis elogio, cum Leonius schola-
sticus hoc munere vaniter defunctus sit, & eo
quidem credibilis, quod vir eruditissimus de
re sibi imprimis perspecta agit? Nam cum ado-
lescens a sectariis Theodori suas in partes ab-
ductus esset, diuque ab ipsis steteret, tandem
assurgente divino lumine detexit fraudes im-

De Theodoro
dictum ali-
quid in priore
parte.

Nihil melius,
quam quod a
Leonio, de i-
pso asserti po-
test.
Lib. 1. advers.
Euthym. &
Nestor.

um non sus-
accula, alte-
temporibus
genitus est,
a natum est,
salutari dis-
Deus voca-
tus est, sed
Deus, non
factus, nec
erat & post-
tale rece-
niet, sicut
LIBRO.
pollinaris,
ios averit,
n omnem
dirumpe-
Quid igi-
gypto fa-
n per tres
d autem,
miracula
ui solem
tempori-
naturam,
reliquis,
nim Ver-
que in
nem non
nne que
ps Abra-
us Jesu
Quod si
mirabili-
gis, que
Verbi
BRO.
; caro
co, pro-
exili-
ite de-
assent,
est pe-
qui
ia. An
idere,
vt
m as-
ficita-
cia &
opus
opus
nos

probae factionis, easque aliquando, ne peigerent imprudentibus nocere, perfecit omnibus libro, quem inscripsit de Nestorianorum impietate secreto tradita principio, & de eius parentibus triumphus.

Quatuor fecit illius partes, quarum in prima Theodori sectariorum nefandas artes; in secunda Theodori mores & libros; in tertia Nestorii cum Theodoro consensionem; in postrema, fragmenta librorum Theodori, quibus approbentur dicta, exposuit.

Post Deum igitur invocatum in veritatis testem, causaque scribendi redditis, de sectariis Theodori ita narrat.

Primum artificium simulationis dignum malitia eorum est, quod cum sanctis Ecclesiae dicitur, & a Deo datus non recipiunt, simulant verbo se pietatis suae fontes, recipere.

Deinde apud eos, quibus laqueos tendunt, magna synodum, quam animo, si qui alii, rejiciunt, verbo praedicant, & recipere suadent.

Recepta synodo interrogant, quorum quisque Patrum solitus sit tractare libros, & quibus maxime sit additus: si alii, praeter suos, quamvis praestantes, laudati sunt, non repugnant illi quidem primo congressu, etsi ne nominari quidem alios patiuntur; sed ne quem illaqueare volunt, deterritus vultu, boni, inquam, sunt isti Patres, non tamen meliores quam nosmetipsos.

Si vero simplex ille roget nomina, lege prius, inquam, & tunc cognosces, quales & quanti sint, quorum miser ne nomina quidem didicisti.

Tum libris addunt alia munera, pollicentur auxilia, opemque aule, si egeat, atque etiam gradum in magistratibus, & eruditorum, quos habent, convictum: Nec prius desistunt, quam succumbant sive inicitia, sive indigentia, sive assentationi, sive aliis, quaecumque illaqueare solent eos, qui non omni custodia cor suum custodiunt.

Jam vero postquam captum tenent, & suis obsequiis obnoxium, si monachus sit, incipiunt professionis fastidium, si promissa.

Tum libris addunt alia munera, pollicentur auxilia, opemque aule, si egeat, atque etiam gradum in magistratibus, & eruditorum, quos habent, convictum: Nec prius desistunt, quam succumbant sive inicitia, sive indigentia, sive assentationi, sive aliis, quaecumque illaqueare solent eos, qui non omni custodia cor suum custodiunt.

Jam vero postquam captum tenent, & suis obsequiis obnoxium, si monachus sit, incipiunt professionis fastidium, si promissa.

Tum libris addunt alia munera, pollicentur auxilia, opemque aule, si egeat, atque etiam gradum in magistratibus, & eruditorum, quos habent, convictum: Nec prius desistunt, quam succumbant sive inicitia, sive indigentia, sive assentationi, sive aliis, quaecumque illaqueare solent eos, qui non omni custodia cor suum custodiunt.

Jam vero postquam captum tenent, & suis obsequiis obnoxium, si monachus sit, incipiunt professionis fastidium, si promissa.

Tum libris addunt alia munera, pollicentur auxilia, opemque aule, si egeat, atque etiam gradum in magistratibus, & eruditorum, quos habent, convictum: Nec prius desistunt, quam succumbant sive inicitia, sive indigentia, sive assentationi, sive aliis, quaecumque illaqueare solent eos, qui non omni custodia cor suum custodiunt.

cas tamen, quibus summa rei continetur, ut & dictionem, & dictionem, & sanguinem Dei, & crucem & passionem, & quod plus est, secundum Verbi generationem, atque ita & & a Patribus audire nolunt; non quod de vocibus cum ipsis, quod mentiri solent, controversa sit, sed de rebus ipsis dogmatibusque, qua in commune omnes divini Ecclesiae magister concordis sententia rejecerunt, ac maxime postrema omnium Synodus Chalcedonensi, omnium in aeternam synodorum antecessarum; sigillam, & obsequio, qua impietatis propugnaculum funditus everit, illustribus preconiis summum pontificem Leonem celebravit, qui aditiam impietatem dissipavit ac extinxit.

Ubi pressius videntur, negant a magna synodo damnatum, quem sequuntur, decessum a viro erudito cautantur: verum in anabemate infelicissimi Nestorii ipse simul electus est, & de sensu copiosus argumentum accusationis attulit.

Hactenus de sectariis Leontius; nunc de Theodoro Episcopo sectae duce. Illum ipsum esse aiunt, quem de monasterio profugum magnus Joannes ex intemperantiae profundo extraxit; qui vix dum pueritia egressus sacras literas tractare ausus est: quem cum sedem Taricensis affectaret, repulit Theophilus, coegitque continere sese mediocri oppidi Ecclesia: qui pro concione in Ecclesia Antiochena non dubitavit palam improbationem commovere: qui denique in omni prava interpretatione Scripturarum labores sanctorum doctorum, qui in eis laboraverunt, nunquam irridere & illudere desist.

Rejecit ille factorum librorum ex canone Jobam, velut ethnicam fabulam; libros Paralipomenon & Esdras, tanquam inanes rapidias; canticum Salomonis, uti carmen amatorum; epistolas canonicas, velut suppositas Apostolis desepit; psalms Judaice ad Zorobabilem & Ezechiam retulit, tribus tantum ad Dominum rejectis.

Atque haec contra Scripturas a Spiritu sancto inspiratas; adversus traditiones, alterum Spiritus sancti assilatum, debacchatus est non minus impie; & ne in singulis aggrediendis desisteretur, contra primum religionis christiane informationem stat, & desicium symbolum eorum, qui regenerantur, tollit: fidem, inquam, synodi Niceanae, non solum inutilis ipsum, sed omnem penitus fidem destruens, & aliam praeter illam tradens.

Audet & aliud malum non secundum ad superiora, aliam enim missam effutivie, praeter illam, que a Patribus tradita est Ecclesiae; neque reverentius illam Apostolorum, nec illam magni Basilii in eodem spiritu conscriptam, in qua missa, blasphemus, non precationibus, sed tantum, id est, mysterium Eucharistiae optulerit.

Quin & metum iudicii inferorumque sustulit; unde exat descens Leontius: Propter haec te diligerent, miser, qui sunt tua secta. Hoc tu illis pharmacum ad evitandum timorem Dei consecisti vere amarum, & ingendam pharmacum. Haec in tuis libris posita sunt, quos tuae factionis homines in sermonem Chaldaicum & Armenicum vertierunt, quam veritas, ut quisque venenum quasi vernaculum facilius cibiret.

Post multa vero de gratia & libero arbitrio, peccati origine & angelorum conditione, de Christo Leontius conversa oratione ad Theodorum. Tu singis creatum esse ad ipsa

Trinitate

Quatuor libri de Theodoro scripta Leontio.

De sectariis Theodori artibus.

Simulant se non recipere Theodorum.

Laudant magis postquam synodum circumveniam.

Ad suos auctores, spreto aliis, legendos hortantur.

Tacito primum nomine.

Libris addunt munera & promissa.

Studiosi vitae monasticae clericum depradant.

Lais auxiliium factionis pollicentur.

Nolunt appellari nomine sui praesulis.

Ecclesiam & contemnunt.

Ipsamque Eucharistiam.

Principem dogmatis illustrium vitiorum aut virtutum defendunt.

Et maxime de Trinitate alterum animatum idolum Christo.

Quem paulo excellentiorem prophetis facit.

Et ignorantem.

Nec immunitatem peccatorum cogitationis.

Et invitum in crucem.

Libros hæresibus plenius scribit.

11. Theodorici & Nestorii collatio.

Uterque in initium ducit propalanda hæresis a reiectione.

In ep. ad Nest.

14. Excerpta ex libris Theodorici.

Sed peiores in novum Testamentum.

tra Maguscos, id est, Perfarum magos, quo portenta delirius arguantur.

In excerptis porro colliguntur ea, quibus Theodorus in quinque propositionibus blasphemix convincatur.

Convicto suis verbis Theodoro, assert quæ Diodori Paulique consonent.

Antequam dicendi de Nestorio magistro fidem facio, committere non possum.

Cogitandus ergo primum homo, qui a Deo in salvatorem totius hominum generis electus.

Cogitandus iterum hic homo tanta gratia donatus, assistente divina aliqua persona.

Dux ille vite, si quis ejusmodi esset, merito Filius Dei dici posset.

Diceretur quoque jure Christus per excellentiam; tum quia præ cæteris.

Nec minori jure vocaretur omnium vere dominus, licet alios fratrum nomine compelleret.

continetur, v & sanguinem quod plus est, itque non quod si non quod si solent, con- gmatibusque, usque magistri, maxime post, omnium in- ellum, & ob- ulum fundam- im pontificum pietatis dis- a magna se- t, delentia n anachorati- us est, & de- vni autit, s; non de r- in ipsum esse, um magnu- lo extraxit, literas tra- Tarlensem tique conti- : qui pro- dubitavit, multitudine, mani præca- sanctorum quam irri- ex canone os Parali- apodias; ratorium; Apostolia ubelem & Dominum tu sancto Et, im Spiri- in minus fa; g ar- informa- va, qui odi Ni- nem pe- lam tra- id supe- illam, milit- te reve- Basiliu- a, bla- id est, Euphanis- inspiciam. istulit; Meum vlt- e dilt- tocan talit- phar- si vere n cibus Libris in res- mines necesse est, erant, quam velt- cilium. trio, Male ferre- tione gasta & lio- tione ro adueto, ipsa & uitate

Verè quoque posset præ cæteris sanctis nomi-
nari Emmanuel, ut in quo scilicet Deus, & ope-
raretur, velut in peculiari, & habitaret,
tanquam in templo singulariter sancto:
Nuncupari etiam Deus posset, tum quia eo-
dem honore coleretur, quo Deus propter
& alios; tum quia Dei vicibus fungeretur, &
quidem præstabilis Mose, cum totius generis
iudicium ductumque recepturus esset.

Hæc species Christi a Nestorio atque Theo-
doro adumbrati hoc idolum, quod Patres non
armis tantum Scriptura sumptis, sed his etiam a-
ratione acceptis deiecerunt. Nemo, inquit Pro-
clus, saluare potest homines, nisi Deus; hic
autem merus esset homo. Nemo, ait Cyrillus, sal-
uare potest hominum genus a peccatis, nisi qui
natura impeccabilis, hic autem peccabilis, quia
creatura. Ille potuit redimere, clamat Augusti-
nus, qui se non potuit vendere; potest autem
quælibet creatura. Eusebius, qui dicitur Emi-
serus: Interuenire non potest pro seruis, astrictus
legibus seruitutis. Vigilus Aler: Præ contraria in
vnum revocarentur, & supra & ima restitueren-
tar, non aliter fieri potuit, nisi talis mediator
existeret, qui de caelestibus veniens conuictur ter-
renis. Fulgentius: Quomodo beneficentia largior
vniuersalis existeret, quem aliena opis indigam
natura monstraret? Basilus: Solus homo Deus po-

test dare propitiationem Deo pro peccatis. Quid
adeo magnum in hoc saeculo possideat quisquam,
ut idoncum habere possit animæ præsum.
Nestoriano figmento nescio quid simile in-
ducere videti possunt, qui hominem aliquem
tantæ gratiæ ornari potuisse a Deo, aut
quantam capere valeret, aut quantam Deus
vniquam omnibus simul hominibus largiri sta-
tuisset; potuisse quoque hominem tam munifi-
ce donatum constitui caput totius sui generis,
mandatumque accipere, de singulis operibus
bonis ad membra referendis, atque ita ipsis
promereri, etiam condigne, ut loquuntur,
gratiam, qua sanctificarentur solverenturque a
peccatis, etiam ab illo grandi, quo totam in se
Adamus vitiauit naturam. Huic homini, per
excellentiâ Filio Dei ex adoptione, accom-
modari possant omnia, quæ suam Nestoriani
in Christum congerunt, ornamenta; omniaque
officia præscribi, quibus reparationis humanæ
opus impleteret.

Verumtamen doctores isti mirum quantum a
Nestorianis distant, quantum nempe potentia
ab acti; ut in Scholis aiunt, id est, quantum
differt id quod mente sola informat, ab eo
quod re ipsa factum asseritur. Non ita distant
Sociniani, sed plane conveniunt cum Nestorio,
cujus hæresim ab inferis revocant.

CAPUT V.

De operibus Nestorii.

Præter Mer-
catorem e ve-
teribus quin-
que memne-
runt operum
Nestor i.

Uæ opera Nestorii Mercator
exhibeat, totum istud volumen
loquitur: quæ quinti sæculi
scriptores quatuor, & vnus sexti,
Cassianus, Cyrillus, Arnobius
Junior, Gennadius & Evagrius,

nunc exponendum. Plurimum verba, etsi ex oc-
casione aliquando, veluti in præfatione ad
excerpta, aliisque passim locis adducta sint, hæc
tamen, opinor, non importune referentur, ut
tanto facilius intelligantur, quæ observari de-
bent, quanto fuerint manifestius oculis subje-
cta ea, de quibus observationes fiunt.

Non omnes porro, quos laudavi, omnia
Nestorii opera recensent, sed nonnulli plura,
quidam pauciora. Cassianus tria commemorat,
epistolam scilicet primam ad Celestinum pon-
tificem, & sermones duos, primum ac secun-
dum. Videbis notas ad singula hæc tria: exposui-
mus enim eo loci, quid ex quo opere Cassianus
retulerit, quibusve in libris relata refellerit,
nec dictis addendum aliquid superest.

Cyillus plu-
rium in vno
codice con-
tinetur.

Cyillus in vno plura memorat, sic enim in
præfatione libri primi contradictionum. In li-
brum quemdam a quodam eorum osium incidi, in
quo multi erant congesti sermones, per elementa, &
velut ordine dispositi, nullaque ratio ei deerat, quo-
minus retineri posset, si a scriptore ejusmodi aliquid
dictum esset, quod oblivioni traditum evanesceret.
Forfan utique statuissem, & in hi silentium esse, &
cæteris consulendum, ut idem facerent, ne multis
aliis posterisque nostris, nota essent tam absurde
tamque imprudenter dicta. Sed quia blasphemiam
vniuersa in eo libro congesta est, & multum ad-
versus dogmata veritatis declamatum, & obla-

tratum, quomodo non necessarium fuit præpara-
dum, ut accingerentur. & pro salute lectorum
certatim? ne illam ex parte damnium perirentur,
ac discerent potius, fallaciam ex perperam dictis
provenientem strenue repellere.

Ad hoc testimonium, observa primum, li-
bram cuius meminit Cyrillus, hunc ipsum esse, Observationi
qui dicitur a Mercatore in excerptis Cyrillia-
nis, codex confectus ex multis quaternionibus, de ejuſmodi
eadem enim & ex libro, & ex codice excerpta
sunt. Hunc ipsum pariter esse, quem memorat
Petrus notariorum primicerius, cum ait: Habe-
mus etiam præ manibus reverendissimi Nestorii Epi. ad. 1.
blasphemiarum libros, e quorum vno capita sele-
gimus, quæ si sanctæ huic synodo placeat, præle-
gemus. Nam omnia fere, quæ in synodo præ-
lecta sunt, reperiuntur apud Cyrillum in libris
quinque contradictionum, quibus refelluntur
excerpta ex libro, quo de agitur. Neque vero
cuiquam consonantia hæc videri debet mira,
cum tria quæ dixi, libri nempe contradictio-
num, excerpta seu dehortationes, & capita in
synodo Ephesina prælecta, ejuſdem sint aucto-
ris, Cyrilli scilicet, cuius presbyter fuit Petrus
primicerius notariorum.

Obserua deinde, hunc eundem librum indi-
catum fuisse a Gennadio, cum de Nestorio scri-
beret: Postquam eloquentia ejus & abſtinentia
commendante, Constantinopolitana Ecclesiæ pon-
tificatu donatus est, apertum se hostem Ecclesiæ,
quem deus celaret, ostendens, scripsit librum quasi
de incarnatione Domini sexaginta & duobus di-
vine scripturæ testimoniis, pravo sensu suo, con-
structum, in quo quidquid asseveraverit, in ca-
talogo hæreticorum demonstrat. Liber enim, de

Non omnes
tamen omnia.
Cassianus
trium.

Cyillus plu-
rium in vno
codice con-
tinetur.

Observatio
Lib. de scrip-
tis.

quo loquitur Cyrillus, procul dubio instruitur. Quod porro dicitur a Gennadio de scripturæ divinæ testimoniis sexaginta duobus, vel, ut emendavimus, quinquaginta duobus, aut ad summum septem, exponitur in dissertatione de libris Cyrilli.

Observatio 17.

Observa tertio, hunc in librum solos sermones compactos esse, non item epistolas, sive quæ ad Celestinum papam, sive quæ ad Cyrillum scriptæ sunt. Nihil enim ex epistolis decerpit Cyrillus, studiosus aliquum deflorator, cum tamen in ipsis plurima, neque meliora sermonibus, neque minus recta fidei pugnancia reperiantur. Non omnes porro sermones, quos habemus, comprehensos fuisse libro, inde constat, quod ex duodecimo & consequente, nihil legitur in excerptis illis, estis ambo fuerint veneno Nestoriano infecti, imo longe præcedentibus pejores, ut habetur in relatione Episcoporum, qui Alexandria ad Nestorium cum literis apostolicis atque synodicalis missi sunt. Sic enim Theopemptus Cabaforum episcopus: *Acceptis literis non satisfecit, sed publice prononcione eadem quæ ante, & his quoque de vetera dogmata proposuit. Neque vero solum ante redditas literas hæc docebat, sed multo pejora, postquam accepit, docuit; & usque hodie docere non desinit.*

Conc. Ephes. part. 2. aff. 1.

Observatio 18.

Observa quarto, dubium esse, an primus sermo, qui omnium pessimus, hujuscemodi libro contentus fuerit: neque enim quidquam inde excerptum habetur, nisi forte quod num. 9. legitur. Observatum est in notis, quod ipsa per se videbatur mihi in verba declarare, fragmenta ista ex sermone septimo deprompta esse, ex quo plurima alia decerpit Cyrillus; eumque in sermonem inducta. Sed observationem jam tum typis excusam emendare cogit locus Arnobii postmodum lectus, ut mox referetur.

Esti vero mirum videri potest, primum sermonem, reliquorum caput & causam, in codice, quo de agimus, non fuisse comprehensum: id tamen forte factum est, quod liber editus sit ad minuendam invidiam, quam primus sermo conspiceret, atque ita carere debuerit mali, quod mitigabatur, incentivo & fomite. Hæc eadem causa efficit, opinor, ut quartus quoque abesse, quo nullus fuit invidiosior, propter reprehensam Prochi homiliam, immensis laudibus concelebratam: abfuisse vero inde conjicitur, quod nec inde quidquam sit in excerptis, licet capitalia quædam ad rem, quæ agebatur, ab excerptoribus sumi possent.

Arnobius primus sermo nem meminit.

Arnobius junior, præter primum sermonem, duos alios memorat, quos cum tertio confundimus. Inde tamen multa refert, quæ vel in editis desiderantur, vel lumen addere possunt nostris ad editos notis. Quare totus hic Arnobii locus vitus est exhibendus, prout a Fevardentio publicatus est, notatis tamen ad marginem mendis, quæ viri docti diligentiam fugerunt.

Nestorius quæ afferit, præ manibus habeo: si jubent iudices, recitabo. Iudices dixerunt: Legatur, quoad ab Arnobio offertur, ut possit Serapionis, si vera est, oblectio demonstrari. Cumque accepta esset homilia, ad locum lecta est ita: Non peperit sanctissima Maria deitatem; nam quod natum est de carne, caro est. Non peperit creatura creatorem; sed peperit hominem deitatis ministrum. Non edificavit Deum Verbum Spiritus sanctus, quod enim ex ipsa natum est, ait, de Spiritu sancto est. Deo itaque Verbo tem-

Math. 1. v. 20.

plum ex Virgine edificavit. Et paulo post: Non per se & secundum se Deus est, quod in vtero formatum est. Et paulo post: Quis poterit liberari? Sape mecum fluctus vitæ versans, & terrestrium rerum multiplicem, morabitatem, sparsaque per vitam insidias cogitans, hæstans exclamavi: Quis poterit liberari? Et post paululum: Spiritum divina separat natura, qui humanitatem ejus creavit; quidquid ex Maria natum est, de Spiritu sancto est; qui & secundum justitiam replevit quod creatum est; hoc quod manifestatum est in carne, justificatum est in spiritu; qui fecit eum metuendum demonibus; de quo dicit ipse Dominus: Ego in spiritu Dei ejicio demonia. Ipse carnem ejus fecit templum, unde dixit Baptista: Vidi Spiritum sanctum descendentem de celo, & manentem in eo. Item paulo post: Qui dedit ei elevationem in celo, ait, dedit mandata Apostolis, quos elegit per Spiritum sanctum, & postea elevatus est in celum. Hunc itaque, qui Christo tantam donavit dispensationem, qui natum putant carneum, separant a divina natura.

Item in alia predicatione, cuius initium hoc est: Nulla deterior ægritudo humanis animis, quam ignorantia. Et paulo post: Isti autem faciunt Deum secundum beatam Mariam, cum matrem temporalem creatricem temporum deitatem assignant; imo nec matrem Christi eam esse permittunt, quæ & hæretica est: nam, sicut illi aiunt, non humana natura, sed Deus Verbum ab illa natus est, & ea quæ peperit, non est mater nati. Quomodo enim mater esse potest alieni a sua natura? Si autem mater est, ut ab ipsis vocatur, humanitas est quod natum est, & non deitas. Proprium est enim parere matri essentia suæ similem; aut enim non erit mater, si essentia suæ similem non peperit, aut si mater est, essentia suæ similem peperit. Item post alia: Deus enim mensum & creator est, & non mensum partus est; fabricator sanctæ Mariæ, non postea ex Spiritu in ipsa fabricatus. Sed sine mea doctrina audi angelum ad ipsum Joseph dicentem: Accipe puerum & matrem ejus. Igitur pueri dixit, non deitatis. Item post hæc: Vis tibi addi secundum testimonium? Completi sunt itaque dies ut pareret, & peperit Filium suum primogenitum. Ecce habes, cujus mater fuit Nestorius, id est, pueri mater, quem peperit Maria; non deitatis, quæ omnia circumstringit. Audi & aliud testimonium: Videntes autem magi stellam, gausti sunt gaudio magno valde, & intrantes domum, invenerunt puerum cum Maria matre ejus. Ubique pueri mater, non deitatis, Virgo prædicatur. Quid igitur ordinas carnem matrem deitatis? Et paulo post: Virgini hæretica contigit parere humanitatem, Dei Verbo, deitatis ministerium. Et cum legeret hæc, iudices dixerunt: Hæc Nestorius dicta sufficiant.

Gennadius, ante verba mox adducta, scripsit: Nestorius hæresiarcho, cum in Antiochena Ecclesia presbyter in docendo, insignis ex tempore declamator haberetur, composuit infinitos tractatus diversarum hypotyposon, in quibus etiam sum subtili nequitia insudit postea predicate impietatis venena, quæ moralis interdum occultabat suadela.

Infiniti tractatus, quos memorat, vel invideo nomine fato, vel flammis Imperatorum

Item in alia predicatione, cuius initium hoc est: Nulla deterior ægritudo humanis animis, quam ignorantia. Et paulo post: Isti autem faciunt Deum secundum beatam Mariam, cum matrem temporalem creatricem temporum deitatem assignant; imo nec matrem Christi eam esse permittunt, quæ & hæretica est: nam, sicut illi aiunt, non humana natura, sed Deus Verbum ab illa natus est, & ea quæ peperit, non est mater nati. Quomodo enim mater esse potest alieni a sua natura? Si autem mater est, ut ab ipsis vocatur, humanitas est quod natum est, & non deitas. Proprium est enim parere matri essentia suæ similem; aut enim non erit mater, si essentia suæ similem non peperit, aut si mater est, essentia suæ similem peperit. Item post alia: Deus enim mensum & creator est, & non mensum partus est; fabricator sanctæ Mariæ, non postea ex Spiritu in ipsa fabricatus. Sed sine mea doctrina audi angelum ad ipsum Joseph dicentem: Accipe puerum & matrem ejus. Igitur pueri dixit, non deitatis. Item post hæc: Vis tibi addi secundum testimonium? Completi sunt itaque dies ut pareret, & peperit Filium suum primogenitum. Ecce habes, cujus mater fuit Nestorius, id est, pueri mater, quem peperit Maria; non deitatis, quæ omnia circumstringit. Audi & aliud testimonium: Videntes autem magi stellam, gausti sunt gaudio magno valde, & intrantes domum, invenerunt puerum cum Maria matre ejus. Ubique pueri mater, non deitatis, Virgo prædicatur. Quid igitur ordinas carnem matrem deitatis? Et paulo post: Virgini hæretica contigit parere humanitatem, Dei Verbo, deitatis ministerium. Et cum legeret hæc, iudices dixerunt: Hæc Nestorius dicta sufficiant.

Gennadius, ante verba mox adducta, scripsit: Nestorius hæresiarcho, cum in Antiochena Ecclesia presbyter in docendo, insignis ex tempore declamator haberetur, composuit infinitos tractatus diversarum hypotyposon, in quibus etiam sum subtili nequitia insudit postea predicate impietatis venena, quæ moralis interdum occultabat suadela.

Infiniti tractatus, quos memorat, vel invideo nomine fato, vel flammis Imperatorum

Item in alia predicatione, cuius initium hoc est: Nulla deterior ægritudo humanis animis, quam ignorantia. Et paulo post: Isti autem faciunt Deum secundum beatam Mariam, cum matrem temporalem creatricem temporum deitatem assignant; imo nec matrem Christi eam esse permittunt, quæ & hæretica est: nam, sicut illi aiunt, non humana natura, sed Deus Verbum ab illa natus est, & ea quæ peperit, non est mater nati. Quomodo enim mater esse potest alieni a sua natura? Si autem mater est, ut ab ipsis vocatur, humanitas est quod natum est, & non deitas. Proprium est enim parere matri essentia suæ similem; aut enim non erit mater, si essentia suæ similem non peperit, aut si mater est, essentia suæ similem peperit. Item post alia: Deus enim mensum & creator est, & non mensum partus est; fabricator sanctæ Mariæ, non postea ex Spiritu in ipsa fabricatus. Sed sine mea doctrina audi angelum ad ipsum Joseph dicentem: Accipe puerum & matrem ejus. Igitur pueri dixit, non deitatis. Item post hæc: Vis tibi addi secundum testimonium? Completi sunt itaque dies ut pareret, & peperit Filium suum primogenitum. Ecce habes, cujus mater fuit Nestorius, id est, pueri mater, quem peperit Maria; non deitatis, quæ omnia circumstringit. Audi & aliud testimonium: Videntes autem magi stellam, gausti sunt gaudio magno valde, & intrantes domum, invenerunt puerum cum Maria matre ejus. Ubique pueri mater, non deitatis, Virgo prædicatur. Quid igitur ordinas carnem matrem deitatis? Et paulo post: Virgini hæretica contigit parere humanitatem, Dei Verbo, deitatis ministerium. Et cum legeret hæc, iudices dixerunt: Hæc Nestorius dicta sufficiant.

Observatio 19.

Spiritum a divina separant natura quod enim, inquit, I. Thom. 3. v. 16.

Luc. 11. v. 20.

in celum enim, ad 1. v. 2.

donavit gloriam, esse ab his affectur Christus servus

matris parente

Matth. 2. v. 3.

Luc. 2. v. 6.

Matth. 2. v. 11.

conjunctum

Gennadius infirmos tractatus in memorat. Lib. de script. eccl. 51.

Observatio ad verba Gennadii. Sf. ij

DE
quid simile in
omnem aliquem
uisse a Deo, quod
e quantum
mibus largi
nem tam manifestis
otius sui generis
singulis operibus
atque ita ipsi
vt loquuntur,
solventur
quo totam in se
ic homini, per
pione, acco-
um Nestoriani
nta; et omniaque
ationis humana
rum quantum
tempo potentia
d est quantum
ormatur, ab eo
Non ita distat
cum Nestorio,
unt.
fuit propo-
lute lectorem
m patremur,
rperam dicit
primus, li-
Observatio
est ipsum esse,
de eodem
tis Cyrilli
termonibus:
lice excerpta
memorat
nate: Hæc
mi Nestorii
capita sele-
lacet, pre-
ynodo præ-
am in libro
refellunt
Neque vero
bet mira,
ntadictio-
e capita in
sine antio-
fuit Petrus
erum indi-
Observatio
storio scri-
abstinentia
Ecclesia
rum quas
hobit di-
suo, con-
e, in ca-
enim, de

vindicibus absumpti sunt; si tamen omnes absumpti sunt, nec aliqui, quod non incredibile est, genus suum ementiti, melioribus parentibus se supposuerunt: duo certe sermones, quos Combiſius Athanaſio adjudicat, de reſurrectione

Tom. 1. anti. & aſcenſione Chriſti, caractere Neſtorii ſe produnt, florido nempe, ac interdum pene poetico, metaphoriſ effeſcente ſeſo, & apoſtrophis quaſi animato, Scripturae teſtimoniis, iſſque literali ſenſu acceptis, niſi quando ad hæreſim detorqueantur, ſubinde diſtincto.

Habent hunc ipſum caractereſ ſermones alii, opinione forſan plures; ſive qui Aſterio, Amphilochio, Baſilioque Seleucia tribuuntur; ſive qui reſecti inter ſparia Chryſoſtomi, nullum præferunt parentis nomen; ſive tandem, qui genuinos inter Chryſoſtomi tractatus, fraude facta ipſis quoque doctis operum Chryſoſtomi cenſoribus, latent. Neque vero id mirum, cum Neſtorius Chryſoſtomi ſtylum imitari ſummo ſtudio conatus ſit, eaque ſe imitatione commendabiliorem populo fecerit. Verum hæc in parte diutius immorari, nec locus permittit, nec argumenti amplum. Forſan aliquando id opere præſtabimus.

Evagrius tres primos epistolae commemorat.

Evagrius ſcholasticus lib. 1. hiſt. ecclieſ. cap. 7. mentionem facit epistolae trium, aliis antea incognitarum. Haſ librorum nomine appellat, traditque a Neſtorio in Oaſi exulante conſcriptas eſſe.

Argumentum & fragmentum primæ.

Primæ meminit in hæc verba: In librum quemdam ab ipſo Neſtorio editum, in quo rerum ipſius continetur narratio. ſorie fortuna inciſi. Itaque blaſphemia parentis Neſtorius, a ſe, qui illi crimini dederant, tum quod inconsiderate res vocas voluit eſſe, tum quod imprudenter po-

ſecerat concilium Ephieſi cogi, præter alia nonnulla, quibus ſuam blaſphemiam tueri ac defendere volebat. Iſta præterea ſcribit: Ad id ſuſcipiendum neceſſitate compulſus ſum. Quippe cum Eccleſia diſtraheretur, & pars Mariam aſſerens, pars deſertorum nominandam aſſererent: ipſe equidem, quo in neutram partem peccarem, vel Chriſtum morti minime obnoxium eſſe aſſerendo; vel in alteram partem inclinando, cum immortalitate privarem, hanc vocem Neſtorius, qua Maria appellaretur, excogitavi.

Pergit Evagrius, ex eodem libro narrare, que multam lucem hiſtorie afferant. Porro autem in eodem libro eſtendi, Theodoſium primo propter amorem, quo eum complectebatur, ejus abdicationem minime ratam ſeſſe. Deinde cum quidam Episcopos ex vtraque ſeſſione ab urbe Ephieſo ad Theodoſium miſſi eſſent, poſteaſtem ſibi datam ad ſuum monaſterium reverendi; quod ante portam Antiochia ſuum eſt.

Narrat item ipſe Neſtorius, ſe in eo loco quadrienniſ ſpatio commoratum eſſe, variis affectuum honoribus, variisque premiis donatum: poſtea autem relegatum ad Oaſim editio Theodoſii. Verum quod capite omnium erat, penitus occultavit. Neque certe in eo loco vitam degens a ſua deſtitit blaſphemia, adeo ut Joannes Antiochia preſul iſtam in aperum proferret ſententiam, Neſtorium ſcilicet perpetuo exilio multandum eſſe.

Secunde & tertie meminit hiſ verbis: Scribit præterea Neſtorius aliam libellum acute & ſubtiliter, ad quemdam videlicet Aegyptium, de ſua in Oaſim relegatione; in quo de ſis rebus diſputat uberius, &c.

Argumentum duarum poſteriorum.

Fragmentum ſecunde.

Ex epistola a Neſtorio de hiſ, que jamdudum Ephieſi, de ſanctiſſima religione agitantur, conſcripta, & ad præfeſtum Thebaidis miſſa.

EX Imperatoris editio, Oaſim, alio nomine Ibin appellatam, demigrare coacti ſumus. Ac quibusdam deinceps interpoſitis, adjungit iſta: Poſtquam Oaſis, quam ſupra dixi, a barbaris capta erat, ignique & cædibus funditus vaſtata, nos ab eiſdem barbaris, qui nos, qua cauſa adducti neſcio, ſunt de repente commiſerati, dimiſſi ſumus: minacibus quibusdam conteſtationibus ad nos perterrefaciendos adjectis, ut quamprimum e regione illa egredere-mur; nam Mazici, inquirunt, nobis abeuntibus ſunt extemplo eam occupaturi. Venimus igitur in Thebaidem, cum captivis quibusdam, quos barbari ob miſericordiam, (quid autem voluerint, equidem non habeo dicere) nobis adduxerunt. Poſtremo iſti ad cara ſua quiſque domicilia dimiſſi ſunt, nos autem ad Panopolim nos ipſos propere recepimus. Verebamur namque, nequis, quoniam captivi

eram, anſam inde ad negotium nobis facieſſendum arripens, vel fugitivorum crimen contra nos conſingeret, vel alio quodam accuſationis genere (varia calumnia hominibus malitioſis ſolent abunde ſuppeterere) nos per fraudem implicare moliretur. Quapropter veſtram celſitudinem obſecramus, ut noſtræ captivitatis, ſicut leges poſtulant, curam habeatis, & ne patiamini quemquam hominem caprivum veteratoribus ad perniciem dedi: ne omniſ poſteritas velut tragice hoc decantet, fatius eſſe a barbaris duci captivum, quam auxilii cauſa ad imperium Romanum confugere. Atque jurejurando adjecto, ſic præterea ab illo poſtularis: Nobis per vos, quaſo, liceat in hoc commorari domicilio, ad quod ab Oaſi, cum eſſemus a barbaris dimiſſi, acceſſimus; ut quidquid a Deo de nobis decretum ſit, id jam nobis obveniat.

Ex altera Nestorii epistola scripta ad eundem.

Fragmentum
textus.

Has literas ad tuam amplitudinem nobis perscriptas, sive ut argumentum amoris erga te meci, sive ut admonitionem a patre ad filium missam ducis, animum, quaeso, attende rebus in illis explicatis: quæ sane permultæ sunt, eaque paucissimis verbis, quantum fieri poterat, a nobis comprehense. Oas quæ Ibis quoque dicitur, Nomadum multitudine in eam irruptionem faciente jampridem penitus vastata est. Et paulo post: Quæ res cum ita accidissent, tua amplitudo, nescio qua causa impulsâ, aut qua arrepta occasione, iussit ut ad regionem quamdam, Elephantinam nomine, sitam ad extremam oram provincie Thebaidis, per milites barbaros ex Panopoli abduceremur: quo quidem manu militum, quos dixi, misere raptati sumus. Ac cum itineris longitudine essemus fracti contritique, mandatum minime scriptum illud quidem rursus a tua magnanimitate accepimus, uti Panopolim reverteremur. Itaque molestiis, quæ in tanto & tam prolixo itinere nobis obtigerunt, debilitari, corpore morbo vexato, & præ senectute languido, manibus etiam & lateribus confractis, venimus denuo Panopolim, ibique adversis casibus, & acerbo dolorum morsu concisi, fere animam egimus. Rursus aliud mandatum scriptum a tua celsitudine ad nos allatum nos a Panopoli ad quoddam illius confinium traduxit. Ac cum nos jam finem mandatis contra nos editis statutum

fore putarem, expectaremque Imperatorum illustrissimorum de nobis voluntatem, de improvise aliud crudele sane dabatur mandatum, ut jam quarto mulctaremur exilio. *Ac paulo infra:* Sis, quaeso, his rebus gestis contentus; satis sit tot exilia contra unum corpus decrevisse; acquiescas, amabo te, incommodis, quæ jam abs tua amplitudine accepimus. *Quæstionem, quæ est exercenda de nobis, (per quos oportuerat causam declaratam fuisse) quaeso, Imperatoribus nostris invictissimis, ut æquitas postulat, permittas.* Ista consilia a nobis ad te, tanquam a patre ad filium scripta sunt. Quod si eadem jam, sicut antea, graviter & iniquo animo feras, fac quod voluntas jubet, si modo vincere ratio non possit voluntatem.

PRÆTER istas epistolas, duæ aliz reperiuntur in actis Ephesinæ & quintæ synodi: prior est relatio Nestorii ad Imperatorem de gestis in synodo, quæ die depositus est, nihilque habet singulare, propter quod huc referti debeat, cum sit obvia vnicuique conciliorum codicem tractanti; posterioris, quæ ad Alexandrum Hierapolitanum, breve est istud fragmentum.

OPORTET manere naturas in suis proprietatibus, & sic per mirabilem, & omnem rationem excedentem rationem, vnam intelligi gloriam, & unum confiteri Filium. *Et iterum:* Non duas personas vnam personam facimus, sed vna appellatione Christi duas naturas significamus.

CAPUT VI.

De fide Nestorii, quoad alia quinque dogmata.

Quorum errorum, pietatis, nomine suspectus Nestorius.

PRÆTER impietatem illam notissimam, cujus Ephesi Nestorius, suo ipsiusmet testimonio, convictus est, atque totius Ecclesie sententia damnatus, aliorum errorum nomine fuit olim suspectus, & pergit etiamnum esse quibusdam, illisque nec paucis, nec indoctis. Sunt illi errores saltem quinque. Primus ad processionem Spiritus sancti pertinet; alter ad mercenariam, ut ita loquar, divinitatem Christi; tertius ad peccatum originis; quartus ad gratiam, quæ bene vivitur; postremus ad corpus Christi in Eucharistia. Visus enim est asseruisse, Spiritum sanctum a solo Patre procedere, hominem suis operibus unionem cum Verbo meruisse, solam in Adami posteros transire pœnam mortis, gratiam in sola lege doctrinaque & exemplo Christi esse positam, denique Christi corpus esse quidem reipsa præfens in Eucharistiam, non listi tamen, per admirabilem illam conversionem,

quæ ab Ecclesia transubstantiatio vocatur, sed per solam tantum *transmutacionem*, seu *conversionem*, quæ impanatio frequentius dicitur.

§. I. Quid Nestorius senserit de processione Spiritus sancti.

NEGATA processionis Spiritus sancti a Filio reus olim visus est Nestorius, nostraque etiam ætate creditur a viris magni nominis, & doctrina præstantibus. Causa cur ita visus sit, credaturque fuit, primo quod Theodorum magistrum audierit. Deinde, quod Theodoretum, & condiscipulum & amicum conjunctissimum habuerit. Tertio, quod Pelagianis communionem doctrinae fœderatus sit, ut Pelagianorum confessiones probant. Quarto, quod Theodori symbolum tradiderit populis, quasi certam fidei regulam, ipsumque adeo fecerit suum, cum suæ communionis tesseram esse voluit. Quinto, quod reprehensionem anathematissimorum Cy-

Rationes cur Nestorius videatur reus negatæ processionis sancti Spiritus a Verbo.

illi a Theodoro tanto certius probavit, quanto studiosius, & faciendam curavit, & parat in vulgus. Denique, quod Arianos Macedonianosque, velut hostes infensissimos, more suo, id est, impotente contradicendi libidine oppugnaverit.

Hujus enim hæresis Theodorus pater auctorque perhibetur. Hanc Theodoretus a Theodoro magistro acceptam acriter palamque defendit. Hanc procul dubio Pelagiani secuti sunt, qui de processione Spiritus sancti non aliter dixerunt verbis sententiam in libellis sue fidei quam quæ ex Theodori symbolo describerent. Hanc symbolum Theodori non obsecare indicat, cum ait: Sed nec Filium illum (Spiritum sanctum) putamus, neque per Filium suam substantiam habentem. Hanc aperte prodit reprehensio anathematismi noni, cum rejicitur velut impium quiddam ac blasphemum, & denique cum Macedonianis catholicis sententiam dicebant, non tamen sensu catholico, sanctum nempe Spiritum a Patre & Filio procedere.

Observatio de Ariano & Macedonianis.

Quæret obiter quispiam, cur Ariani Macedonianique super ea questione, aut sentiebant, aut potius loquebantur cum catholicis. Id fecerunt, opinor, quo errorem suum, de Spiritu sancto inter creaturas censendo, possent tribus assumptis principis probare. Primo, quod Spiritus sanctus a Verbo procederet, ut erat traditio majorum. Deinde, quod omnia præter Filium ipsum & Patrem, per Verbum facta sint, juxta Evangelicam vocem. Denique, quod communis hominum notio sit, creaturam esse, quiddam factum est. Concludebant enim; Ergo si Spiritus a Verbo procedit, & quiddam a Verbo procedit, factum est, & omne factum creatura est, Spiritus certe creatura est.

Non videntur tamen conficere.

Hæc ut faciant suspitionem non levem, eamque magnorum virorum Bellarmini, Petavii, Allatiique auctoritas sanè gravissima non mediocriter augeat, non assentior tamen admodum lubens. Neque enim memini, me vsquam librorum Nestorii legerè, quod valeat ad opinionem tantorum virorum confirmandam: imo videor mihi videre, quod infirmer. Nam in contradictione noni anathematismi, cum potuisset Nestorius, Cyrillianum illud, quod Theodoretus verbis tam contumeliosis arguit, traducere, maluit implicatum aliquid asserere de mediatione Spiritus sancti, seu ope, qua Christus copulatus sit Verbo, quaque miracula in hominibus paravit, & in demones potestatem exercuerit, quam verbum vllum facere de processione Spiritus a Filio, de qua Cyrillus aperte sententiam dixerat, non in anathematismo illo tantum, sed in ipsa epistola, cui subjuncti sunt anathematismi. Scripserat enim: *Quis dicit, quod Spiritus sanctus a Filio procedat, sicut ex Deo Patre, procedit. Quamvis enim in sua sit substantia Spiritus, & ejus intelligatur in persona proprietates, juxta id quod Spiritus est, & non Filius, attamen alienus non est ab illo: nam Spiritus appellatus est veritatis, & veritas Christus est, vnde ab isto similiter, sicut ex Deo Patre, procedit.*

§. II. Quid senserit Nestorius de retributa operibus Christi unione cum Verbo.

ERRORIS, qui fuit in partitione secundus, suspicione Nestorium absolvimus capite primo, ubi ostendimus, ortam esse popularem accusationem ex eo, quod Nestorius de Incarnationis modo eadem omnino sentire crederetur, quæ Paulus Samosatensis & Leporius, a quibus tamen mirum quantum discrepabat, quoad tempus constata naturarum unionis.

Non erravit hac in parte Nestorius.

Neque vero falsa hæc opinio de Nestorio, Occidentalibus solis illustri, auctore, ut videtur, Casiano; sed Orientales quoque non paucos decepit, atque ipsum aliquando, quod mirabile est, Cyrillum: vilis est enim ipsi Nestorius Virginem Christi matrem esse dicendam idcirco negare, quod Christum operibus crederet conjunctionem cum Verbo, quasi mercedem laboris, esse promeritum. Verum id initio accidit, cum obscura esset adhuc hæresis, seseque timide, aut callide potius per partes proderet, atque ita falleret prudentes quosque, ipsiisque etiam Cyrillum, qui tamen, re postmodum magis perspecta, hanc opinionem deposuit. Vide quæ dissertatione septima in priorum partem operum Mercatoris dictum est, cum revocaretur ad examen epistaphium quoddam Prospero tributum, quod communi Nestorianæ Pelagianæque hæresis sepulcro inscribendum Poeta elegantius, quam verius scripsit.

§. III. Inquiritur opinio Nestorii de peccato originali.

NON perinde promptum est, ferre iudicium de mente Nestorii in hac parte tertia, quam in prioribus. Crimen enim tertii erroris, quod non sit tradux peccati, sed sola sine culpa ab Adam in posteros pena mortis transeat, nec facile depelli potest, nec clare approbari. Sunt in utramque partem conjecturæ neque pauca, neque leves; sunt & testimonia virorum gravissimorum hinc & inde pugnantia.

Difficultas quaestiois proprie pugnantis hinc inde rationes.

Pro depellendo crimine facit, primo testimonium Celestini papæ Nestorio scribentis: *Legimus, quam bene teneas originale peccatum: qualiter ipsam naturam assereris debitoricem, & cum merito debitum reddere, qui descendis de genere debitoris.*

Argumentum primum pro parte negativæ. 1. pari. tom. 2. p. 115.

Facit deinde illa ipsa Nestorii sententia, in secundum quam Celestinus scribens animum intendebat: *Christus debemus suscepit personam naturæ, & per eam debitum tanquam a de filio reddidit; operabat enim debitum lucentem ex genere de duci ejus, qui id aliquando contraxerat.*

Argumentum secundum pro parte negativæ. 2. pari. tom. 2. p. 115. Tertium. 164. num. 19. loan. 12. v. 31.

Tum ista ejusdem sermonis verba: *Hæc de diaboli victoria Christus agens triumphum. Nunc iudicium, inquit, est mundi hujus, nunc princeps mundi mittetur foras. Sicut enim protoplasti tenuit diabolus culpam adversus omnem ejus posteritatem, & originariam habuit actionem; sic inculpatus in Christo primitias massæ suæ naturæ cum possedisset, adversus diabolum nitens, ipsi vincebat defensionibus, de quibus adversarius presumebat: in Christo enim iustissime primitiarum suarum contra eum inculpata originem profert, si priores ex Adam reatus causæ diaboli ingerit. Et hoc est quod Paulus ait: Christus mortuus est pro peccatis nostris; imo qui & resurrexit, qui est in dextera Dei, etiam interpellat pro nobis.*

Rom. 8. v. 31.

Quartum. Denique sermones quatuor adversus Pelagianos, quorum in primo natura fetus dicitur, cunctur maledicti & condemnati; dicitur partium difficultas, quæ naturalis olim erat, in corporibus male dicta propter peccatum: quin ipsa terre velut iniquitas, sudoribus coarctantium non respondentis, peccato Adæ tribuitur; imo & catechumenus ad suscipiendam baptismi gratiam ea de causa incenditur. Negligentibus malis obligatus Adam est; ipsi & tantis etiam ipse mergatur, & auferat secum pœnales sententias, adversus naturam prolatis.

In secundo habentur ista: Ille (diabolus) peccatum ex Adam tanquam chirographum proferebat; ex diverso Christus, ex carne sine peccato, debiti huius evanatione nitetur: ille condemnatio, qua per Evam adversus totam naturam processerat, relegat; Christus vero mortificationem, que per beatam Mariam generi obveniat, referebat. Et postea: Manet autem debitor catechumenus, tanquam ejus, qui evanavit chirographum, alienus: cuius cum anima de carne migraverit, angelis per dæmonibus animarum se immiscens diabolus, hanc, inquit, meam exitantem cur eripitis animam? Meum jus, meam invaditis possessionem, meos invaditis debitores. Quod sciam id videtur, quod fit apud homines, melior hæc de catechumenis oratio obtinebit, ad dente diabolo: Illi eis in terris Ecclesiarum januas claudunt; vos autem ad eorum susceptionem de celis occurritis. Furi meo, o angeli, vim inferre conamini. Quid enim vobis cum catechumenis videtur esse commune? Non sunt venati ex aqua & spiritu, ut perducantur a vobis ad regna calorum: hereditati, qua obnoxia mihi est, non renuntiant.

In tertio. Duplex in nos mortalitas grassabatur, una quidem accidens mortali ex peccato facta nature: altera que scientia abiectione coniungit. Ignorare enim Deum, insensibilitatis, qua ex morte evenit, similitudinem gerit. Virique ergo mortis opifex diabolus factus est: quem Christus elidens ex utraque vitam nostram mortificatione levavit.

In quarto denique. Sicut in Adam hominum natura accipiens fundamentum, ejusdem fundamenti ruina collapsa est, & facta est sub manum & potestatem diaboli, qui deiecit Adam: sic Dominum Christum Ecclesia fides habens fundamentum, manet ejusdem fundamenti virtus immobilis, & secunda, atque inconcussa, sui capitis firmitate, qua diselli non potest. Et sub finem: Natura lapsa refractorem diligamus, amplectamur eum, qui communis inimici vires ac nervos incidit, &c. Firmissima videntur in speciem hæc argumenta, sed suam ipsamet infirmitatem produnt, si modo que proferuntur, paulo diligentius perspiciantur.

Nam ut a verbis Celestini ducam initium, quantumvis illa Nestorii fidem extollere videantur, ostendunt tamen, non omnem omnino suspensionem ex animo Pontificis sublatam fuisse. At enim: Quid tecum faciunt, qui sunt hæc negando damnati? Nunquam sine suspitione ea, que sibi sunt adversa, conveniunt. Episcerentur denique, si sibi quoque displicerent.

Deinde, Pontificis suspensionem Nestorius ipse argere potest: nam debitum mortis, quo naturam totam obligatam dicit, corporis esse, non animi, aperte significat. Unde, Interpellat, inquit, a Christo iudicia nostra, libera prorsus ab omni peccato, & ortum injusta defensio contra penam nostram, quam ex initio ille, qui

prior figuratus est, suo generis intulit: Hæc suscepti hominis occasio, ut homo per carnem dissolveret, quam per carnem meritis est corruptionem.

Quidquid sermonibus quatuor contra Pelagianos nihil aliud efficit, quam quod mors corporis, parturientium ægritudines, & agricolarum sudores, ortum induerint a primi hominis peccato; id vero nusquam tradit propagari ad posteros. Adde quod, ubi mentionem facit chirographi adversus homines a diabolo prolatis, solius mortis meminit. Diabolus autem proferebat, quod est adversus naturam, illud chirographum, quod scriptum est: Terra es, & in terram ibis. Et in-

Imo pelagianizant non obsecro de baptismo propter regnum calorum suscipiendo. Hoc beneficium omnibus confert lavacri salutis necessarium sacramentum: qui enim ablutus est baptismo, fit illius domesticus, & concorporatus, & familiaris, qui illud chirographum solvit, & cum ipso calorum efficitur incola. Ubi enim ego, inquit, illic & minister meus est. Et postea: Non sunt venati (catechumeni) ex aqua & spiritu, ut perducantur a vobis ad regna calorum.

Denique in tertio & quarto sermone meminit quidem gemine mortis, corporis & animi, cujus utriusque auctor sit diabolus: tradit quoque naturam, Adam sic tanquam fundamenti ruina, collapsam; que videntur facere plurimum ad astruendam peccati originalis fidem. Verum inde nihil amplius remissa efficitur, quam quod primus homo peccaverit, mortisque peccati pœna ad posteros, cum peccandi exemplo transierit: quod diaboli, qui princeps mortis, tyrannidi genus humanum obnoxium extitit, ex eaque tyrannide nos Christus ereptos, immortalitatis & regni calorum participes effecit: que omnia Pelagianos plures, post Honorii functionem & tractatorem Zosimi, falsos esse, testis est Augustinus.

Hæc & alia cum afferant ancipitem, mutua collisione, conjecturam, certam, mea sententia, opinionem facit, apertamque Nestorii convictionem, synodus de qua diximus in notis ad secundam Nestorii epistolam. In hac enim, præsidente Nestorio, defensoribus peccati originalis anathema dictum est, catholicumque dogma ioret Manichei Marcionisque impietates rejecit. Et vero quid poterat aliud vel a Theodori discipulo, vel a Cælestianorum patrono expectari?

Cur ergo, dicit aliquis, contra homines, quibuscum sentiret, in Ecclesia palam, ipsis etiam audientibus, non semel, nec per transfennam, sed ter quaterve, oratione prolata dixit? Id fecisse vesperillum hominem puto pluribus de causis: primo, ne occidentales Ecclesiarum, unde eiecerant Pelagiani, cuiusque gratiam captabat, iram in pertinaces hereticos conceptam in se converteret. Deinde, ne contra Honorii imperatoris functionem, adversus ejusmodi homines scriptam, & in Oriente etiam publicatam, peccare videretur. Tertio, ne Theodori Antiocheni episcopi, a quo ordinatus fuerat, sententiam in Pelagium latam improbare crederetur. Quarto, ne quid committeret in memoriam, sive Attici præcessoris sui, qui eorumdem Episcoporum legatos confutaverat, & Celestium ex urbe regia expulerat; sive Sisinii, qui iudicium Attici secutus erat. Quinto, ut ne Præsulum

Serm. 1. adv. Pelag.

Serm. 1. adv. Pelag. nu. 7.

Ibid. num. 10.

Serm. 3. num. 4.

Serm. 4. num. 4.

Argumentorum hujusmodi infirmitas ostenditur.

Primi.

Secundi & tertii.

Serm. 7. num. 10.

Quarti.

Serm. 1. adv. Pelag. nu. 5.

Gen. 3. v. 19.

Ibid. num. 9.

Part affirmativa aere demonstratur.

Objeccio.

de retributa... tione secundum... imus capite pri... popularem ac... us de Incarna... ite crederetur... eius, a quibus... pabae, quoad... mta... Nestorio, Oc... it videtur, Cas... rancos decepti... abile est, Cyril... riginem Christi... negare, quod... ntionem cum... esse promerit... obsecro de bap... te callide po... falleret pra... Syrilium, qui... specta, hanc... dissectione... Mercatoris... examen epi... tam, quod... hæresis sc... quam... de peccato... re iudicium... arte tertia... reri erroris... a sine culpa... is transeat... approbati... uræ neque... ita virorum... ia... io testimo... nitis: Legi... utum: qua... m & cum... de genere... tentia, in Secun... tendebat... ire, & per... dit: opor... duci ejus... Hunc de... im. Nunc... anc prin... protopla... nem ejus... onem; sic... ta natura... m, ipsi... versarius... nitarum... proferri... ingerit... tuus est... xit, qui... nobis.

Cilicia secunde, qui coacta synodo in Juliano sententiam dixerant, animos, quos sibi conciliari non parum intererat, abalienaret. Sexto, ut, quod ionuit Mercator, Mopluetheni malam fidem amularetur, qui quos diligebat impense, quibusque, libris etiam editis, consentiebat, in praefata sua provinciae synodo, invidia declinandae causa, verbo tenus damnaret. Septimo, ut Celestini orum ope tanto postea securius vteretur, quanto minus in speciem eis vivere videretur. Denique, ne duorum simul errorum invidiam sustineret, quorum unus suspicione pene obrutus jacebat.

In praefata
adferuntur
Nestorii.

§. IV. *Quae fuerit opinio Nestorii de auxiliis gratiae divinae per Christum.*

De quarto errore circa auxilia gratiae dictum jam alias.

Serm. 3. ad- versus Pelagianos.

Observatio ad verba Nestorii purum Pelagianismum continentia.

1. Cor. 15. v. 12.

DE quarto errore, qui ad gratiae divinae auxilia pertinet, diximus in notis ad tertium sermonem adversus Pelagianos: ubi observavimus, meminisse Nestorium geminae mortis per peccatum contractae, & a Christo destructae: alteramque definitivam solutionem animi a corpore, alteram, ejusdem separationem a Deo. Duplex, inquit, in nos mortalitas grassabatur, una quidem accidens mortali ex peccato facta natura: altera, qua scientia abiectione contingit: vniisque opifex diabolus factus est, quem Christus elidens, ex utraque vitam nostram mortificatione levavit, animam videlicet praeceptis vivificantibus erigens, resurrectione vero, id quod mortale est, recreans atque restituens.

Ad quae verba notandum est, Nestorium, cum mortem animi abiectione scientiae definit, vitam animi, non in caritate constituit, sed in scientia; atque ita, Christi gratiam, praeceptis vivificantibus, non dissolutione caritatis, hoc est, lege & illuminatione mentis, non gratia & inspiratione voluntatis, circumscribere: quae omnia pura pura sunt Pelagianorum dogmata.

Hanc ob rem aiebat, incarnatum fuisse Verbum, & habitasse in homine, quem assumpsit, ut hominem, id est, divinae naturae imaginem dejectam in corruptionem, restitueret. Sed quam corruptionem intelligeret, mox declarat, adducto Apostoli testimonio: *Quoniam per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum.* Inde etiam factum est, ut cum ostenderet maledictiones, quas Deus in hominum genus coniecerat, a Christo solutas fuisse, maledictionis plurimae ad corpus, nullius ad animam pertinentis meminisset.

Hae tandem causa fuit, cur in nulla parte operum mentionem gratiae interioris fecerit: Neque vero facere potuit; quisquis enim Christum opinatus fuerit, solum esse hominem, hunc oportet, quod saepe repetit Cyrillus, negare humani generis veram illam redemptionem, qua liberamur a peccato, totumque Incarnationis fructum in exemplo Christi ponere, quod Pelagianae pestis nocentissimum venenum est.

§. V. *An erraverit Nestorius, circa modum, quo Christi corpus Eucharistiae symbolis praesens sistitur.*

Difficultas quaestiois & simul necessitas.

UT inquisitio quinti erroris de Eucharistia admirabilior futura est, propter novitatem; ita & operosior videtur, propter praedictam quorundam sententiam: necessaria tamen est cum Nestorii ipsius causa, tum aliorum; & Nesto-

rii quidem, quoniam, ut ait Cyrillus, Nestorius & ei in eadem sententia magis adhaerens quam in eo qui dicitur. Aliorum vero, quia inter controversiarum tractatores scholasticosque theologos reperitur qui dicent, Nestorianos de Eucharistia recte sensisse, quamvis de conjunctione carnis cum Verbo errarent. Quis porro sit sensus verborum vel Cyrilli, vel doctorum, quos dixi, non est difficile intelligere: planus certe mox fiet, postquam cetera, quae reconditoris sunt doctrinae, explicata fuerint.

Ut autem explicentur, observandum est, primo, Cyrillum & apud se sensisse, & Patribus Ephesinis persuasisse, tres in Eucharistiae participatione cogitari debere uniones: unam carnis Christi cum Verbo, eamque immediatam & physicam; alteram carnis nostrae cum carne Christi, & eam quoque immediatam & physicam; postremam mediatam corporis nostri cum Verbo, ex quo, sic tanquam ex fonte omnis vitae, non tantum in animam spiritalis vita, sed in corpus quoque immortalitas efflueret.

Quapropter in eo Cyrillus vim Eucharistiae efficientiamque collocabat, quod vere a nobis manducetur caro facta *carnis*, propter unionem cum Verbo *in* *carne* *carnis* *ipsius*: atque idcirco Nestorium merito arguebat, quod vim Eucharistiae *carnis* infringeret, sublata carnis cum Verbo *in* *carne* *ipsius*. Si enim nulla est carnis cum Verbo vitae fonte unio vera, nulla quoque est Verbi cum carne nostra vera unio, atque ita in corpus nostrum e Verbo per communionem immortalitas non profluit. Non tamen sine causa theologi, quos laudavi, Nestorianos dixerunt, de Eucharistia recte sensisse, nec a Cyrilli sententia recessisse: Cyrillus enim de vi efficitrice Eucharistiae, quam infringi a Nestorio querebatur; isti de reali praesentia carnis Christi cum symbolis loquebantur, quam praesentiam Nestorius, cum tota sui temporis praesentia Ecclesia, fatebatur.

Hanc vero Nestorii fidem, cum alia multa demonstrant, tum ea maxime, quae sermone 11. v. 11. & 19. continentur, in quibus ait, carnem Christi a nobis manducari, nec tamen eodem modo, quo cibus invisibilis mentium, divinitas. Interrogabat enim, cum dictum illud Christi exponeret: *Qui manducat me, & ipse vivit;* quem manducemus: divinitatem, an carnem; ut ostenderet naturas per incarnationem non esse confusas aut convertas, quandoquidem una manducatur, nempe caro, altera non manducatur, nimirum divinitas. Sumit ergo quae sermone confessam & non dubiam, carnem Christi a nobis manducari ad sacram mensam: alioquin ex eo, quod divinitas non manducetur, caro manducetur, stulte omnino concludisset, naturas in Christo per incarnationem, neque confusas fuisse, neque invicem commutatas. Responsum enim continuo fuisset, utramque ore solo mentis manducari, neutram ore carnis.

Huc facit quod habetur sermone 11. ubi idem argumentum tractat Nestorius, aitque: *Nec Dei Verbi mortem nos annuntiamus, cum Domini corpore & sanguine pascimur; Dei enim natura sacrificium suscipit, non ipsa sacrificii immolatur.* Concludit enim eo loci naturarum *ipsius* & *divinitatis*, ex eo quod non immoletur divinitas, sed caro in sacrificio, quod tunc peragitur, cum corpore & sanguine Domini pascimur: qui enim fieret, ut unum immolaretur, alterum non item, si vel ambo

Tres uniones in Eucharistiae participatione.

In quibus vim Eucharistiae ponebat Cyrillus.

Nestorius agnovit realem corporis Christi praesentiam in Eucharistia.

in

in unum coissent, vel alterum transisset in alterum. Sui porro ratiocinii principium accepit, corpus Christi quod idie inter sacra mysteria & immolari, & edi: quod nisi velut indubitatum sua ætate atque concessum sumpisset, incidisset procul dubio in auditorum omnium reprehensionem,

Denique, Nestorium de reali corporis Christi presentia cum symbolis Cyrillo consensisse, vel inde apertum est, quod aliquin Cyrillus ejusmodi presentie vehementer assertor, dissentientem acriter increpasset; siquidem ubique passim ex manducatione carnis Christi argumentum desumptum ad suam sententiam firmandam.

Porro autem, quod dixi, Cyrillum fuisse vehementem realis presentie assertorem, probatione non admodum eget, cum ab ipsis Calvinianis eam ob rem aliquando reprehendatur. Et vero qui manifestus valuit sententiam dicere, quam vel in expositione vndecimi anathematismi, vel respondens Nestorio quarenti, quem manducemus, divinitatem, an carnem.

Quemadmodum, inquit, vivificum est illud ipsius Verbi corpus, quod sibi proprium fecit per veram unionem, que & intelligentiam & sermonem superat; sic nos quoque, qui illius sancte carnis & sanguinis ejus participatione fruimur, omnino vivificamur: cum in nobis maneat Verbum, non solum divino modo, per sanctum spiritum, verum etiam humano, per sanctam illam carnem, pretiosamque ejus sanguinem. Et postea: In nobis manet, & corruptionis vitiores efficit, dum se in nostra demittit corpora. ut dixi, etiam per suam carnem, que verus est cibus.

Que cum ita sint, mirari fatis non possum audaciam Albertini Calviniani sacramentarii, qui suas in partes Nestorium, quantumvis reluctan-tem, trahere nisus est: ipsum enim postquam ex hæretico catholicum fecit, quoad Incarnationis dogma, ex realis presentie assertore in sacramentarium sibi similem, transformare conatus est, propter hæc sermonis secundi verba: *plum dei non separavit autem ea dicitur non separari, sicutus ac loquitur* TON APTON TOTTON, *et ut in eodem articulo.* Que sic argumentatur: Per PANEM HUNC necessario intelligit, aut accidentia panis absque panis substantia, aut verum substantia panem, aut proprium Domini corpus. Quartum enim aliquid fingi hic nullo modo potest. Primum autem non potest designare: tum quia ineptissimum esset dicere: Quotiescumque manducabitis hæc accidentia: cum accidentia cibus non sint; tum quia ibi agitur de illo pane, quem Dominus corpus suum appellaverat: non autem accidentia sunt: qua corpus suum esse dixerat, ut apud adversarios ipsos in confesso est. Non tertium: nam cum dicat corpus Domini esse panis illius antitypum, hoc est, rem seu veritatem ab illo pane tanquam a typo suo figuratam, typusque, ut notat Cyrillus: non sit veritas quam figurat, sed illius simulacrum; per PANEM ILLUM non potest intelligere proprium Domini corpus. Superest itaque, ut per eum intelligat verum panem substantialem: qui prout cum manducatur, hoc est, post consecrationem, substantialiter, qualis erat ante, permanet.

Hoc in ratiocinio tria mihi videntur peccari: primum vitio logicæ; alterum, mala fide; postremum, prava intelligentia, sive Nestorianæ sententiæ, sive questionis propositæ.

An non est logicæ vitium, inter enumeranda, quæ significari possunt Hujus PANIS nomine, recensitis tribus, prætermittere quartum, quod cum sit unicuique hæc in re obvium, rem omnino conficit, corpus nempe Christi symbolis indutum, seu Christum ipsum specie panis & vini absconditum? Unde Christus ipse dicebat, se, & manducari: *Qui manducatur me, ipse vivet; & esse panem hunc, quem daturus foret: Ego sum panis, qui de celo descendi.*

An non pariter mala fidei est, scire probe quidem unum istud contendere a Nestorio, panem eucharisticum non esse divinitatis, sed corporis figuram, qualiscumque tandem illa sit: & inde tamen concludere, a Nestorio dici hunc eundem panem non esse tantum figuram, quod unum satis erat ad propositum, sed esse figuram vacuum, quod minus ad rem erat: Deinde cur hoc in loco aliud significari dicatur, quam signum, & rem, cum alterum pro altero ponatur, & locus non aliam postulet, quam rem significationem? Adde quod posuit idem sui esse signum, si geminam subinde speciem induerit, & altera sit alterius signum: vnde distinctio signi vacui & pleni orta est.

An non denique Nestorianam ille sententiam, questionemque parum assequitur: qui cum de reali presentia controversia sit, de modo presentie loquatur: cumque Nestorius impanator fuerit, ut non ostendatur, contendat ab eo conversionem admirabilem, quam catholica Ecclesia contra Nestorianam tueretur, non fuisse defensam. Sed jam tempus est id demonstrare, quod Nestorius mox dixi, Nestorium, etsi Christi corpus reapse presentis sub symbolis offerri crediderit in sacrificio, & in communionem manducari, in eo tamen circa modum presentie errasse, quod corpus Christi pani crederet per meram conversionem atque conversionem conjungi, quod impanari nunc vulgo dicunt.

Id vero ut fiat manifestum, duo puto attentius observanda; & primum quidem istud, magnum esse Incarnationis atque Eucharistiæ cognitionem, ut hæc illius extensio quædam & continuatio a Patribus vocetur: nam sicut per incarnationem Verbum humanitati, sic per consecrationem corpus Christi symbolis unitur. In utraque fit, ut propter ineffabilem quandam unionem, & eadem sit Dei hominilque persona, & unica corporis Christi ac symbolorum hypostasis. In utraque & Deus & corpus Christi latet, Deusque specie hominis, corpus Christi symbolorum specie videtur. Per illam Deus vere sit homo, per istam corpus Christi vere fit cibus. In Incarnatione propter admirabilem utriusque naturæ reciproce communicantur proprietates, ut Deus dicatur passus, &c. homo omnipotens, &c. in Eucharistia, propter sacramentalem carnis Christi cum symbolis conjunctionem, & caro tangi, & symbola vivificare dicuntur, &c. Ad Incarnationis veram fidem demonstrandam, hæc vna sufficit sententia, si proprio sensu intelligatur, *Verbum caro factum est*: sufficit quoque ad Eucharistiæ faciendam fidem hæc unica Christi vox in proprio sensu accepta, *Hoc est corpus meum*. Quid cætera persequar diligentius, cum nemini non facile ex his pateant?

Observandum deinde, non parvam intercedere Nestorianos inter & sacramentarios transubstantiationis hostes affinitatem. Ea mihi videtur quatuor capitibus constare: nam isdem utriusque principis videntur, isdem videntur argumentis, eadem capere effugia, isdem

Alterum, mala fide.

Tertium, prava intelligentia Nestorianæ sententiæ.

Incarnationis & Eucharistiæ affinitas.

Incarnationis & Eucharistiæ affinitas.

Incarnationis & Eucharistiæ affinitas.

Incarnationis & Eucharistiæ affinitas.

Incarnationis & Eucharistiæ affinitas.

Incarnationis & Eucharistiæ affinitas.

Incarnationis & Eucharistiæ affinitas.

Incarnationis & Eucharistiæ affinitas.

Incarnationis & Eucharistiæ affinitas.

Marginal notes on the left side of the page, including references to Nestorius, the Eucharist, and various theological arguments.

Marginal notes on the right side of the page, including references to Nestorius, the Eucharist, and various theological arguments.

loquendi formulis errorem suum exponunt.

Hisdem principis vrantur.

Hæc certe sunt & illis & istis communia principia. I. Nullam agnoscere, sive naturarum in Christo, sive partium in Eucharistia, vnitio- nem, præter moralem, quæ in his dicatur & pura igitur, ne major aliqua scilicet ab ipso vni- torum induceret. II. Duas admittere in suo singulos composito hypostasies, ne quæ vniun- tur, vel imperfecta evadant, vel suæ essentia detrimentum capiant. III. Negare, quod possit quidquam aliena subsistentia nisi, ne vel huma- nitas substantialiter a Verbo assumi, vel acci- dentia sine subiecto existere credantur. IV. Re- jicere vnitioem omnem igitur majorem, ne caro Christi, vel coextendatur Verbo, vel sit im- mensa.

Hisdem argu- mentis vran- tur.

Premuntur pluribus quidem vtrique argu- mentis, sed vno maxime, quod ex his Evan- gelicæ, & Christianicæ verbis sumitur: VERBUM CARO FACTUM EST; &: HOC EST COR- PUS MEUM; si modo, ut par est, & proprie, & juxta traditionem Patrum, & secundum com- mune fidelium sententiam, & congruenter aliis Scripturæ locis, in quibus eadem res agit- ur, intelligantur.

Eadem se- ctantur effu- gia.

Eadem sectantur effugia: nam primo vtrique ob- jectum sibi Scripturæ locum figuratum esse, opiniosissime defendunt; & quod mirabile est, eandem vtrique figuram causantur. Deinde, vtrique Patrum auctoritatem, sin minus aperte contemnunt, certe elevant. Denique sola judice Scriptura vtrique litem dirimi volunt. Sed locos inde proferant eadem, quod stupendum est, & frande corruptos, & violentia detortos, quod sigillatim ostendere nec difficile est, nec neces- sarium, cum vnicuique vtrorumque libros le- genti testimonia occurrant, non multitudine magis quam evidentia, fidem dictis nostris fa- ctura.

Eodem modo loquuntur.

Eodem, & illi de Christo, & isti de Eucha- ristia, modo loquuntur. Nestoriani olim neg- abant, offenso Christo, dici posse proprie: Hic est Deus; sed Dei dumtaxat simulacrum, & aliud aliquid ejusmodi. Demonstrata Eucha- ristia, sacramentarii vetant, nequis audeat as- serere, hoc esse proprie corpus Christi, sed cor- poris signum, figuram, antitypum, &c. Chri- stum fatebantur Nestoriani posse vocari Deum, sed iniquis: aut sacramentarii pariter Eucha- ristiam vocari quidem corpus Christi, sed iniquis, &c.

Cor Nestorius a fide Ecclesiæ recessit, aut recessisse vi- deatur de Eucha- ristia.

Observandum denique, Nestorium, cum duas in Christo naturas integras, inconfusas, & impermixtas agnosceret, quod catholicum fuit; sola tamen eas conjunxisse igitur, & non ab ipso, quod alienum a fide. Constitit ergo medius, inter vnitioem hypostaticæ & con- fusionis auctores; ideoque cavet diligenter, ut, ne verbo quidem, vel his, vel illis accedere videretur. Quare cum probe intelligeret, nihil esse cognatius, nihilque similis, quam Chri- stum & Eucharistiam, de vtroque pariter sibi, & sentiendum putavit, & loquendum; ne siquid incautius de altero mysterio dixisset, id suæ de altero sententiæ noceret. Aut fuit igitur recipia sacra- mentarius, cujusmodi nunc Lutherani, aut cer-

te videri potest gravissima suspitione laborare. Atque ita Cyrillus non sine causa scripsit, Nestorium alioque eadem cum ipso sentientes, negant quod in personis dubium: quippe quæ, non tantum in reali corporis præsentia posita sit, sed etiam in ipsius cum symbolis vnitioem pene substantiali, & hypostatica suppari, quæ sine transsubstantiatione contingere non potest.

Hanc suspitionem mirum in modum augent quatuor. Primum, quod legitur apud Leontium de Theodori Mopsuesteni sectariis, (fuit, quod sæpe dictum est, Theodorus Nestori & Theo- doreti communis magister) qui non nemini moleste ferenti modum quem servarent, cau- santique fieri non posse, ut simul & cum ipsis communio haberetur & cum Ecclesia: quippe cum aliter Ecclesia, aliter illi sacra mysteria tractarent. Non oportet; inquietant, te moleste ferre hanc aconomiam: panis enim in typum CORPORIS CHRISTI PROPOSITUS, non plus benedictionis participavit, quam panis, qui in foro venditur, & quam panis, quos Philoma- rianite offerunt in nomine Mariæ. Vides, quo- modo Nestoriani tandem illi ad sacramentarios, quales sunt Calvinistæ, paulatim defecerint: pronus enim est ab vno errore ad alios lapsus.

Quatuor ar- gumentis au- getur suspi- cio. Lib. 1. contra Nestorian. & Eustochian. num. 5.

De Philomar. agit Eustoch. lib. 78. num. 25.

Locus Leontii emendatus.

Hunc locum librorum incuria corruptum restitimus, addita particula negativa, quam sententia de pane in typum proposito, ac tor- tis mulierum Mariæ sacrificantium, & scopus loquentium, aperte exigebat.

Secundum, quod Theodoretus, Nestorio in- primis addictus, & tunc cum Eranistem scriberet, cum ipso pariter in Christi mysterio aber- rans, visus est magni nominis, magnæque do- ctrinæ viris, Cusano & Alano cardinalibus, Gregorio de Valentia, & Gamachæo theologis, ipsique dialogorum Eranistæ Græcorum primis editoribus Romanis, de vnitioem corporis Christi cum symbolis non aperte satis, pro catholica veritate transsubstantiationis, sentire; imo in oppositam partem, cognati erroris impulsu ab- reptus, inclinare.

Tertium, quod sacramentarii Calvinistæ, sui quoque erroris pondere, in Nestorium vicissim, sin minus omnes, saltem plerique propendunt. Id vero cum fama didicissem, atque etiam re- latione viri non dignitate magis quam erudi- tione præstantis, a ministro Calviniano scriptis editis non obscure præditum legi: nam & ex- pressis verbis negat, nec sine pluribus argumen- tis, Virginem posse dici proprie Deiparam; & affirmat suos hodie a Deipara appellatione absti- nere.

Quartum, quod tradit Hilarius libro 8. de Trinitate, ubi cum dixisset, carnem & sangui- nem accepta atque hausta id efficere, ut & nos in Christo, & Christus in nobis sit, subjungit: Anne hoc veritas non est? Contingat plane his verum non esse, qui CHRISTUM JESUM ve- rum esse Deum negant. &c. quasi diceret: Ne- gare nemo potest, quin vere caro & vere san- guis Christi, id est, hominis-Dei accipiat, at- que hauriatur, nisi qui CHRISTUM JESUM verum esse Deum patitur negaverit.